

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

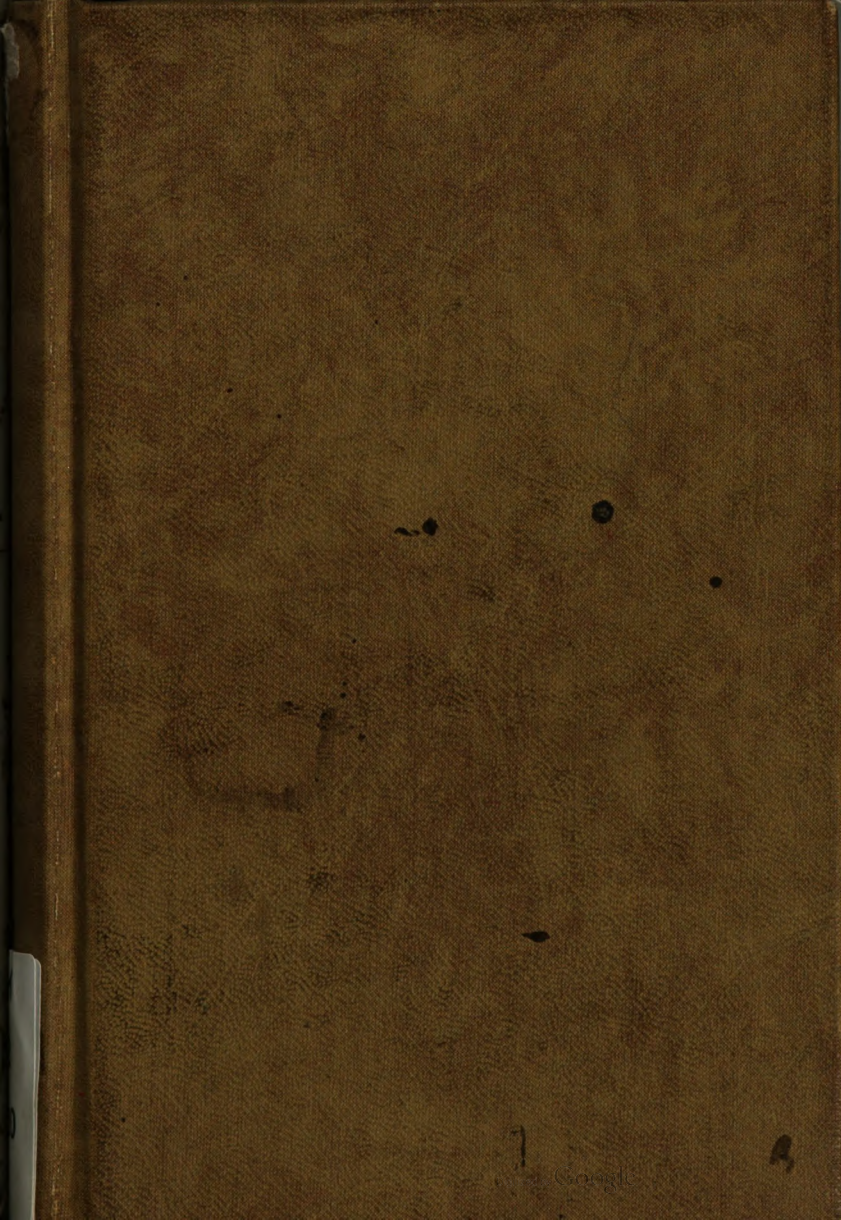
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

~~675 g. 4~~

OK 62-3620

01 1065 4118 UB AMSTERDAM

NEDERDUYTSCHÉ SPRAAKKONST,

Waarin de Gronden der
HOLLANDSCHE
TAALE

Naauwekeuriglyk opgedólvén , en zelfs voor geringe
Verstanden, zo ten aanzien der Spellinge als
bewoordinge, duydeleyk aangewezen zyn,

DOOR
W^m. SÉWEL.

TE AMSTERDAM,

gedrukt by ASSUERUS LANSVELT, en
te bekomen by de Erfg. van J. LESCAILJE, enz.

1708.

Pædagogische
Bibliotheek

GEPLAATST
IN DE
UNIV. BIBLIOTHEEK
VAN
AMSTERDAM

Den Grootachtbaaren

H E E R E

Mr. GERRIT HOOFT,

*Regeerend Burgermeester, en Raad
der Stad Amsteydam, Bewindheb-
ber der Oostindische Maatschappye
ter Kamere alhier, enz.*

MYN HEER,

Ruym honderd en twintig jaa-
ren geleeden spraken de Le-
den der Kamer *in Liefde bloei-
jende* de Burgermeesteren en Raa-
den onzer wydvermaarde stad Am-
sterdam, in den Opdragt van hunne
*Tweespraak der Nederduytsche Let-
terkonst*, aldus aan:

* 2

Is't

OPDRAGT.

„ Is 't niet hooglyk te verwonde-
„ ren, en een recht beklagelyke
„ zaak, dat alhoewel onze algemeene
„ Duytsche taal een ónvermengde,
„ ryke, sierlyke, en verstandelyke
„ spraak is, die zich ook zo wyd als
„ eenige taalen des werrelts ver-
„ spreidt, ende dus in haar bevang
„ veele Ryken, Vórstendommen, en
„ landen bevat, welke dagelyks zeer
„ veele kloeke en hooggeleerde Ver-
„ standen uytléveren, dat ze nóg-
„ tans zo zwaklyk opgehulpen, en
„ zo weynig met geleerdheyd ver-
„ rykt en verciert wordt, tót een
„ jammerlyk hinder en naadeel des
„ vólks: daar in tegendeel eertyds
„ de Egiptenaars, Grieken, ende
„ Latynen, welker taalen zich op
„ veel nâ zo wyd niet en verspreyd-
„ den, hunne spraaken zo wonder-
„ lyk

O P D R A G T.

„lyk door moeilijke reizen , ar-
„beydzaame naerftigheyd , en zelfs
„kósten , met alle weetenschap , kon-
„ften , en geleerdheyd voorzien en-
„de opgepronkt hebben. Ja men ziet
„ook dagelyks dat onze omleggen-
„de nabuuren , Italiaanen , Span-
„jaarden , Franfoizen , en andere,
„hunne spraaken , die by de onze te
„vergelyken , (behoudens hunne
„gunst) schuymtaalen zyn , verry-
„ken , oppronken , cierlyk en beval-
„lig maaken.

Dusdaanig een taal , Grootacht-
baare Heer , voerden te dier tyd de
Amsterdamsche Konftgenooten , be-
kend by de zinspreuk *in Liefde bloei-
jende* , van welker Kamer toen ook
voornaame Heeren deezer stad , waar
zonder uw bloedverwant Pieter Cor-
neliszoon Hooft , beroemder gedach-

OPDRAGT.

tenisse, Leden waaren: Geen wonder dan dat onze Nederduytsche taal alstoen eenen schoonen opgang kreeg. En 't is zeker, wat ook de ingezé-tenen van andere Hóllandsche steden moogen denken, dat Amsterdam uytgemunt heeft in 't voortbrengen van voortreffelyke Verstande, die der Nederduytsche Dichtkunde, en oprechte Hóllandsche taale, geen' kley-nen luyfter bygezét, en andere leer-gierige Vernuftten daardoor genoopt hebben om 't zelfde spoor in te slaan, en 't gene tót cieraad onzer Spraake dienen konde, niet te verwaarloo-zen. Ik acht derhalve dat het my niet tót onëere kan geduyd wor-den, insgelyks naar myn vermoogen getracht te hebben de zuyverheyd onzer Nederduytsche taale te hand-haaven, en opentlyk te toonen dat
zy

OPDRAGT.

zy ryk genoeg is om in haar eygen ge-
waad te voorschyn te komen, en dat
ze geene uytheemfche tooifelen van
noode heeft om zich verstaanbaar by
allen te maaken. Hiervan heb ik, zo
eygenliefde my niet bedriegt, duy-
delyke blyken, door myne overzet-
tingen uyt verscheydene taalen, aan
de Geleerde waereld gegeven: en
dewyl ik onder dien arbeyd veelvul-
dige aanmerkingen maakte, en ver-
volgens tót myn eygen gebruik aan-
tekende, zyn die eyndelyk indier-
voege aangegroeid, dat ik te raade
wierd daaruyt eene Nederduytsche
Spraakkonst ten dienste van anderen
op te stellen, om alzo met der daad
te toonen dat onze taal, die, zo in
hoogdraavendheid als zoetvloeiend-
heid, voor geen uytlandsche behoefte
te wyken, zo wel onder Letterkon-

OPDRAGT.

stige regelen te brengen is, als andere. Dit werk is het, HEER BURGEMEESTER, dat ik my verftout onder de beschuttinge van uwen naam aan den dag te geeven, verzoekende dat het my ten goede gehouden mag worden, indien ik van 't gewoone pad der Opdragt-schryveren afwykende, my eenen voorftander toone van de oude Hóllandfche eenvoudigheyd, zonder dat zulks my belét midsdeezen te betuygen, dat men perfoonen van uwen rang eerbiedigheyd fchuldig is, achtende dat men die zeer wel met beleefde uytdrukfelen en een zédig gedrag betoonen kan, zonder zich juyft van woorden te bedienen, die iets fchynen te zeggen, en nógtans niets weezendlyks behelzen. Ook is uwe befcheydenheyd, midsgaders
de

OPDRAGT.

de liefde, welke de Burgery U toedraagt, zo wel bekend, dat ik my in den lóf daarvan niet behoefte uyt te laten. Daarenboven houd ik U, MYN HEER, veel te verftandig, om niet zeer wel te kunnen begrypen, dat als men gemoedshalve zwaarigheyd maakt van den gemeenen trant te vólgen, zulks geensins den luyfter van aanzienlyke Heeren benevelt. Dóch ik zal my over dit onderwerp niet verder uytbreyden, maar alleenlyk tót een besluyt zeggen, dat ik met behoorelyke néderigheyd verzoeke, dat het U believe deezen mynen arbeyd, uyt lust tót onze taale ondernomen, gunftiglyk te aanvaerden; opdat deeze *Nederduytsche Spraakkonst* onder de vleugelen uws naams in 't licht verschynende, daardoor te meerder aanzien bekome.

* 5

Dit

O P D R A G T.

Dit was het, Grootachtbaare Heer,
dat ik hiermede beoogde, blyvende
ondertuffchen, naa U zo wel aan zie-
le als lighaam veel heyls toegewenscht
te hebben,

M Y N H E E R,

Uw oprechte en Dienstbereyde
Vrind,

W^m. S É W E L.

VOOR-

VOORREDE

A A N D E N

LEEZER.

Nademaal men pas een jaar geleeden de *Nederduytsche Spraakkonst* van den Taalkundigen *A. Moonen*, vermaard' Predikant te Deventer, welke zo rykelyk met fraaije bedenkingen over de eygenschap onzer taale gestóffeerd is, en nóg onlangs eene Schets der Nederduytsche Spraakkonst, in 't Latyn door eenen ongenoemden Schryver opgesteld, in het licht zag komen, zal menig een moogelyk zich verwonderen, wat my tóch mag bewoogen heb-

V O O R R E E D E.

hebben , om ook eene *Nederduytsche Spraakkonst* aan den dag te brengen. Dóch hoewel deeze *Spraakkonst* nu ten dienste der *Nederlander*en eerst verschynt , nógtans heeft zy zich , hoewel wat bekrompener , al voor meer dan zestien jaaren aan de *Engelschen* verтоond , by den eersten druk van myn *Engelsch en Nederduytsch Woordenboek* , en gaf zulk een genoegen aan 't Gemeen , dat zy sedert in kleyn formaat gedrukt zynde , zo wel ontfangen geweest is , dat ze nu al ten vierden maale in 't *Engelsch* , t'elkens met eenige vermeerderinge , zich aan de waereld verтоond heeft. Dit gaf aanleyding aan sommigen om te wenschen dat zy die ook in onze taale konden leezen ; 't welk my tót een spoor heeft gestrekt om dat opstel op nieuws te verschryven , het met veel bedenkingen , welke ik sedert langentyd op lósse papieren tót myn eygen gebruyk aangetekend , en etlyke daarvan ook , toen ik de *Tweemaandelyke Uyttrekselen óf Boekzaal* schreef , by gelegenheyd onder die *Uyttrekselen* vermengd , en alzo opentlyk uytgegeeven had , te vergrooten , en in een *Neder-*

V O O R R E E D E.

derduytsch gewaad mynen landsgenooten
aan te bieden.

Ik geef dit werk dan uyt voor eygen reed-
fel : want dat is het inderdaad ; alhoewel
ik bekén , byna veertig jaaren geleeden
de *Tweespraak van de Nederduytsche Let-
terkunst* , voor meer dan honderd en twin-
tig jaaren by de *Kamer in Liefde bloeijen-
de* te Amsterdam , myne geboortestad ,
uytgegeeven , en te Leyde in den jaare
MDLXXXIV. gedrukt , met naauwkeuri-
ge opmerkinge geleezen te hebben : Voorts
heb ik de *Aanleyding tót de Nederduytsche
taal* , in 't jaar 1703. zonder naam uytgeko-
men , dóch sedert by den tweeden druk , wel-
ken ik nóg niet gezien heb , bekend door den
Kerkeleeraar *J. Nyloe* geschreeven te zyn ,
doorbladerd , alsmede de *Spraakkunst* van
A. Moonen , en de reedsgemelde Latynsche
schets : daarenboven heb ik eenige jaaren
geleeden de geschreevene Aanmerkingen we-
gens de Geslachten der Nederduytsche
Naamwoorden van wylen den arbeydzaa-
men en taallievenden *G. Brandt den Ouden* ,
etly-

V O O R R E E D E.

etlyke maanden onder my berustende gehad, en sederd ook de *Aanmerkingen over de Geslachten* van den zeer geleerden *D. van Hoogstraaten* gezien. Deeze Schryvers zyn 't alleen welke ik ooit wegens onze Taale gelezen heb, uytgenomen de Werken van den zeer vermaarden en nooit volpreezen opbouwer onzer spraake *P. C. Hooft*, en die van den zoetvloeienden Dichter *Vondel*, nevens de Dichtkunstige Werkjes van het Konstgenootschap *Nil Volentibus Arduum*, het welk, zo my bericht is, ook aan eene Nederduytsche Spraakkonst gearbeyd heeft; maar ik heb die nooit gezien, ja eenigfins voordachtelyk het gezigt daarvan gemyd, opdat het niet mogt schynen als óf ik iets van hen ontleend hadde.

Noopende de vaste régelen, van de Geslachten der Naamwoorden aan de uytgangen te kennen, zo wel als veele andere aanmerkingen in dit werkje, zy zyn t'eenemaal van myne eygene uytvindinge, waartoe ik aangeleyd wierd door 't opstellen van myn Engelsch en Nederduytsch Woorden.

V O O R R E E D E.

denboek, 't welk nu onlangs ten tweeden maale door my in 't licht gegeven is, wel de helft vermeerderd, en met aanwyzinge der Geslachten van alle de Nederduytsche Naamwoorden verrykt; een werk dat te voore nóg nooit aan de waereld vertoond was. Weshalve ik ook alle rechtschapene liefhebbers onzer taale, die ontrent de geslachten somtyds nóg twyfelen, schoon zy niet gezind mogten zyn Engelsch te leeren, echter durf aanraaden zich van dat boek te bedienen. Dóch ik vind in de *Boekzaal* van *November* en *December* 1707. gezegd, „dat *Fr. Halma* het aanwyzen van de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden voor my ondernomen heeft, en ik dus den weg hiertoe voor my geopend gevonden hebbe, zo dat deswege ook de bevoorrechting van zyn Nederduytsch en Fransch Woordenboek daarop voornaamelyk gevest is. Wat men daarmede zeggen wil verstaa ik niet volkomen, en andere lieden nóg minder: want in den eersten druk van myn Woordenboek, uytgegeeven in den jaare 1691, heb ik, ten gevalle der Engelschen, de Geslachten al eenigfins

V O O R R E E D E.

nigfins aangewezen , dat is , voor alle de Naamwoorden van het Manlyk en Vrouwelyk geflacht zette ik het Lédeken *De* , en voor die van het Onzydig geflacht ftede ik *Het*. 't Is waar , ik maakte dus doende geen kennelyk onderscheyd tuffchen het Manlyk en 't Vrouwelyk geflacht , niet omdat my zulks van de meeste Naamwoorden onbekend was ; maar omdat 'er zeer veele waaren , welke ik zo wel Vrouwelyk als Manlyk achtende te zyn , alstoen nóg niet befluyten kon te doen 't gene ik federd gedaan heb. Ik ontken niet dat Fr. Halma deeze duydelyke aanwyzing eerst ondernam , daartoe aangeleyd door de gefchreevene Aanmerkingen van G. Brandt , welke hy my ook , als een goed behulp , ter hand ftede , toen hy een gedeelte van den arbeyd zyns Woordenboeks aan my overdroeg , en my verzócht de merkletteren der Geflachten achter alle de Naamwoorden te voegen. Dit deed ik , niet zo als hy , óf iemand anders , my voorfpede , maar zo als ik 't zelf geraaden vond , zonder ooit gezien te hebben hoe hy zich daarin droeg ; waaruyt dan

V O O R R E E D E.

dan blykt, dat wat ik dies aangaande in myn Groot Woordenboek heb gedaan, zulks het werk van myne eygene vindinge is, en niet iets dat ik hem (wiens zucht tót de nêtheyd onzer taale ik geensins benyd, maar pryswaardig acht) ontleend heb. Ik acht ook dat dit genoeg blykt uyt de Voorrede van 't gemelde Woordenboek; want ik geefden Leezer daarin te verstaan, dat ik twyfel óf zyn werk in het stuk der Geslachten ganschelyk met het myne overeenstemmen zal, hoewel ik my verbeelde dat het verschil niet heel groot zal weezen. Indien 't nu door eenig toeval gebeurd waare dat myn vermeerderd Woordenboek, 't welk in het laatste van 't jaar 1706. al afgeschreeven was, zich naa dat van Halma aan de waereld ver-toond had, dan zoud men moogelyk daar-uyt hebben willen besluyten, dat ik de aanwyzing der Geslachten van hem ontleend hadde; dóch dit kan niemand nu met den allerminsten schyn van waarheyd zeggen: want het is myn eygen werk; alhoewel ik niet behoef te ontveynzen dat ik nu en dan eens in de *Aanmerkingen over de Geslachten*

* *

ten

V O O R R E E D E.

ten van *D. van Hoogstraaten* gekeken hebbe; maar had ik geen grond daarvan by my zelve gehad, ik zoud onmagtig geweest zyn, alleen op 't voorbeeld van die weynige Naamwoorden, in zyn boekje vervat, de aanwyzing der Geslachten van alle de Naamwoorden uyt te voeren, gelyk ik zonder iemands hulpe gedaan heb. Dóch dit in 't voorbygaan. Om nu weder te keeren tót de Régelen wegens de Geslachten; men vindt 'er eenige in de reeds gemelde *Tweespraak* der Amsterdamsche Kamer in *Liefde bloeiende*, hoewel vry gebreklyk; maar de voorgenoemde *G. Brandt* heeft in zyne geschreevene Aanmerkingen ontrent de Geslachten, zulk een groot licht gegeven, dat men den overleeden zynen lóf niet behoort te onthouden: want hoewel ik zyn gevoelen niet stiptelyk vólge, maar somtyds daarvan afwyke; echter ontzie ik my niet te bekennen, dat ik eenige zaaken uyt zyne onvoltooide schriften ontleend hebbe, achtende dat het my meer tót schande dan eere zoude strekken, zulks te verduysteren, schoon hy dood is, en zyne zoonen
niet

V O O R R E E D E

niet meer in 't leeven zyn.

De Schryver der meergemelde Latynschè Schetse acht dat de Dordrechtse overzetting van onzen Nederduytschen Bybel als een voorbeeld der rechte Nederduytsche taale behoort aangemerkt te worden. Men moet bekennen dat zy die aan deeze Overzettinge gearbeyd hebben, mannen geweest zyn; der Nederduytsche taale kundig; maar jammer is het dat die vertaaling niet door ééne penne overgeschreeven is, opdat 'er meer eenpaarigheyd in den styl mogte geweest zyn: En zulks waare nóg doenlyk, zonder eenige de minste verandering in de overzettinge te maaken, en buytèn kósten van 't Gemeen, byaldien 't onze Hooge Overigheyd maar beliefte eenen persoon van bequaamheyd daartoe te volmagtigen, die zulks uytvoerde onder 't opzigt van eenige verstandige Predikanten der openbaare Kerke: want zeker 't zou den luyster van dat overkóstelyk boek, den Bybel, des te meer doen afsteeken, indien de styl en spelling daarvan gansch eenpaarig, en overal zichzelveu gelyk waare.

** 2

Om

V O O R R E E D E.

Om tót een besluyt te komen, 't is enkele liefhebbery geweest die my tót het opstellen deezer Nederduytsche Spraakkonst aangedreeven heeft. Wat de kenners onzer Moedertaale daarvan oordeelen zullen, zal de tyd ontdekken : ondertusschen ben ik niet zonder hoope, dat deeze myn arbeyd van eenig nut voor 't Gemeen zyn zal; immers dit is 't gene dat ik 'er meê beoog; onaangezien ik menigmaal denk aan de bekende spreuk, op 't zinnebeeld eener brandende kaerse gepast, *Aliis inserviendo consumor*. Want het is zeker, dat het maaken van myn Groot Woordenboek myne krachten gesleeten heeft; en nógtans heb ik dien moeilyken arbeyd met lust ten eynde gebracht, gelyk ook dit werkje, waaraan ik etlyke jaaren by tusschenpoozen, onder 't opstellen van andere Letterwerken, heb gearbeyd; om zo veel in myn vermoogen was, geen onnutte burger myner moederlyke stad te zyn; maar de kennis, welke Gód my verleend heeft, ten dienste myner medeburgeren en landsgenooten; en ook tót nut van uytheemschen, aan te leggen,

zon-

VOORREDE.

zonder my daarom te laten voorstaan dat hier niets berispelyks in te vinden zou zyn: want *nihil est ab omni parte beatum*, waar vindt men iets dat in allen deele volmaakt is? Vaarwel, leergierige Leezer, en gebruyk myn werk t'uwen voordeele.

*In Amsterdam, den eersten
van Bloeiemaand, 1708.*

W. S.

Quintil. Instit. Orator. Lib. I. c. 4.

Ne quis tanquam parva fastidiat Grammatices elementa: non quia magna sit operæ, Consonantes à Vocalibus discernere, ipsasque eas in semivocalium numerum, mutarumque partiri; sed quia interiora velut sacri hujus adeuntibus, apparebit multa rerum subtilitas, quæ non modò acuerè ingenia puerilia, sed exercere altissimam quoque eruditionem ac scientiam possit.

Pro captu lectoris habent sua fata Libelli.

W. S E W E L S

N E D E R D U Y T S C H E

S P R A A K K O N S T.

WAt de SPRAAKKONST, ófvólgens het Grieksch woord *Grammatica*, de *Letterkonst* zy, is zo menigmaal gezegd, dat ik het noodeloos acht zulks alhier te herhaalen; te meer dewyl de Nederduytsche benaaming uyt zichzelf haare betékenis aanwyst, en een iegelyk wel begrypt dat men daardoor verstaat eene *Kenis van de Letteren en de Spraake*.

Het eerste dan dat alhier te verhandelen staat, is de (†) *Letterbeschryving*. Wat nu een Letter zy, behoef ik hier niet te melden, dewyl ik niet schryf voor zulke die des onkundig zyn. Dóch nademaal veele die de letteren kennen, haare kracht evenwel niet volkomenlyk verstaan; en daarom menigmaal in de Spellinge doolen, zal ik die alhier aanwyzén.

De Nederlanders gebruyken de vólgende Letteren:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S.
T. U. V. W. X. Y. Z.

Men noemt die alhier te Amsterdam aldus: A. Bé, Cé, Dé, E. Ef óf Effe, Ge, Ha, I. Jé. Ka, El óf Elle, Em óf Emme, En óf Enne, O. P. Kuw, Er

A

óf

(†) Orthographia.

W. SE'WELS *Nederduytsche*

of Erre, Es of Esse, Te, U, Vé, Wé, Ix, Y.
Zedde.

In de kleyne letteren heeft men tweederley fatsoen van S, naamelyk, s en s. de eerste is eygentlyk om eene (*) Lettergreep te beginnen, en de andere om die te sluyten, als *sas*; maar dit wordt niet altyd waargenomen; ja men acht het cierlyker, hoewel om geen andere reden, dan dat het gebruyk zulks mede brengt, te schryven *Plassen* dan *plassen*. In de Duytsche drukletteren ziet men ook tweederley slach van R, teweeten r en r, óf *re* en *er*; de eerste insgelyks tót beginninge, en de andere tót sluytinge eener lettergreep: en hoewel byna niemand hierop let, echter hebben zy, die de toezigt hadden over den druk van onzen Nederlandschen Bybel, met oktroy van den Staat uytgegeeven by de Weduwe van Hillebrand Jakobsz van Wouw, en P. van Ravesteyn, naauwe acht daarop gegeeven; schoon in andere naadrukken sederd dien tyd, die naauwkeurigheyd niet altoos gevonden wordt.

Van deeze Letteren, welke XXVI in getal zyn, worden eenige *Klinkers*, dóch de meeste *Medeklinkers* genoemd.

De *Klinkers* zyn in 't Nederduytsch deeze zes, A. E. I. O. U. Y.

De *Medeklinkers*, die zonder byvoeginge der *Klinkeren* geenen klank maaken, zyn

B. C. D. F. G. H. J. K. L. M. N. P. Q. R. S. T. V. W. X. Z. Men vindt nóg wel in oude spellingen, *Wt* voor *uyt*; dóch dat schynt ontstaan te zyn uyt de verkeerde benaaminge van *Dubbelduw*, welke men aan de

* Syllabe.

de letter W. geeft, en haar daarom ook als eene dubbele U heeft gebruykt, als óf men zeyde *unt*.

Uyt de klinkers worden *Tweeklanken* en *Drieklanken* gemaakt, als *Aa, ae, ai; ee, ey, eu; ie; oe, oo, ou; un, uy.* en *aai, aau; een, ien, oei, ooi,* van de welke in de volgende verhandeling der Spellinge; onder de letteren in haare orde, staat gesproken te worden.

Van de

SPELLINGE.

Dus veel van de Letteren in 't grós gezegd hebbende, gaa ik over tót haare kracht, en de Spelling.

Met de A. spelt men *Acht, afdak, afdanken, hand, hard, hagel, haven, hart (cor)* tót onderscheyd van *hert (ceruus)*, en *Kars (cerasum)* om te kunnen onderscheyden worden van *kers (nasturtium)*.

Met de AA. spelt men, *Gaan, haat, magda,* waarvoor men ook schryft, *Gaen, haet, maegt;* maar hoewel dit van etlyken nóg met kracht voorgestaan wordt, evenwel meenen andere, op den voorgang der *Tweespraake van de Nederduytsche Letterkonst*, door de Kamer in Liefde bloeyende te Amsterdam, in den jaare 1584 uytgegeeven, en op 't voorbeeld van veele andere aanzienlyke Opbouwen onzer taale, dat die woorden veel beter met AA. gespeld worden, en dat zy alzo veel recht hebben om tót het verlengen eener lettergreepe de A te verdubbelen, en te schryven *Aal, paal, gaan, staan,* enz. als een dubbele O te gebruyken in de woorden,

Boom, hoon, oog, schoon, enz. Want indien men zich tót voorstand van het eerste op het aaloude gebruyk beroept, waarom zulks dan niet ook gedaan ten aanzien van de O? Immers schreefmen ten tyde van den ouden Ryinkronykschryver *Melis Stoke*, en nóg lang daarna, *Groet, hoert, hoeft, noert, oec, enz.* in plaats van *groot, hoort, hoofd, noord, ook*: dóch hierop zoud iemand moogen zeggen, dat die woorden toen wel eenen anderen klank konden gehad hebben, dan hedensdaags, omdat men by dien zelfden Schryver ook vindt *Broeder, moeder, doe, droech, stoel enz.* Maar dat is quaalyk te vermoeden, want men vindt by hem ook *Roemsch, Proest*, voor *Roomsch, Proomst*, en

(†) **Te prediken ons Heeren woert /
Sette t'Utrecht in die poert
Den Bisschop-stoel.**

en dat de E in dien tyd zo wel tót verlenginge van de O, als van de A gebruykt is, komt my waarfschynelykft te voore; te meer dewyl niet alleen de Gulikers en eenige andere uytheemschen nóg te deezer tyd het woordtje *ook* schier zodaanig uytspreeken, als óf 't gespeld waare *oo-ek*, maar dat men ook veele Róterdammers hoort zeggen *een kookje*, in plaats van een *koekje*. Ik weet wel dat men tót beweeringe van AE zegt, dat het beter is in rym te schryven *Daên, quaên, vaêr*, dan *daân, quaân, vaâr*; omdat die woorden in hun geheel zyn, *daaden, quaaden, vader*, en dat het door wegwerping van de D blykt, dat de tzaamentrekking het eerste gevoeglyker dult dan het laatste: maar vólgens dien regel zou men dan ook moeten schryven *doên, goên*,

voor *doôn*, *goôn*, als zynde die woorden t zamenge-
trokken uyt *dooden*, *goden*; 't welk ik niet denk dat
eenige goedkeuring vinden zal.

Hierom is het dat ik 't als nóg met die houde,
welke de AE gebruyken om den klank der Fransche
en Engelsche AI, (want wat de Engelsche *ea* aangaat,
die heeft een geheel anderen klank, gelyk in myne
Engelsche Spraakkonst te zien is) óf dien van het ge-
blaet der schaapen, uyt te drukken, gelyk die gehoord
wordt in de Fransche woorden *Faire*, *taire*, in de
Engelsche, *Maid*, *despair*, en in de Nederduytsche,
Gaern, *paerd*, *staert*, *kaers*, *rechtvaerdig*, *waereld*,
waarvoor sommige schryven, *Geern*, *peert*, *steert*,
keerse, *rechtveerdig*, *werelt*. Belangende evenwel
het woord *Geern*, 't is by my niet buyten bedenken,
dat het afkomstig is van 't woord *begeeren*, en dat
daarom *Melis Stoke* ergens zegt, *So dat hi dies
hadde ghere*. Noopende 't woord *Waereld*, ik weet
wel dat het zo gespeld, by veelen niet goedgekeurd
wordt, omdat onkundigen daarvoor niet alleen leezen,
maar ook schryven, *Wareld*; het welk inderdaad een
wangeluyd is, alhoewel men echter ook by den ge-
melden Rymkronykschryver op meer dan ééne plaats
vindt *Warelt*, waarvoor de Engelschen zeggen *World*,
en de platte Friesen *Wrâd*. Ik kan van my zelve
niet verkrygen te schryven *Werelt*, want wie spreekt
dat woord zo uyt? hierom schryf ik veelyds *Wer-
reld*, hoewel ik *Waereld* liever zoude volgen, in-
dien 't wat meer in 't gebruyk was: want dat de E.
den klank van de A. verflaauwt, zal acht ik ook het
oordeel van den Heer Jan van der Does geweest zyn,
omdat hy schreef, *wair*, *mair*, *oirsaik* enz.

Aleer ik nu van de AA afscheide, staat my nóg te zeggen, dat ik het ongerymd achte te schryven *Aaker, Vaader, waater, genaade, enz.* en de vermaarde *Joost van den Vondel* had groot gelyk, zich daar tegen te kanten; maar daarom kan ik geenfins goedkeuren dat men schryve, *maken, zaken, slaven, vanen, enz.* Want schoon men zegt, dat daardoor eene letter uytgewonnen, en niemand van de beteknisse des woords versteeken wordt, nógtaans gaat dit niet altyd vast; vermids 'er door dusdanig een spelling gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelyk verstaan zoude; en al waare dat zo niet, behoort men niet iets ten gevalle der vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zo verre gekomen is, dat hy een weynigje Duytsch begint te verstaan, in een boek deeze woorden aantreft, *De zaken zyn vervuld*, en niet wetende wat het woord *zaken* betekent, in zyn Woordenboek zoekt na 't woord *Zak*, (want anders kan hy niet doen, omdat het woord niet volgens deszelfs eygenschap [*zaaken*] gespeld is); zo zal hy daaruyt heel ligt besluyten, dat de betekenis dier woorden is, *de zakken zyn gevuld*; naardien men wel onderstellen mag dat hem 't recht onderscheyd der woorden *vervullen* en *vullen* nóg niet bekend is; daar hy anders, indien 't woord gespeld was gelyk 't behoorde, ten eersten de rechte meening daarvan vatten zoude. Het zelfde kan gezegd worden van deeze woorden, *De ketel staadt op drie poten*; want een onkundig vreemdeling zal 't laatste voor *póttén* neemen. Maar de voorstanders deezer zuynige spellinge brengen hier tegen in, dat het in andere

dere taalen niet gebruykelyk is de Klinkletteren tót verlenginge der lettergroepe te verdubbelen. Dóch deeze tegenwerping is te zwak om my te voldoen: want gelyk alle taalen haare byzondere eygenschap hebben, zo heeft ook de onze; en ik weet niet wat andere taal zulk een menigte van woorden heeft, die in 't eenvoudig getal noodzaakelyk met twee klinkletteren moeten gespeld worden; maar dit wel, dat de spelling van *maaken, zaaken, slaaven, taalen, enz.* door 't gebruyk der Hoogduytschen (die wy immers in alles, wat met de eygenschap onzer taale overeenkomt, zeer wel moogen volgen) gestyfd en bekrachtigd wordt; naardien zy de S tót verlenginge van den klank der Klinkletteren te hulpe neemende, als blykt in de woorden *Sahr / gefahr / ehr / ohr / zahl / noht / sohn / enz.* die letter zo wel in het meervoudig getal gebruyken, als in het eenvoudige. Hierby komt nóg, dat zulke die zo gezét zyn tegen het gemelde gebruyk van het verdubbelen der Klinkletteren, evenwel niet kunnen goedvinden dat men schryft *Briuen, diuen, rimen, wilen, enz.* daar nóg tans de vereyschte klank dier woorden door de *i* genoegzaam uytgedrukt wordt; maar men krenkt dan de eygenschap van 't woord, en zo doet men ook als men schryft *Zaken, benen, poten, raden, enz.* Deeze redenen, hoewel sommige zich daartegen verzetten, zyn by my nóg tans van groot gewigt, hoewel ik anders tegen alle overtóllige letteren ben. Immers is het ten hoogsten noodzaakelyk dat men een onderscheyd maake tusschen *Bédelen* en *bedeeten*, tusschen *békeren* en *bekeeren*, en tusschen *béteren* en *beteeren*. En elk zal ten eersten kunnen begrypen wat men meent, als hy geschreeven vindt,

*Eene beeving beving hem. 't Is een kooper van oud koper. Zyne leden leeden veel ongemaks. De sloten (kastee-
len) waaren omringd met slooten (graften). Wy zagen
hen steen zaagen. Ik wil dat laken geenfins laaken,
Ik wil 't met dien ouden wagen op zulk' een quaaden
weg niet waagen. Hutten gemaakt van staaken, die
met het eene end in den grond staken. De Graaven lagen
in prachtige graven. Men zal de krygsmagt op een goed
getal schepen inscheepen. Als men van 't steyl gebergte na
de dalen gaat moet men voorzigtiglyk daalen. Daar ge-
breeken aan hem geene gebreken. 't Is noodelooste be-
veelen als men de bevelen niet naakomt. Dóch als
deeze woorden quaalyk gespeld waaren, zouden zy
somyds een misverstand kunnen baaren: want in-
dien men schreeve, *De sloten waaren bezét*, endat
de omstandigheden juyst niet duydelyk aanweezen
wat men door *sloten* verstond, dan zou zulks, zo lang
zo een onduydelyke spelling plaats houdt, verkeer-
delyk kunnen gevat worden. Maar hoe weynig let
men doorgaans op zulke kleynigheden! en daaruyt
ontstaat het dat sommige veelyds schryven; *Onwe-
tenheid, genegentheid, ervarentheid, onaangezien*
men schryft *Onweetend, geneegen, en eravaaren;*
waarom ik ook veel beter acht, te schryven *Onwee-
tendheyd, genegenheyd, en eravaarenheyd* óf *eervaa-
renheyd*; want een *bevaaren* man is *eervaa-*
ren; want een *bevaaren* man is *eervaa-*
ren, dat is, heeft het vaarwater wel eer bevaaren.*

AAI komt te passe in de woorden, *Maaijen, Zaai-
en, draaijen, enz.*

AAU wordt gehoord in *blaauw, graauw, snaauw* enz.

AI komt weynig te passe; maar wordt by sommi-
ge echter gebruykt, in de woorden *Kaizer, Romai-
nen,*

nen, ai! kai, klai.

B heeft men van noode om te spellen *Bak, band, quab, krabben, hebben, tobbe*, dóch is overtóllig in *Hembd*.

C. gebruykt men in de woorden *Cedel, ceder, cement, citroen, civet, cyfer, cyns, cyter*. En hoe- wel sommige schryven *Sieraad*, en *sieren*, evenwel komt het my ruym zo cierlyk voor, dat men schryft *Cieraad, ciersel*, enz. want dewyl men de C. tóch niet missen kan, waarom dan niet het gewoonlyk gebruyk, als 'er geen wanvoegelykheyd in steekt, gevólgd? maar C. voor K. in 't Nederduytsch te ge- bruyken is t'eenemaal ongerymd.

CH hebben sommige willen verbannen, dóch t'onrecht; want zy is eygenlyk de Grieksche χ , en gevólgelyk maar ééne letter, schoon twee merken: Ook is zy scherper in klank dan de G: evenwel-dunkt my dat ze bétér past om eene lettergreep te sluyten, dan te beginnen; en hierom schryf ik liever *Lachgen* dan *lachchen*, en *lighaam* dan *lichaam* óf *lichchaam*. De CH kan insgelyks dienen om een onderscheyd tusschen sommige woorden te maken, als *Nóch* [*ne- que*], en *nóg* [*adhuc*]; alsmede *Licht* [*Lux*] en *ligt* [*facilis* óf *levis*]; *Dóch* [*veruntamen*] en *dóg* [*molof- jus*]; Ook voegtze wel in *Ach, lach, kracht, zacht, recht, lucht, eyfch, mensch, aardfch, werrelfch, Duytsch, Engelsch*; en is noodig in *Schaade, schaal, schram, schuyt, eygenschap, gramfchap*.

D, die noodig is om te spellen *Dak, dam, dat, ding, dyk, daad, deed*, wordt by veelen ook ge- bruykt in de woorden *Gód, stad, lid, land*, om- dat men zégt, *Goden, steden, leden, landen*, als ook in de meeste lydende Deelwoorden [*Participia*

passiva] als *Bekend*, *bemind*, *gehaald*, *beklaagd*, *verblyd*, enz. in de meeste zeg ik, want sommige vereyſchen de T. als *bekranſt*, *beſchanſt*, *verbluſt*, enz. Naardien men zegt, *Eene bekende vrouw*, en *eene bekranſte maagd*. 't Is waar, men brengt redenen hier tegen in, die niet t'eenemaal zonder grond zyn; en men zegt dat de welluydendheyd doordusdaanig een Spelling benaadeeld wordt, en dat men daarom behoort te ſchryven, *Lant*, *bant*, *hant*, *rant*, enz. Maar zo dit als een vaſte regel doorgaat, dan vervalt men dikwils in eene verwarringe, die zelfs kundigen zou kunnen misleyden, om de gelyklydendheyd van sommige woorden, die veel in betekeniſſe verſcheelen, gelyk het *Rad* van eenen wagen, en een *rat* die zich op de koorzolders onthoudt; een *Wand* (muur), en eene *want* (handschoen); *Lood* dat men ſinelt, en een *loot* van een angelierplant; *Nood*, als men 'er gevaar of verlegenheyd door verſtaat, en eene *noot* die men kraakt; Een *goorje* om iets door te gieten, en een *goortje* of *godeken*. Men zegt wel dat de eygentlyke uytſpraak is *Lant*, en niet *land*; maar of dit volkomen vaſt gaat, is my nóg niet gebleeken; immers als men zegt 's *Lands welvaaren*, dan wordt daarin meer van de D dan van de T gehoord; 't zelfde kan men zeggen van 't woord *Landsman*; want het is 'er zo verre vandaan dat men den klank van T daarin hoort, dat onkundige Spellers, en nóg niet van de botſte, daarvoor ſchryven, *Lansman*. Hierom kan ik nóg niet zien dat de uytſpraak van *Hant*, *zant*, enz. met recht voor te ſpreken is; naardien men zegt, *bandig*, *zandig*: maar zo is 't niet gelegen met het woord *Kant*, want men

zegt

zegt *kanten*, *kantig* enz. Ook vind ik my te meet gesterkt om *Gód*, *hand*, *land* te schryven, omdat de Engelschen, welker taal voor een groot gedeelte oud Duytsch is, eveneens doen, en het hen niet zonder reden ongerymd voorkomt, deeze woorden, die zy nevens veele andere diergelyke met ons gemeen, en van ongeheugbaaren tyd also geschreeven hebben, gespeld te zien *Gódt*, *hant*, *lant*, óf *handt*, *landt*. Wyders indien onze voorvaders geoordeeld hadden, dat *Lant* beter geschreeven was dan *Land*, waarom zouden zy tóch ons *Hólland* in 't Latyn genoemd hebben *Hollandia*, en waarom niet *Hollantia*, zo wel als *Brabantia*. Maar wat aangaat het woord *Smidt*, dat schynt my toe beter dus gespeld, om de welluydendheyd, dan óf men schreeve *Smid*, schoon 't meervoudig is *smeden*. Dus veel van de D. dóch eer ik van deeze letter afscheyde, staat my nóg te zeggen, dat menze moet verdubbelen, om de onvolmaakte verledene tyd van sommige Werkwoorden uyt te drukken, als, *Ik antwoordde*, *ik vermoedde*, *hy doodde*, in plaats dat men anders zegt *antwoordede*, *vermoedede*, *doodede*. Ook voegt de *d* niet quaalyk in 't woord *Wadte* (ondiepte), tót onderscheyd van 't woord *watte* (katoenwol). Wyders kan de *D* niet gemist, maar behoort echter met eene *T* getemperd te worden, om de Tweede en derde persoon te betékenen der Werkwoorden, die in de (†) Oneyndigende wyze een *D* hebben, als *Bidden*, *Myden*, *Leyden*, *Lyden*, *Kleeden*, enz. Want men behoort te schryven: *Gy bidt*: *hy mydt haar niet*: *Die weg leydt ten verderve*: *Hy leedt veel*

(†) Infinitivus.

veel ongemaks: zy kleedt het kind: maat in woorden waarin geen D komt, als Beminnen, komen, vermaanen, is het ten hoogste wanschikkelyk eene D te brengen, alhoewel veele zich niet ontzien te schryven, Hy bemind haar niet: Zy komd straks: Gy vermaand wwe kinderen nooit: dóch zulks is een quaade gewoonte.

E heeft tweederleye klanken, als blykt in *Gével* en *bevél*, *ézel* en *gezél*, *hémel* en *geméld*: 't zou derhalve voor uytheemschen, die geneegen zyn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altyd met een klankteken aangewezen waare: want hoewel men tót eenen algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweelédige woorden het *accent* doorgaans op de eerste lettergreep hebben, als *knével*, *lépel*, *klépel*, *kétel*, *véter*, *zétel*, nógtans zyn verscheydene daarvan uytgezonderd, als *Belét*, *gebéd*, *gebrék*, *gezét*, *servét*, *sayét*. Maar dat dewoorden *kelk*, *melk*, *met*, *smet*, *wel*, *bel*, *sterk*, *scherp* van sommigen met een schrapje getekend zyn, is iets dat my noodeloos voorkomt; doordien ik niet weet hoe men die woorden, vólgens onze manier van spellinge, anders zou kunnen uyt spreken, dan gewoonlyk geschiedt. Dóch dat men *één*, als 't het getal betekent, met klanktekens merkt, tót onderscheydinge van 't *Lédeken een*, keur ik goed.

EE. Om welke reden men *Steenen* behoort te schryven, en niet *stenen*, kan duydelyk gezien worden uyt het gene hier voor wegens de AA is gezegd: Zo kan men ook *Weeder* schryven, als men 't saizoen óf de gesteltenis der lucht daardoor verstaat,

staat, tót onderscheydinge van *weder* dat *wederom* betekent; en *Zeege* óf *zeegen* als men 'er een *vischnet* door verstaat, om het te onderscheyden van *Zegen* (*benedictio*). Dus komt het my ook best voor, dat men *zeege* schryft, als 't voor *overwinning* genomen wordt; want men zegt *zeeghastig*. 't Is waar sommige willen dit woord afleyden van *zegen*, achtende dat eene overwinning een zegen is; maar behalve dat het herkomstig schynt van 't Hoogduytsch *sieg*, zo heeft Melis Stoke al gezegd,

— Hi vacht 'er sege /
Op die hepdine alle weghe.

Men vindt 'er die onderscheyd maaken in 't spelen tusschen het Naamwoord *Leven* (waarvan etlyke hebben gesteld *Leeve*), en 't Werkwoord *Leeven*, niet bedenkende dat het één en 't zelfde woord is: want dit is ééne van de eygensschappen onzer taal, dat veele Werkwoorden ook gebruykt worden als Naamwoorden, gelyk blykt in de woorden *Behaagen*, *Eeten*, *Drinken*, *Vermoogen*, *Vermoeden*, *Voorgeeven*, *Voorneemen*, *Wedervaaren*, de *Vasten*. Dus worden de *Infinitivi* in 't Latyn somtyds ook gebruykt, als *Ambulare conducit valetudini*, en *Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*; even gelyk men op 't Duytsch zegt. *Het eeten smaakt my niet* *Het gaan vermoeit haar*. *Het luyd spreken verveelt hem*. Waarby dan nóg aan te merken staat, dat de Werkwoorden, dus gebruykt, zelfs de *Declinatie* in den *Genitivus* onderworpen zyn, gelyk andere Naamwoorden van 't Onzydig geslacht: want men zegt, *Des leevens moede*: *Des drinkens zat*. *Dereden z;ns zeggens*.

EU wordt gehoordt in *Beul, heul, gent, nent*; ook brengen die letteren, wanneer zy, schoon elk byzonder, op 't allervlugst uytgesprooken worden, dien klank voort, gelyk een ieder, als hy maar behoorlyk met zyn oor te raade gaat, ligtelyk zal konnen hooren; zulks dat men dan niet behoefte te spellen, *pemin, speny, enz.* gelyk sommige Hóllanders doen.

EEU gebruykt men in de woorden *Leeuw, schreeuw, sneeuw.*

EY te gebruyken in de woorden *Eygen, eysch, heyl, reys, goedheyd, heyligheyd*; acht ik veel beter dan EI; onaangezien dit zeer sterk doorgedreeven is van veele, die de Latynsche en Hoogduytsche wyze lieft wilden volgen: en zo heb ik wel eer ook gedaan, op den voorgang van anderen, gelyk ik acht dat veele als blindelings nóg doen, zonder de zaak ter dege in te zien. Dóch ik heb my wegens de onrechtmatigheyd deezer spellinge van een kind laten overtuygen: want als men de kinderen de I met zynen rechten naam leert noemen, teweeten IE, en niet Y, gelyk sommige botte óf boersche Schoolvrouwen doen, dan volgt het natuurlyk, dat zy leerende de woorden *Eike, eiland, einde, eisch, Keizer*, aldus geschreeven, spellen, den rechten klank daarvan niet weeten uyt te brengen. Dit heb ik zelf aan een kind, dat op verre na geen van de domste was, ondervonden: want zo menigmaal ik het liet spellen in een boek door J. H. Glazemaaker vertaald, sprak het de sillaben *Ei, kei, lei, heid*, telkens uyt *ie, kie, lie, bied*; maar zo dra gaf ik 't niet een ander boek, waarin die klanken door *ey* betekend

kend waaren, óf het spelde zo als 't behoorde. Ik weet wel dat men hierop zou kunnen zeggen, dat andere kinderen zulks evenwel door de gewoonte leeren. Dóch dat ontken ik niet; want door de gewoonte, en het dikwils hooren, leeren de kinderen ook spellen, zelfs buyten het boek, Y, C, K, *ik*; C, A, *ka*; *Dubbelduw A, Wa*; maar is zulks daarom goed? en zou 't niet veel beter en gemaklyker zyn, dat zy leerden, I, K, *ik*; K, A, *ka*; en *Wee A, wa*? Nu indien deeze spelling van EY nieuw was, men zou'd er meer tegen in te brengen hebben; dóch zy is niet alleen de gemeenste, maar gebruykt by Mannen van naame, en opbouwers onzertaale, onder andere den Heer Jan van der Does, in zyn voorbericht over Melis Stoke, aan Hendrik Laurenszoon Spiegel; den Heer Jacob Cats, Johannes de Brune, en de Overzetters van onzen Staaten Bybel; en zelfs by die van de Kamer in *Liefde bloeyende*, vind ik die spelling niet gewraakt: ook is het eenigzins aanmerkelyk, dat de Engelschen, schoon zy de I altoos Y noemen, evenwel de EI uytspreeken als de Fransche *ai*; waarom zy zo wel schryven, *streight* als *strait*, spreekende het één zo wel als 't ander uyt, *strat*, dat by hen eene *engte* betekent; waarentegen zy *Eye*, 't welk by hen een *Oog* is, uytspreeken *Ey*. Om deeze reden acht ik dat de Historischryver Hooft *Weirlyk*, in plaats van *werreldlyk* schreef; en hierom meen ik ook dat men wel doet, te schryven, *Heir, meir*, naardien dat nader aan de uytpraak schynt te komen dan *heyr, meyr*.

Het verhandelen van de Tweeklank EY brengt my te binnen, dat de Róttterdamers schynen te mee-

meenen, dat de Amsterdammers, ter zaake van hunne stads uytpraak het onderscheyd tusschen EY en Y niet kunnen hooren, en dat daarom sommige van hen gerymd hebben *Eysch* op *spys*, en *Lyden* op *zeyden*; dóch dit gaat evenwel niet door: want wat deeze ryming aangaat, hoewel ikze niet goedkeur, nógtans zou men tót verschooninge daarvan kunnen zeggen, dat ze, vólgens de rechte Hóllandsche uytpraak, moogelyk zo wel eens in te schikken zou zyn, als *Marmar* op *beschermer*, en *zót* op *bot*, waarin onze Hoofd-Poet Vondel geen zwaarigheyd vondt. 't Is waar de Vriezen en Noordhóllanders loopen geen gevaar van dusterymen; want de eerstgenoemde zeggen voor de bovengemelde woorden *Eysch*, *spies*, *liden*, *zeyden*; en de Róttersdamsche uytpraak zweemt 'er ook wat naa, hoewel voor veertig jaaren ruym zo veel dan nu; en de Noord-Hóllanders zeggen *Aaisch*, *zaaiden*. Overzulks zullen deeze drie zo ligt op die klip niet stooten. Maat de Amsterdammers ondertusschen, die de oprechte taal hunner stad spreken, maaken echter een kennelyk onderscheyd in de klank tusschen *Spys* en *vleys*, en tusschen *Feyl* en *vyl*; ook weten zy zeer wel dat *Iets op de ley zetten* gansch gemeenschap heeft met *Het roer aan ly leggen*: en dat iemand die gaat *reyzen*, staat moet maaken, als hy valt; weêr op te *ryzen*; alsmede, dar de *Byen* moogelyk wel honig zuygen uyt de bloeifels van sommige *beyen*. En my heugt, dat ik nóg een jongen zynde, het onderscheyd tusschen *Leyden* [*ducere*] en *Lyden* [*pati*] zeer wel wist aan te merken, en anderen, die daar in doolden, te berispen: onaangezien niet ontkend kan

kan worden, dat men te Amsterdam (ô schiande!) Schoolmeesters vindt, die hunnen leerlingen voorschryven, *Iland, Hylighyd, enz.* daar zy, als ze maar binnen hunne vesten van de kinderen wilden leeren, en de jongens van 't Bickers Eyland vraagden, waar zy woonden, van hen tót antwoord zouden bekomen, *Op 't ailand.* En hoewel sommige zo botzyn dat zy den naam der Stad *Leyde* schryvende, *Lyden* op 't papier stellen; echter behoorde het bekende kinderdeuntje

*Schoppe / schoppe / Maaije ;
De Bzund die voer na Laaije.*

hen beter te onderrechten: En wie weet niet dat de Noordhóllanders zeggen *de Maaid* in stede van *Meyd*? waaruyt men dan gemaklyk begrypen kan, hoe ongerymd het is daarvoor te schryven *Myt*, het welk een kleyn wormtje, óf een oude kleyne munt is. Ja wie kan niet gemaklyk beseffen dat een groene *Mey*, zynde een loofryke tak, afkomstig is van de maand *Majus*. Hierby komt ook in aanmerkinge, dat als een Fries geschreeven ziet *Hylighyd*, hy daarvoor leezen zal *hilighied*: En hadden Jan Zoet en eenige andere Amsterdammers het onderscheyd tusschen *Ey* en *Y* niet naauwkeurig aangemerkt, zy zouden niet geschreeven hebben, *Schraijen, waiselen, hailig, goedhaid*, in plaats van *Schreyen, weyselen, heylig, goedheyd*: en de Ridder Hooft en J. H. Glazemaaker gingen de eygenschap der woorden niet te buyten, als zy schreeven *Kaizer, Romainen*; nóchte was Vondel te beschuldigen, wanneer hy schreef, *Ai, kai, klai*: maar óf *vlaaijen*, gelyk Hooft het woord *vleyen* spelt, voor goed Hóllandsch kan door-

B

gaan,

gaan, is nóg onbesecht. Ontrent het woord *Neygen*, inzonderheyd als het voor *buigen* genomen wordt, staa ik in twyfel óf men niet behoort tēschryven *Nygen*; want men zegt, *Zy neeg*, gelyk men van de woorden *Krygen*, *styggen*, *zwygen* zegt, *kreeg*, *steeg*, *zweeg*. Hoewel nu sommige Amsterdammers ontrent de klank van *Ey* in de spellinge doelen, nógtrans moet men de kennis onzer stédelingen in 't grós, daarby niet afmetten; want men vindt zelfs veele vrouwen onder hen, die in dat stuk geene mislagen begaan. Ondertusschen vindt men overal slechte spellers, zo dat 'er ook zyn, die het onderscheyd tusschen *Houden* en *houwen* zwaarlyk schynen te kunnen begrypen; daar nógtrans het laatste van een geheel andere betékenisse is; want men ziet wel iemand eenen steen *houden*, zonder dat hy dien *houwt*; en 't is eygentlyk het werk van eenen Slagter, 't vleesch te *houwen*, onaan gezien een ander somtyds wel eenen ós den kóp *houdt*. Dit noemen van slechte spellers brengt my in gedachten dat 'er veele zyn, welke men juyst niet voor dom mag houden, en die nógtrans t'elkens spellen, *Gebruyke*, *vinde*, *zaaije*, *boome*, *buuze*, *rokke*, *schepe*, niet bezeffende dat die woorden altoos met een N moeten eyndigen, en dus geschreeven worden, *Vinden*, *boomen*, *buizen*, *schepen*, enz. Ook vereyschen de Werkwoorden een kennelyk onderscheyd tusschen 't eenvoudig en meervoudig getal; want schoon men schryft *De jongen plengde in 't water*, echter moet men zeggen, *de Meysjes spoelden het linnen*, en niet *spoelde*, 't welk goed is als 'er maar van één gesprooken wordt. Niet minder kreupele spellers zyn 't die zich ver-

ver-

verbeelden, omdat men somtyds schryft. *D'aarde, d'ezel*, men op dien zelfden voet ook mag schryven. *D'Beek, D'kerk, D'mantel, D'tang*, van welke wanaantal men overvloedige staaltjes op de uythangborden ziet. Dit zy gezegd tót onderrechtinge der onkundigen, welke ik tracht te hulpe te komen.

F is noodig in de woorden *Faam, feest, fielt, slaarw, step, flint, fók, fraai, fryk, fyn, schóft, hoofd*; en voegt best in *Kalf, braaf, slaaf, graf, brief, dief, lief, hóf, lóf, groef, schyf, wyf, wolf*; hoewel men eenige ziet schryven, *Grav, hov, diev*. Maar dewyl de V eenigfins uyt de klinktetter U. spruyt, past zy myns oordeels beter om eene sillabé te beginnen, dan om die te sluyten: Want al is 't dat men in 't Meervoudige schryft, *Slaaven, graaven, brieven, hoven, schyven, wyven*, nógtans kan zulks het eerste niet genoegzaam wettigen; ook zyn wy 't alleen niet die zo doen; de Engelschen schryven insgelyks, *Calf calves, life lives, knife knives, wifse wives, loaf loaves, wolf wolves*. Men vindt 'er die schryven *zast* en *kraft*; maar zy wyken daarin te veel van 't gemeen gebruyk der spraake, voor 't welk ook zórg gedraagen moet worden: Dóch *schacht* en *schaft* schynt beyde goed, en *gekócht* en *gekóft* worden beyde gebruykt; het eerste meest, maar het laatste best; want *koopen* komt van 't Hoogduytsch *Kaufen*. Men speldt in 't gemeen *Ontfangen*, dóch liever zag ik dat men spelde *ontvangen*, gelyk men schryft, *ontvonken, ontvowwen*; omdat zulks met de eygenschap van 't woord beter overeenkomt. *Lóffelyk* in prose te schryven dunkt my zo goed niet als *lófelyk*, en die gewoonte heeft eens veroorzaakt,

dat men in den naadruk van zeker bekend boek *löffelyk* t'onrecht stelde in plaats van *löffelyk*.

G is noodig in de woorden *Gaan, gaar, gans, geld, bang, gang, zeggen, heyligheyd, burg, dengd*, en niet *dencht*; want het werkwoord, daar 't van afgeleyd schynt, is *dengen*. Ik acht *magt* beter dan *macht*, want dat woord komt van *mag*, welks Onbepaalde wyze [*Infinitiuus*] is *moogen*, en daarom schryf ik ook *mogt*, en niet *mocht*; *gewigtig* (van *weegen*), en niet *gewichtig*; en *gebragt, gezigt, voorzigtig*, omdat de G in de woorden *brenge*, Ik *zag*, wy *zagen*, niet kan achtergelaaten worden: hierom schryf ik ook *gezag*, en *'ontzag*.

GH plagt voor deezen veel gebruykt te worden; maar ik kan niet begrypen dat *ghy* een beter spelling was dan *ick*, dewyl de H in 't eerste niet minder overtóllig is, dan de C in 't laatste: Maar in woorden die eenen blaazenden galm hebben, is de *Gh* echter dienstig, als *Looghene*, *guyghelen, juyghen, toejuyghing, huyghelaar*: want hoewel de meeste hier toe de *ch* gebruyken, nógtans kan ik niet goedvinden eene lettergreep daarmee te beginnen, zo lang my een andere weg open staat. Daar zyn 'er die schryven *Dagh* [*dies*] tót onderscheydinge van *dag* (een *dólk*): dóch dit laatste is eygentlyk *dagge*, waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen *dagger*; 't zelfde kan mede gezegd worden van *Wegh* (een wittebroods koekje); want het is eygentlyk *wegge*. Etlyke schryven *Wegh* óf *wech*, als men 'er *weggegaan* óf *weggedaan* door betékenen wil; maar 't schynt dat zy niet overweegen dat dit *weg* afgeleyd wordt van den *weg*; waarom de Engelschen daarvoor ook

zeg-

zeggen *away*, en de Italiaanen *via*, als *Via*, *via*! Weg, weg! en *Mandar via*, wegzenden.

H wordt gebruykt in *Haan*, *haas*, *hals*, *Heer*, *hem*, *hemel*, *hoed*, *hoedaanigheyd*, *hoogheyd*, *heyligheyd*, *wysheyd*: maar wat nut zy in 't woord *Offerande* doet is my onbekend. De kracht van CH en GH is reeds aangewezen.

I wordt gehoord in *Ik*, *immers*, *in*, *is*, *min*, *zin*, *kind*, *kist*, *rist*, *schip*.

IE te verbannen, en te schryven *Briif*, *diif*, *liif*, *ziin*, in plaats van *Brief*, *dief*, *lief*, *zien*, komt my ongerymd te vooren: want indien men de letteren I. E. elk byzonder en op zichzelve noemt, dóch met zulk een vlugge uytpraak als moogelyk is, men zal bevinden dat zy den zelfden klank, dien wy gewoon zyn aan die t zamengevoegde letteren in éenen galm te geeven, medebrengen zullen: en daarom mag die nieuwigheyd van *ii*, zo wel achterblyven, als het ouwerwetse *au*, in stede van *ou*.

— IEU wordt gehoord in *Nieuw*, *hieww*.

J is noodig om te spellen *Ja*, *jaar*, *jemini*, *Jesus*, *jengd*, *jok*, *jong*, *jurk*.

IJ wordt zeer veel gebruykt in plaats van de Y, zonder dat men aanmerkt dat zy een klinker en een medeklinker is; maat moogelyk heeft de gelykheyd der Duytsche letteren ij en n aanleyding tót deeze dwaalinge gegeeven: Om derhalven de *y* wel te pafse te brengen, moet menze gebruyken in de woorden *Kraayen*, *maayen*, *naayen*, *zaayen*, *gooijen*, *hooyen*, *schooyen*, *groeyen*, *loeyen*.

K heeft men van nooden om te spellen *Kank*, *kaal*, *kap*, *keel*, *kelk*, *króp*, *kryg*, *kudde*, *kus*, *kalk*, *hulk*,

dólk, dak, jak, pak, zak, dank, klank, krenken, bakken, drukken, stikken: ende C in 't Neêrduytsch voor *a, o, u*, óf voor *l* óf *r* te gebruyken in plaats van K, is t'eenemaal ongerymd. Vondel plagt te spellen *Fongk, langk, zangk*; dan hy heeft daatin maar weynige naavolgers gehad; dóch *Springkhaan, gevangkenis, vergangkelyk, afhangkelyk* is by sommigen nóg in gebruyk. Deeze byvoeging van de *k* geschiedt om de scherpheyd van de *g*, welke sommige Leezers óf leesters al te sterk uytspreeken aan 't eynde van zulke woorden die met *ng* eyndigen, wat te verstoppen. Maar die de spelling in allen deele net met de uytpraak wil doen overeenkomen, zal moogelyk vruchteloze moeite doen: want hoewel etlyke gespeld hebben *Dankken, klankken, hanggen, vanggen, dinggen*, om de gewaande gebreklykheyd, die 'er is in *klan-ken, din-gen, han-gen*, voor te komen, zyn zy daarin echter maar van weynigen gevolgd. Dóch waarom men in proze schryft *Gemak-kelyk, gebrekkelyk, gewoonelyk*, in plaats van *gemaklyk, gebreklyk, gewoonlyk*, kan ik nóg niet begrypen: want in 't laatste 't welk vólgens de eygenschap des woords is, als komende van *gemak, gebrek, gewoon*, verneemt men geen hardigheyd; en 't eerste, dat op een quaade uytpraak steunt, is buyten dichtmaat gansch lam; maar zo is 't niet gelegen met *Verbreekelyk, vermaakelyk, genaakelyk, uyt-drukkelyk, bezwykelyk*, naardien die woorden komen van *verbreeken, vermaaken, genaaken, uyt-drukken, bezwyken*. Gelyk ik 't schryven *Gemakke-lyk* niet goed'keur, zo kan 't spellen van *Goddeloos* (waarvoor ik by Vondel vind *godeloos*) my niet behaagen;

gen; en daarom schryf ik *Gódlóos*.

Sommige schryven *Kristenen*, en zy schynen zich te kunnen verweeren met het oude woord *Kerstaenen*; dóch belangende den naam onzes Heylands, myn dunkt dat men, uyt eerbiedigheyt, dien niet anders behoorde te spellen dan *Christus*.

KW in plaats van QU, wordt niet zonder reden voorgestaan by etlyken, die gewoon zyn te schryven *Kwaad, kwaan, kweeken, kwyt*; maar dewyl zulks den uytheemschen zeer hard voorkomt, en men'er geene letters mede uytwint, behalve nóg dat de woorden *gekweel, gekwaak*, gelezen kunnen worden *gek-wel*, en *gek-waak*, volg ik lieft de gewoonlyke wyze; alhoewel ik moet toestaan, dat *kwam* (waarvoor in zeker Testament, in Zeeland zo ik meen gedrukt, doorgaans staat *kam*, en voor 't welk de Engelschen zeggen *came*) nader aan *komere* paalt dan *quam*.

L gebruykt men om te spellen, *Laauw, loof, Lyn, dal, val, dol, belnl, baalen, healen, vellen*.

M dient tot *Maan, meer, nam, stam, glimmen, stemmen*.

N tot *Naad, neet, neut, nood, nut, kan, steen, min, kennen, gewennen, zinnen*.

O heeft drierleye klanken, de helderste hoort men in *Oven, open, over, zomer, hoven*; de dofse word gehoord in *Bok, bot, wol, wolk, hond, stond, konnen*; en de hardste in *Hól, ról, gról, gólf, kólf, dólk, vólk, rós, klás, kóp, stóp, zát, spót, tót, Gód, stórm*. Zy die op 't voorbeeld van de Amsterdamsche Kamer in *Liefde bloeyende*, oordeelen dat men deezen klank met een bytéken behoort te

merken, schynen my toe gelyk te hebben, en daarom vó'g ik hen daarin naa: want dusdoende maakt men een kennelyk onderscheyd tusschen *bol* (zacht), en *ból* (een kloot); *dol* (uytzinnig), en *dól* (een roeipen in een boot).

OE wordt gehoord in *Goed, bloed, moed, boek, hoek, koek, groen, zoen*; en dit behaagt my en den meesten beter, dan te spellen *Bouk, bouk, kouk*, gelyk de Zeeuwen doen, en 't welk van sommige Hollanders, te veel op de Fransche manier verzót, naageaapt wordt.

OEI heeft men noodig in de woorden *Boei, broeijen, groeyen*.

OO gebruyk ik tót *Gelooven, dooden, hooren, stooren, verlooren*; en waarom zulks een betere spelling is dan *Geloven, doden, horen, storen, verloren*, heb ik onder de AA genoegzaam aangewezen. *Hoorn (cornu)* wordt van my zonder *e* gespeld; *Toorn* is by my gramschap; maar *soren* gebruyk ik als 't een hoog gesticht (*turris*) betekent. Dóch waarom zelfs zuynige spellers zoo schryven in plaats van *zo*, kan ik niet bevatten; want *zo* is zo wel kort als lang: Dus zegt Antonides in 't begin van zyn *Trazil*:

Zo wordt de heerschappy uw grootsheyd opgedrongen.

Maar als men dit woordtje gebruykt in plaats van *zoode*, dan schryft men met recht *zoo*, 't zy men daardoor verstaat een groene zoô, óf eene zoô visch.

Oulings plagten sommige den klauk *Oo* door *oi* te verbeelden, schryvende *Oik, koipman, ik hoir,*
oir.

oifspronk; waarvan by ons nóg in gebruyk blyft *Oir* (erfgenaam) tót onderscheydinge van *oor*, (*auris*).

OOI gebruyk ik in de woorden *Hooi*, *mooi*, *nooit*, *ooit*, achtende zulks nader aan den rechten klank te komen dan *Hoy*, *moy*, *noit*, *oit*.

OU wordt gebruykt in *Goud*, *hout*, *koud*, *stout*, *vrouw*, *zou*; en hoewel etlyke dien klank door OW, op zyn Engelsch, óf door AU, op zyn Brabantsch, hebben willen uytdrukken, nóg tans hebben zy geen aanhang konnen bekomen. En als men 'er wel op lét, zal men bevinden dat de letteren O, U, ider byzonder, dóch op 't allersnelst als in éenen galm uytgesproken, byna dien klank, waarvoor zy gebruykt worden, voortbrengen.

P dient om te spellen *Paal*, *pak*, *pót*, *punt*, *kap*, *slap*, *trap*, *klóppen*, *stóppen*; en wordt by eenige weynigen in *Ampt*, *amptenaar*, als overtóllig, verworpen; onaangezien men in 't Latyn, alleenlyk *euphonia gratiâ*, en niet om de eygenschap des woords, *Emptum*, *sumptum* te schryven gewoon is.

PH plagt men te gebruyken in *Propheet*, *Oliphant*; dóch die woorden genoegzaam Duytsch zynde, worden beter gespeld *Profeet*, *Olifant*. Zo acht ik ook dat men behoort te schryven, *Fenix*, *Filosoof*, *Stefanus*; want de Italiaanen en Spanjaarden gebruyken in die woorden de F insgelyks.

Q kan niet dan met byvoeginge van een U gebruykt worden, en dient om te spellen *Quaal*, *qualm*, *quast*, *quee*, *quelling*, *quispel*, *quyt*, *quynen*. Waarom ik KW niet beter daartoe achte, is onder de K gezegd.

R dient om te spellen *Raad*, *rad*, *ram*, *rand*;

B 5

recht,

recht, reede, rhee, kar, star, kruys, krans, vaaren, booren, knorren, porren.

S heeft een sissend geluyd, en hoewel die in de oude spellinge ook voor andere woorden, als nu, gebruykt wierdt, echter hebben de rechtschapene Opbouwers onzer taale niet zonder groote reden verandering daarin gemaakt; 't welk niet noodig geweest waare, indien onze Hóllandische uytpraak met die der Friezen overeenstemde; dóch datzo niet zynde, is het zeer wyslyk gedaan, tusschen de S en de Z eene schifting te maaken; dewyl die letters niet minder verscheelen, dan de F en de V. Wat Hóllander hoort geen onderscheyd van klank, als men zegt, *Van die steylte afgaande zullen wy ligtelyk sullen.* Hierom behoort men te spellen, *Sabel, salade, sap, satyn, saus, sayét, servét, siroop, sissen, soort, soldaat, sóp, sukkelen, suyker, suyzen, schrap, Schout, slag, smaak, sneeuw, spier, spoed, spruyt, staal, stryd, kussen, tusschen, menschen.* Etlyken gevalt het ook te schryven *Sieraad, sieren, sierfel.*

T moet men gebruyken om te spellen *Taal, taart, tafel, tak, teer, tent, tepel, tien, tin, toe, gat, kat, met, wet, niet, tót, zót, vatten, spatten, spétten.*

In Onduytsche woorden spreekt men in Hólland de TI uyt als *tst*, gelyk *Oratie, patientie, predikatie*; en 't laatste woord wordt van sommigen geschreeven *predikaatsi*, dóch vry oneygentlyk, zo my dunkt; want ik vertrouw dat het op verre nâ de minste zyn, die zo spreken; en ik meen wel te weeten dat de meeste menschen alhier te Amsterdam dat woord uytspreeken *Predikaci*; en waarom dan

dan niet zo geschreeven, zo wel als Vondel schreef *Profecye*, waarvoor andere *prophetie* schryven, en 't welk men als men den trant van *predikaatsie* volgen wilde, schryven most *profeetsye*? Immers spreken de Franschen en Engelschen de woorden *Diminution*, *moderation*, &c. uyt, *diminucion*, *moderation*; en veele Latynsche woorden, die in *tia* uytgaan, en welke zy met een kleyne verandering in hunne taalen hebben overgebracht, hebben in plaats van de *ti* (dewyl 't schynt dat men die al van voor veele eeuwen zulk een' misselyken draai gegeven heeft) eene C aangenomen, als blykt in *Patience*, *sapience*, *concupiscence*, enz.

Dóch om weder tót de T te keeren, zy behoort ook gebruykt te worden in de tweede en derde persoon der Werkwoorden, als *Gy*, *hy*, *zy* *wordt*, *bidt*, *houdt*, *bindt*, *vindt*, *biedt*, enz. tót onderscheydinge van *Ik word*, *bid*, *houd*, *bind*, *vind*, *bied*. Ook moet men schryven, *Hy geeft*, *neemt*, *krygt*, *valt*, *vangt*: en *De brand brandt in*. Want wat nauwkeurigen opmerker komt het niet zeer dwars, voor, als hy geschreeven ziet, *Zy derfd haar heul*; *Hy beschermd haar*; *De vogel zweefd in de lucht*; *Zybetreurd haar verlies*; *Het komd uyt haaren schood*; *De vlood is in zee*; *Hy veld en moord*?

't Gene onder de D van 't verdubbelen dier letter gezegd is, heeft in de T ook plaats in de woorden *Achten*, *wachten*, *tasten*, enz. om de onvolkomen verleedene tyd uyt te drukken; want men moet schryven, *Ik wachtte*, *ik tastte*.

Men vindt somtyds gespeld *Kindje*, *hondje*, *mandje*, dóch zulks is ongerymd, doordien de T in die woorden

den niet gemist kan worden: want hoewel de taal toelaat te schryven *Beekje, boekje, oogje, stókje, sloopje, neusje, huysje, muysje*, echter mag men de T niet uytlaaten in deeze Verkleywoorden *Kindtje, boomtje, haantje, hondtje, zoonje, hoornje, oortje, kooltje, wagentje, starretje, lepeltje, enz.* 't en waare men schreeve *Boomken, zoonken, kindeken, enz.*

U verstrekt voor een woordtje, teweeten U (*Te óf tibi*); voorts gebruykt men deeze letter in de woorden *Uw, nu, uchtend, dun, lucht, vrucht, gunnen, durven*. Ook behoort men altoos een onderscheyd te maaken tusschen 't *Pronomen demonstrativum* U, en 't *Possessivum* Uw, óf om wat duydelyker voor de Ongeletterden te spreken, men moet schryven, *Ik zag U wel op uw paerd; Ik zal by U aan uw huys komen*: want het onderscheyd tusschen U en uw is niet minder, dan tusschen *My* en *myn*; hoewel daarin ook dikwils grove mislagen begaan worden.

UU houd ik beter dan UE, om te spellen *Uur, muur, huur*; dus behoort men dan ook te schryven *Uuren, muuren*, en niet *Uren, muren*, om dezelfde reden welke ik voor de AA gegeven heb.

UY acht ik dat vereyscht is om te spellen, *Huys, muys, kluis, ruyn, schuyn, wuyn*, en niet UI, die ik om dezelfde reden verwerp als de EI; ja my dunkt dat de ongerymdheyd die 'er steekt in 't spellen van *Bruid, suiker, enz.* nóg ruym zo groot is als in de spellinge van *Geit, rein*, 't en waare men de Róterdamse uytpraak van *Bruud, suiker*, voor 't beste Hóllandsch hield. Ook heeft de klank EI nóg een voorbeeld in 't Latyn; maar wie spreekt het (†) Tussenwerpsel

(†) Interjectio.

werpsel *Hui* even eens uyt als *Hen*; welke klank UY de Zeeuwen en ook veele Rórtterdammers uytdrukken door *eui*, als *Penin*, *speni*, *spenit*.

V dient om te spellen *Vaal*, *vat*, *vader*, *veel*, *veyl*, *vlók*, *vol*, *vrucht*, en is ook noodig in *gaaven*, *beeven*, *leeven*, *sterven*: ook moet zy nooit als een Klinker gebruykt worden, schoon men op de bórdtjes van sommige Kladschilders leest, *Hier gaat men vyt schilderen*. Men vindt 'er veele die niet alleen schryven *Euangelium*, maar (opdat men vooral zou moogen hooren dat zy wat Grieksch geleerd hadden) altoos, schoon Duytsch spreekende, zeggen *Uyangelium*: dóch dit pronkje heeft my nooit gevallen; ik schryf en spreek liever *Evangelium*, op 't spoor der Franschen, Engelschen, en Hoogduytschen.

W heeft men van noode om te spellen, *Waar*, *wal*, *water*, *weder*, *weever*, *wit*, *wolk*, *wuift*, *wyd*, *wys*, *wrak*, *wrang*, *graauwen*, *kaauwen*, *leenwen*, *schreewwen*, *vrouwen*, *flaauw*, *graauw*, *rnuw*, *duuw*, *luuw*. Dóch etlyke willen dat men geen W behoort te gebruyken in de woorden *Flaau*, *graau*, *leen*, *mon*, *vrou*, *nieu*, schoon zy niet ontkennen kunnen dat men in het Meervoudige dier woorden de W volstrektelyk van noode heeft, als *Leewwen*, *vrouwen*, gelyk men ook moet schryven *flaauwer*. *nieuwe*, *graauwe*. Immers schynt deeze nieuwigheyd een noodelooze afwykinge van den gemeenen regel, dat *en* het meervoudig getal der Naamwoorden uytbeeldt, en dat *e* dient om het Vrouwelyk geslacht en 't meervoudig getal der Byvoegelyke Naamwoorden (*Adjectiva*) te betékenen. Want schoon men zou moogen zeggen dat *en* niet altoos vol-

voldoet om het meervoudig getal uyt te drukken; als blykt in de woorden *Bedden, bruggen, gekken, brillen, hammen, mannen, lippen, starren, katten, zóttten*, daar men de *d. g. k. l. m. n. p. r. t.* noodig te hulpe moet neemen, zo behoort echter aange-merkt te worden, dat hier een volkomene noodzaakelykheyd is, die men in 't andere niet bespeurt. En belangende de *e* die tót eenen uyrgang der Byvoeglyke Naamwoorden dient, schynt het eenigfins zeldzaam, te schryven een *nieu soldaat*, een *nieu huys*, een *nieu schip*, en nógtans een *nieuwe hoed*, een *nieuwe kaper*, *nieuwe schepen*. Ook komt in aanmerkinge, dat indien men acht dat de *U* volstrektelyk den klank heeft van *Uw*, daaruyt dan zoude schynen te volgen, dat men de woorden *Uur, huur, muur* most uytspreeken *Uuur, huuur, muuur*, 't welk evenwel niemand zal toestaan. Hierom zoud ik, als 'er tóch verandering in die spellinge most gemaakt worden, nóg liever schryven *Flaaw, leew, eew, nieuw*; want schoon de *W* een Medeklinker is, echter kan het niet ontkend worden dat zy uyt zichzelve eenige gemeenschap met de Letter *U* heeft, welke men meent dat eertyds by de aaloude Latynen, als zy een sillabe daar mede begonden, uytgesprooken wierdt als by ons de *W*: waaruyt dan ligt af te leyden valt waarom de letter *U*, van welke wy twee gemaakt hebben, by hen maar één was.

X komt by ons niet zonderling te passe, dan in Grieksche en Latynsche benaamingen, als *Xanthus, Xerxes, Styx, Fenix*; want hoewel sommige schryven *Zulx, blixem*, nógtans wordt het met recht by onze beste spellers verworpen; dóch in *Exter* (waarvoor sommi-

ge

ge Nederlanders zeggen *aakster*) schynt de *x* niet kwalik te voegen.

Y, by sommigen afgekeurd, omdat die by de aaloude Grieken voor eene U gebruykt wierdt, heeft echter by ons, gelyk ook by de Engelschen, een' klank dien wy niet derven kunnen; en dient in de woorden *Ys*, *ydel*, *yver*, *yzer*, *yyl*, *myden*, *ryden*, *pryzen*, *vry*, *flaaverny*, *spötterny*, *schildery*, als ook in *Geyl*, *peyl*, *veyl*, *kleyne*, *reyn*, *Uyl*, *uyl*, *zuyt*, *uyn*, *kuyt*, *spruyt*.

Z wordt met groote reden gebruykt in de woorden, *Zaad*, *zaten*, *zand*, *zee*, *zeep*, *zegen*, *zich*, *zin*, *zien*, *zoet*, *zóg*, *zoon*, *zucht*, *zuur*, *zuyd*, *zwaerd*, *zalven*, *zanger*, *zeggen*, *zeylen*, *zilver*, *zingen*, *zolder*, *zouten*, *zuchten*, *zwaan*, *zwart*, *zweeten*, *zwygen*, *azyn*, *ezel*, *blaazen*, *raazen*, *vriezen*, Etlyke kanten zich hier tegen, omdat de Z voormaals by de Grieken en Latynen de kracht van *Ds* óf *Ts* had, en by de Italiaanen en Hoogduytschen nóg als eene *Ts* uytgesprooken wordt. Doch dat zy zo; indien 't gebruyk by ons verandering daarin gemaakt heeft, waarom zulks verworpen? De letteren worden by alle de Europeers niet eveneens uytgesprooken; want de *C* voor *e* óf *i* staande, spreken de Hoogduytschen ook uyt als *Ts*, zo dat zy 't Latynsche woord *Cera* uytspreeken *Tsera*; en de Italiaanen spreken de *C*, voor *i* staande, uyt als *Tsj*, óf als de Engelsche *Ch*, gelyk blykt aan 't woort *Citta*, 't welk zy uytspreeken *Tsjitta*. Waaruyt dan te zien is dat de éne taal de andere ontront de uytpraak der letteren geen wet kan stellen. En zo men evenwel in 't geval van de letter *Z* een voorbeeld van andere landaarden begeert,

geert, men behoeft 'er niet om verlegen te staan: want niet alleen de Engelschen geeven aan de Z dien zelfden zachten klank, als wy, gelyk 't blykt in de woorden *Zeal, zealous, zedoary, gazing, amazed, brazier, sozen, baptized, equalize, enz.* maar ook de Franschen, als te zien is aan de woorden, *Zele, zero, hazard, Leze Majesté, onze, douze, treize, quatorze, quinze, seize, douzaine.* Ondertusschen moet niemand, (schoon men 't gebruik van de Z voorstaat, haar indringen daar zy niet t'huys hoort; want het is ten hoogsten wanvoegelyk, te schryven *Zauzys, zaffraan, zervet, zlaan, zmyten, znaauw.* En die ontrent eenige woorden twyfelt, kan de rechte spelling daarvan vinden in myn groot *Woordenboek.*

Zie daar een omstandig bericht van de Letteren; waarby nóg gevoegd kan worden, dat 'er sommige zyn die met andere eenige gemeenschap hebben, maar daarom echter niet onder malkanderen behooren verward te worden, gelyk de B en de P. waarmede men spelt *Blad, Plat*; en *krab, slap*: de D en de T, als blykt uyt *Dak, Tak*, en *Pad, Mat*; de CH en de G. als gezien wordt aan *Charon*, en *garen; Christen, giften*; en *Zich, wig*: de F en de V. gelyk men bespeurt aan *Feyl, veyl; Fel, vel*; en *Cyfer, vyver*: En de S en Z, welker onderscheyd men hoort in *Zand, Sant; Zalig, salie; Zemel, semmelen; Zólder, sóldaat; Zuyger, suyker; Zullen, sullen.* Die een weynig opmerkend is, kan dit onderscheyd ligt gewaar worden; want voor zulke die *Meschuyt* zeggen voor *bischuyt*, *Bemori* voor *memori*, en *Breveeten* in stede van *Profeeten*, wordt dit niet ge-

geschreeven. De K schynt in sommigen opzigte ook eenige overeenkomst met de G te hebben; want hoewel de meeste *Koning* schryven; evenwel vindt men 'er die *Konink* spellen; en men kan niet ontkennen dat *koninklyk* beter met de uytpraak overeenkomt, dan *koninglyk*; zo schynt ook *Sprinkhaan* beter te weezen dan *Springhaan*, 'ten zy men verkieze te schryven *Springkhaan*, en *Oorspronglyk* als komende van *Oorsprong*.

Hoewel nu de eygenschap der Letteren overal behoort waargenomen te worden, evenwel zyn 'er gevallen, daar men tót onderscheydunge van de beteknisse der woorden, wel een letter in de spellinge mag, ja, om de eygenschap van 't woord, moet veranderen. Hierom is het dat ik schryve, *Het Licht der zonne; 't Is ligt om te doen. Die stad heeft eenen hoogen toren; Zyn felle toorn vervoerde hem. Ik ben 'er nóg niet geweest; Ik zag nóch den éenen nóch den anderen. Zy heeft een hard hart; Hy jaagde het Hert: Een Herder der schaapen; Harder dan steen. Naa verloop van tien jaaren; naar myn oordeel; na de stad toe; nergens nâ zo veel; op verre nâ niet; Zy neemt die zaak heel nâ; Hy komt 'er nâ aan toe. Die aard is van een andere aardt. Een bruyne en bolle kars; en Kers van de eerste snee. Hy is van koninglyk geslacht; Daar hing een geslagt beest. Hy slagt eenen ós; en Zy slacht haare moeder. Hy kreeg eenen zwaaren slag; Daar was tweederley slach (†) van vólk. De handen wasschen; De Zon doet het koorn wassen. Ik meen eens weder te komen by mooi weder. Zy windt niet gaern brós garen.*

C

Al-

† Dit woord *slach* schynt afgeleyd te zyn van *geslacht*.

Aldus onder 't verhandelen der Letteren ook tót de Spelling overgetreeden zynde, staat my, eer ik daarvan afscheyde, nóg te zeggen, dat de gemeene fleur medebrenge, de woordtjes *Om dat, op dat, tót dat, voor dat, naa dat*, dus verdeeld te schryven, in plaats van *omdat, opdat, tót dat, voordat, naadat*: want dit zyn woordekens, die, van twee in één gesmolten zynde, niet behoorden gescheyden te worden: Zo gaat het ook met de woorden *Waar door, daardoor, daarby, daarin, daarmede, enz.* waarvoor men gemeenlyk schryft *waar door, daar door, daar by, daarin, daar mede*; alhoewel zulks by de Hoogduytschen en Engelschen niet gebruykelyk is. En wat reden is 'er tóch, dat men schryft, *Waarom, daarom*, en niet *waarby, waarin, waarmede, daarmede, daarover, enz.*

Het onderscheyd tusschen *dóch* en *tóch* wordt ook by de minste in acht genomen, onaangezien de betekenis dier woordtjes merkelyk verscheelt: want het eerste betekent zo veel als *maar*; waarom men zegt, *Ik wilde wel, dóch ik kon niet*: Het ander wordt in eenen geheel anderen zin gebruykt, als, *Zeg my tóch waar gy geweest zyt*: en *Hoor tóch wat ik zegge*.

Men vindt 'er die spellen *Kleen* in plaats van *kleyn*, en indien 't in Poëzy geschiedt om een rymwoord te vinden, dan wil ik 'er my niet tegenkaften; maar ik vind geen reden om het in proze naa te volgen, zó lang my niet bekend is in welke voornaame stad van Holland men zo spreekt: *Kleen* is goed Engelsch; en wordt by die landaard gespeld *clean*, 't welk *zuiver, reyn, óf schoon* betekent. Sommige spellen ook

Kraft

Kraft in stede van *kracht*; dóch 't kan my niet be-
haagen, want *Craft* is Engelsch, en zo veel te zeg-
gen als *list*.

En genomen dat ééne stad in Hólland een byzon-
der gebruyk in de uyt spraak hebberide, zulks daar-
om voor goed Hóllandsch wou doen doorgaan; nóg-
tans zouden de andere steden van dat verstand niet
zyn. 't Is bekend dat men in ééne niet der geringste
steden van ons land zegt, *Paaretje*, en *Pooretje*, in
plaats van *Paerdje* en *Poortje*, en *Kloen* voor *klu-
wen*; maar wie tóch keurt dat voor goed Neer-
duytisch? Elders zegt men *Luuren* in stede van *Luye-
ren*, *Lykenen* voor *gelyken*, en *Bodens* in plaats van
Booden: maar óf zulks voor gangbaare munt mag
doorgaan, geef ik den rechtschapene kenneren on-
zer cietlyke taale in bedenken.

Van de

(†) LETTERGREEPEN.

Uyt de Letteren worden Lettergreepen, óf Syl-
laben, gemaakt; deeze zyn óf een geheel woord,
óf zodaanig een gedeelte van een woord dat ééns
galms moet uytgesprooken worden; als

*Man, maan; best, beest; met, meet; pen, peen;
zet, zit, ziet, zyt, zeyd, dóf, doof, droef; vol,
knól; wolk, vólk, muis, musch, muys, muur, mensch,
kind, land, stad, huys, hoofd, heyl, zeyt, hand,
voet, arm, been, oog, oor, blind, lam, zwak,
traag, snel, ós, koe, lam, schaap, kalf, tin, lood,
staal,*

C 2

* Syllaben.

staal, wit, groen, rood, zwart, blaauw, nieuw, hoorn, koorn.

Uyt eenlédige woorden kan men somtyds wel een gezég ontwerpen; als *Daar was op het veld een ram, die my met zyn' kíp een' stoot gaf.*

Tweelédige woorden zyn, *Man-nen, maa-nen, bee-sten, pen-nen, zit-ten, zeg-gen, droef-heyd, mut-sen, muu-ren, muy-zen, men-schen, lan-den, ste-den. hoof-den, han-den, voe-ten, ar-men, bee-nen, oo-gen, oo-ren, óf-sen; schaa-pen, hey-lig, zwar-ten, huuw-baar, lees-baar, mee-ster, naai-ster, zus-ter, vreed-zaam, wys-ste, boos-ste, acht-tien, groot-te [magnitudo]; hoewel deeze vier laatste woorden (schoont'onrecht)veeltyds maar geschreeven worden, *Wyste, booste, achttien, groote.**

Drielédige woorden zyn, *Men-sche-lyk, blin-de-ling, ar-beyd-zaam, han-del-baar, vór-sten-dom, hey-lig-heyd, wee-ten-schap, wan-de-ling, a-de-men, be gee-ren, barm-har-tig, groe-te-nis, toe-stem-men, am-hel-zen.*

Vierlédige woorden zyn, *Be-geer-lyk-heyd, Ta-fel-la-ken, on-hey-lig-heyd, on-eyn-de-lyk.*

Vyflédige woorden zyn, *Een-wig-duu-ren-de, on-karm-har-tig-heyd, on-voor-zig-tig-lyk, o-ver-een-stem-men.*

Zeslédige woorden zyn, *Al-ler-on-voor-zig-tigst, on-be-gry-pe-ly-ker.*

Zeven-lédige zyn, *Al-ler-on-barm-har-tig-ste, al-ler-on-voor-zig-tig-ste.*

Achtlédige zyn, *Al-ler-on-be-gry-pe-lyk-ste, Kon-stan-ti-no-po-li-taan-sche.*

Van

Van de

(†) OORSPRONGKUNDE.

Door de *Oorsprongskunde* onderscheydt men de woorden in zekere (*) Spraakdeelen, die by de Nederduytschen negen in getal zyn, en genoemd worden een *Lédeken*, (Articulus), *Naamwoord*, (Nomen), *Voornaamwoord* (Pronomen), *Werkwoord*, (Verbum), *Deelwoord* (Participium), *Bywoord* (Adverbium), *tZamenvoegsel* (Conjunctio), *Voorzetsel* (Præpositio), en *Tusschenwerpsel* (Interjectio).

Hiervan zyn de vyf eerste veranderlyk, en de vier laatste meerderdeels onveranderlyk.

Van de

LEDEKENS.

De (¶) *Lédekens* dienen om een onderscheyd te maaken in de Geslachten, en de † Naamvallen, en zyn *De*, *Het*, *Een*.

De is van het Manlyk en Vrouwelyk, en *Het* van het Onzydig geslacht; want men zegt *De Man*, *de boom*, *de berg*; *De Vrouw*, *de zee*, *de werreld*; *Het Kind*, *het wyf*, *het huys*, *het schip*. *Een* is van het manlyk, *Eene* van het vrouwelyk, en *Een* insgelyks van het onzydig geslacht; want men zegt, *Eenman*, *een vogel*; *Eene vrouw*, *eene kamer*; *Een kind*, *een huys*, *een schip*.

C 3

Deeze

(†) Etymologia. (*) Partes Orationis. (‡) Casus. (¶) Articuli

Deeze Lédekens zyn onderworpen aan de (*) Buyginge, welke eene verandering is van den uytgang eens woords, in zekere (†) Naamvallen, die de Latynsche Spraakmeesters in zeffen verdeeld, en aldus genoemd hebben, *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus*, waarvoor men op 't Duytsch kan zeggen, *de Noemer, Tee-ler, Geever, Aanklaager, Roeper, Afneemer*. Dewyl nu den Geleerden de Latynsche benaamingen best bekend zyn, en de ongeleerden niet zonder nader verklaring een recht begrip uyt de verduytschte kunnen krygen, zal ik my doorgaans van deeze Latynsche naamen, als konstwoorden, bedienen, geloovende dat ik gemaklyker zal verstaan worden, dan óf ik de Duytsche gebruykte. Ook kan 't den Ongeleerden niet naadeelig zyn, dat zy deeze Latynsche benaamingen (waarvan by de Buyging der Naamwoorden breeder staat gehandeld te worden, om 'er den ongeletterden een rechtmatig begrip van te geeven) leeren, en zich daaraan gewennen; naardien zy daardoor des te beter deeze óf geene spraakkonstige aanmerkingen van Taalliefhebbers zullen kunnen verstaan. Ik kom dan tót de Buyging der Lédekens,

't Eenvoudig getal,
Manlyk geslacht.

't Meervoudig getal,
manlyk geslacht.

Nom. De
Gen. Des óf van den
Dat. Den óf aan den

N. De
G. Der
D. Den óf aan de

Ac-

(*) Declinatio. (†) Casus.

<i>Acc.</i>	Den	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô De	<i>V.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van den	<i>Ab.</i>	Van de

't Eenvoudig getal,
Vrouwlyk geslacht.

<i>Nom.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der <i>of</i> van de
<i>Dat.</i>	Der <i>of</i> aan de
<i>Acc.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô De
<i>Abl.</i>	Van de

't Meervoudig getal,
Vrouwlyk geslacht.

<i>N.</i>	De
<i>G.</i>	Der
<i>D.</i>	Aan de
<i>A.</i>	De
<i>V.</i>	ô De
<i>Ab.</i>	Van de

Het Eenv. Onzydig gesl.

<i>Nom.</i>	Het
<i>Gen.</i>	Des
<i>Dat.</i>	Het <i>of</i> den
<i>Acc.</i>	Het
<i>Voc.</i>	ô Het
<i>Abl.</i>	Van het <i>of</i> vanden

Het Meerv. Onzyd. gesl.

<i>N.</i>	De
<i>G.</i>	Der
<i>D.</i>	Den
<i>A.</i>	De
<i>V.</i>	ô De
<i>Ab.</i>	Van de

Het Lédeken *Een* is alleen van het Eenvoudig getal.

Manlyk,

Vrouwlyk,

Onzydig.

<i>Nom.</i>	Een	Eene	Een
<i>Gen.</i>	Eens	Eener	Eens
<i>Dat.</i>	Eenen	Eene	Een <i>of</i> Eenen
<i>Acc.</i>	Eenen	Eene	Een
<i>Voc.</i>	ô Een	ô Eene	ô Een
<i>Abl.</i>	Van Eenen	Van Eene	Van Een <i>of</i> Eenen.

Van de
NAAMWOORDEN.

* **N** *Naamwoorden* zyn woorden waarmede men alle dingen en hoedaanigheden benoemt en onderscheydt, als *een Mensch, een kind, een beest, de Hemel, Gód, kruyd, toorn, heerlykheyd: Goed, quaad; wit, zwart, rood, groen; groot, kleyn, lang, kort; breed, smal, oud, jong.*

Deeze Naamwoorden worden verdeeld in (†) *Zelfstandige*, en (‡) *Byvoegelyke*.

Een zelfstandig Naamwoord bestaat op zichzelve, en betekent de zaaken zonder behulp van een ander woord, als, *Hemel, Aarde, Zee, Mensch, Koning, Boom*, zo dat het met byvoeginge van een *Werkwoord* eenen volkomen zin kan uytmaaken, als, *Het paerd loopt, het kind schreyt, de Zon schynt.*

Een *Byvoegelyk* Naamwoord, dat de hoedaanigheid eener zaake betekent, als, *Sterk, zwak, schoon, vuyl, droog, nat*, kan alleen niet gebruykt worden, als hebbende geen volkomene betekenis, 't en zy men 'er een Zelfstandig Naamwoord byvoege: want wie kan verstaan wat men meent, als 'er gezegd wordt. *De verwoede bruyfcht*, 't en zy men 'er *Zee óf stroom*, óf iets diergelyks, byvoege?

Men voegt dikwils twee *Zelfstandige* Naamwoorden byeen, waarvan het voorste de plaats van een *Byvoegelyk* bekleedt, als een *Water-molen, wagensmeer, kerk-dief, Dief-henker, dienst-knecht, borst-*

(*) Nomina. (†) Substantiva. (‡) Adjectiva.

lap, hemd-rók, regen-water, bier-glas, dood-kist, Koorn-zólder, koorn-kooper, Pest-huys, zand-bak, zand-looper, weeg-luys van Weeg, een Waterlandsch woord, betékenende een houte wand; Gaste-bód (ontbieding van gasten), waarvoor de Waterlanders door een bedurvene uytpraak zeggen *Keste-boô*, noemende aldus de tzamenkomst des vólks in eene Herberg tót verkoopinge van een huys óf land; want *Het zal in de Keste-bood' komen*, is zo veel by hen, als 't *Zal by openbaare veylinge verkóft worden*. Van dusdanige Kóppelwoorden is het voorste lid veelyds de tweede Naamval óf *Genitivus* des woords, als blykt aan *Arbeydsloon*, *Bootsgezél*, *Doodsnood*, *Hartstógt*, *Krygsman*, *Landsheer*, *Ryksvorst*, *Schaaps-hoofd*, *Tabaksdoos*, *Waardshuys*. Men vormt ook Kóppelwoorden uyt drie Zelfstandige Naamwoorden, als *Hoofdjaarmarkt*, *Riviervischmarkt*, *Oranjeappel-boom*. En zelfs Byvoegelyke Naamwoorden zyn somtyds Kóppelwoorden, als *Tólvry*, *Zeeziek*, *Tegenstrydig*: want de eygenschap onzer taale brengt dit mede, dat men byna t'elkens, als 'er eenige noodzaakelykheyd zich voordoet, nieuwe Kóppelwoorden smeeden kan, gelyk my heugt dat zeker verstandig Engelschman, achtende dat men te veel *steeds geneygd* tót zonde was; die zondige neyging, in zyne yverige Predikaciën, met goeden val plagt te noemen, eene *steeds-geneygdheyd*. Gelyk dit woord niet ongerymd is, zo kan men ook somtyds met gevoelykheyd een nieuw woord bedenken; by voorbeeld, men zoud het Latyns woord *Auditorium*, waarvoor wy in 't Neêrduytsch gewoon zyn *Hoerplaats* te zegge, niet oneygentlyk kunnen noemen eene *Toehoordery*.

hoordery, welk woord, indien 't gebruyk zyn zegel daaraan geſtoken had, myns oordeels beter zoude zyn dan 't ander, 't welk ook maar een gemaakt Kóppelwoord is. Men zou hier tegen kunnen zeggen, gelyk my ook eens is voorgekomen, dat zoodaanige woorden, die in *ry* uytgaan, eene doening betékenen, als *Lakenbereyding*, *Jaagery*, *Verwery*, enz. en dat *Toehoordery* niet zo eygentlyk eene doening, als eene lyding te kennen geeft, dewyl het gehoor eenigſins eene lyding is. Maar wat zal men dan zeggen van *Droogery*? want dus noemt men ook eene *droogplaats*, en wat ſtaat ons te denken van *Bakkery*, *Braadery*, *Brandery*? Immers ſchynt het meer eene lyding dan doening te betékenen, als men zegt, *Het linnen droogt langzaam*: *Het brood bakt in den oven*: *Het vleefch braadt al te ſnel*: *Het hout brandt helder*; behalve nóg dat de woorden *Afgodery*, *Boevery*, *Gaſtery*, *Kraamery*, *Slaaverny*, onder die aanmerkinge niet betrekkelijk zyn. Dóch deeze uytweyding my van de *Byvoegelyke Naamwoorden* ongevoeliglyk afgeleyd hebbende, zal ik vooreerſt niet meer daarvan zeggen; vermids de órde vereyſcht eerſt te handelen

Van de

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De *Zelfſtandige* Naamwoorden zyn (*) *Eygene* óf (†) *Gemeene*.

Een *Eygen Naam* is die aan één ding alleen gegeven wordt, als *Willem*, *Jakob*, *Amſterdam*, *Róterdam*.

(*) *Propria*. (†) *Appellativa*.

terdam, Holland, Engeland, Londen, het Y, de Amstel, de Maaze.

Een Gemeen zelfstandig Naamwoord is aan veele dingen gemeen, als, *Een Mensch, man, vrouw, kind, beest, visch, paerd, ós, leeuw, stad, dorp, rivier.*

Verscheydene Zelfstandige Naamwoorden zyn Oorspronglyk, van welke andere afgeleyd worden, als

Van	<i>Visch</i>	<i>Visscher.</i>
	<i>Trompét</i>	<i>Trompetter.</i>
	<i>Vraag</i>	<i>Vraager.</i>
	<i>Holland</i>	<i>Hollander.</i>
	<i>Amsterdam</i>	<i>Amsterdammer.</i>
	<i>Tuyn</i>	<i>Tuynier.</i>
	<i>Vogel</i>	<i>Vogelaar.</i>
	<i>Koppel</i>	<i>Koppelaar.</i>

Sommige der *Afgeleyde* eyndigen in *schap*, als

Van	<i>Meester</i>	<i>Meesterschap.</i>
	<i>Vrind</i>	<i>Vrindschap.</i>
	<i>Ridder</i>	<i>Ridderschap.</i>
	<i>Schout</i>	<i>Schoutschap.</i>
	<i>Maag</i>	<i>Maagschap.</i>
	<i>Broeder</i>	<i>Broederschap.</i>

Sommige in *ist*, als

Van	<i>Latyn</i>	<i>Latynist.</i>
	<i>Droogen</i>	<i>Drogist.</i>

Sommige in *dom*, als

Van	<i>Paus</i>	<i>Pausdom.</i>
	<i>Hertóg</i>	<i>Hertógdom.</i>

Chri-

Van	<i>Christen</i>	<i>Christendom.</i>
	<i>Heyden</i>	<i>Heydendom.</i>

Veele Zelfftandige Naamwoorden worden afgeleyd van Byvoegelyke, en eyndigen in *heyd*, als

Van	<i>Aalwaarig</i>	<i>Aalwaarigheyd</i>
	<i>Aardig</i>	<i>Aardigheyd</i>
	<i>Bang</i>	<i>Bangheyd</i>
	<i>Barmhartig</i>	<i>Barmhartigheyd</i>
	<i>Blind</i>	<i>Blindheyd</i>
	<i>Kreupel</i>	<i>Kreupelheyd</i>
	<i>Menschelyk</i>	<i>Menschelykheyd</i>
	<i>Rechtvaerdig</i>	<i>Rechtvaerdigheyd</i>
	<i>Wit</i>	<i>Witheyd</i>
	<i>Zwart</i>	<i>Zwartheyd</i>

Sommige eyndigen in *te*, als

Van	<i>Dik</i>	<i>Dikte</i>
	<i>Diep</i>	<i>Diepte</i>
	<i>Groot</i>	<i>Grootte</i>
	<i>Hoog</i>	<i>Hoogte</i>
	<i>Laag</i>	<i>Laagte</i>
	<i>Scherp</i>	<i>Scherpte</i>
	<i>Sterk</i>	<i>Sterkte</i>
	<i>Steyl</i>	<i>Steylte</i>

Eerlyke worden van Werkwoorden afgeleyd, als

Van	<i>Eeten</i>	<i>Eeter</i> en	<i>Eeting</i>
	<i>Geeven</i>	<i>Geever</i>	<i>Geeving</i>
	<i>Snyden</i>	<i>Snyder</i>	<i>Snyding</i>
	<i>Vliegen</i>	<i>Vlieger</i>	<i>Vlieging</i>

Veele die insgelyks van Werkwoorden afgeleyd worden, eyndigen in *is*, als

Van

Van	<i>Begraaven</i>	<i>Begraavenis</i>
	<i>Behouden</i>	<i>Behondenis</i>
	<i>Befnyden</i>	<i>Befnydenis</i>
	<i>Gebeuren</i>	<i>Gebeurenis en niet gebeurtenis</i>
	<i>Geheugen</i>	<i>Geheugenis</i>
	<i>Gelyken</i>	<i>Gelykenis</i>
	<i>Getuygen</i>	<i>Getuygenis</i>
	<i>Groeten</i>	<i>Groetenis</i>
	<i>Ontroeren</i>	<i>Ontroerenis</i>
	<i>Ontfangen</i>	<i>Ontfangenis</i>
	<i>Vergeeten</i>	<i>Vergeetenis</i>

Ook worden veele Werkwoorden (gelyk pag. 13. reeds gezegd is) gebruykt als Zelfstandige Naamwoorden, en dan zyn ze van 't Onzydig geslacht; als *Het gaan valt haar moeilyk. Veel spreken vermoeit hem. Haar praaten verveelde my. Het zien gaat het hooren te boven. Het doen gaat voor 't zeggen.*

De meeste Nederduytsche Naamwoorden kunnen in (*) *Verkleynnaamen* veranderd worden, als

<i>Boom</i>	in	<i>Boomtje</i>	óf	<i>boomken</i>
<i>Boek</i>		<i>Boekje</i>	óf	<i>boekskén</i>
<i>Bel</i>		<i>Belletje</i>	óf	<i>bellekén</i>
<i>Huys</i>		<i>Huysje</i>	óf	<i>huysken</i>
<i>Jongen</i>		<i>Jongetje</i>	óf	<i>jongske</i>
<i>Kam</i>		<i>Kammetje</i>		
<i>Kind</i>		<i>Kindtje</i>	óf	<i>kindeken</i>
<i>Man</i>		<i>Mannetje</i>	óf	<i>manneken</i>
<i>Mól</i>		<i>Mólletje</i>		
<i>Pen</i>		<i>Pennerje</i>		
<i>Rók</i>		<i>Rókje</i>	óf	<i>róksken</i>

Stem

(*) Diminutiva.

<i>Stem</i>	in	<i>Stemmetje</i>	
<i>Straat</i>		<i>Straatje</i>	
<i>Stad</i>		<i>Steedje</i>	óf <i>stédeken</i>
<i>Ton</i>		<i>Tonneetje</i>	óf <i>tonneken</i>
<i>Vogel</i>		<i>Vogeltje</i>	óf <i>vogelken</i>
<i>Wind</i>		<i>Windtje</i>	óf <i>windeken</i>
<i>Wyf</i>		<i>Wyfje</i>	óf <i>wyfsken</i>

Eenige Naamwoorden zyn 'er by ons in 't gebruyk, welker oorsprong elk niet weet, schoon de betekenis daarvan bekend genoeg is; by voorbeeld: *Beunhaas* is door de gewoonte *Hóllandsch* geworden; schoon 't eygentlyk een woord is dat te *Hamburg* t'huys hoort: want daar plagten de *Overluyden* van 't *Kleermaakers Gild* somtyds op de jagt te gaan van zulke *Haazen*, teweeten *Snyders-gezellen*, die by de luyden in de huizen gingen naaijen, en, om niet van elk gezien te zyn, op den *Beun* (dusnoemen de *Hamburgers* een' *zólder*) gezét wierden, en aan 't werk betrapt zynde, 't ongeluk wel gehad hebben, van den vinger, zo my verhaald is, gebroken te worden.

Hondsvót heeft, volgens 't verhaal van eenen geleerden Schryver, deezen oorsprong: Men plagt wel eer zekere overtreeders *Honden* te laten draagen, tót een teken van schande; dewyl nu over deeze honden een *Opziener* óf *Voogd* gesteld was, meent men dat daaruyt de verachtelyke scheldnaam van *Hondsvogd* óf *Hondsvót* ontstaan zy.

Knoet schynt afkomstig te zyn van den *Deenschen* naam *Kanutus*, en daarom worden de *Deenen* óf *Noormannen* veelyds *Knoeten* genoemd, op de zelfde

de wyze als men eenen Westfaalschen Maaijer een *Hanneken* noemt; want veele van dat slach *Johan* óf *Johanken* geheeten zynde, heeft zulks aanleyding gegeven tót dien Maaijers naam; even gelyk men hier ter stede de Sjouwers veelyds *Fanjies*, en de Hoogduytsche Jooden *Smousjes* noemt, naar den naam van *Mousje*; (want dus spreken zy den naam *Moses* uyt) dien veele van hen draagen.

't Gebeurt ook wel dat een woord, door 't gebruyk, van zyne eygentlyke betekenis veranderd; gelyk *Boelhuys*, waarvoor men te Amsterdam doorgaans zegt *Erfhuys*, dat is een huys alwaar men de boedel óf *erfenis* der overleedenen by openbaare Opveylinge verkoopt: Dóch by de Boeren is 't gebruykelyk, als zy verkoopning van koeijen by opveylinge houden; zulks *Boelhuys van koeijen* te noemen; en *Boelhuys houden*, is Een openbaare veyling aanstellen.

Het woordtje *Quansuys* schryven sommige *quansuys*, dóch zonder eenige eygenschap: 't komt my waarschynelyk voor, dat het zynen oorsprong heeft van 't Latynsch *quasi cen*, 't welk een ongeletterde gehoord; en de betekenis daarvan begreepen hebbende, in *quansuys*, zo 't schynt, veranderd heeft, op dezelfde wyze als men zegt *Kolikompas* voor *Colica passio*; en gelyk men in Noord-Hólland zegt, *Een Amery*, in plaats van *oogenblik*, waarvoor wylen Dr. L. Meyer in zynen Woordenschat zegt *Amering*, en het verklaart een *vonk* te zyn, en derhalve voor een *oogenblik*; óf *zeer luttel tyds*, te konnen genomen worden. Maar wie begrypt niet, als 't recht ingezien wordt, dat *amery* eene tzaamen-trek-

trekking is van *Ave Mary* óf *Ave Maria*, de gemeene benaaming van zeker bekend gebéden der Roomsgezinden, die wel eer den tyd by 't opzeggen van dusk een gebéden, óf by een ander dat by den naam van *Miserere* bekend is, plagten af te meeten: want men vindt in oude Medicynboeken wel, dat 'er voorgeschreeven wordt, iets een *Miserere* lang op 't vuur te laten kooiken. Op dezelfde wyze acht ik dat dit woord *Amery* tzaamengetrokken is, als *Cicero*, *de Divinat. lib. II.* zegt, dat *Terripavium* in *Terripodium*, en dit eyndelyk in *Tripodium* veranderd wierdt; óf gelyk *A. Gellius*, *Lib. XVI.* c. 6. te verstaan geeft, dat het woord *Bidentes* geoordeeld wierdt van *biennes* zynen oorsprong te hebben.

Men heeft in onze taale ook eenige woorden, die schoon ze oneygentlyk, en in zichzelf tegenstrydig schynen, echter door 't gebruyk gewettigd zyn, als een *Zilver-Ooryzer*, een *Koper-Strykyzer*, een *Hals-Neusdoek*, een *Handschoen*, (waarop de Heer Konstantyn Huygens zeyde, dat men een *Schoen* al zo wel mogt noemen een *Voet-want*), een *Peperhuys*, een *Rósbaar*, schoon die niet van *róssen* (dat is paerden), maar van menschen gedraagen wordt. Wyders een *Huysman*, 't welk een *Landman* betekent, en alzo t'eenemaal afwykt van *Huysvrouw*, waardoor men niet alleen eene *Getrouwde vrouw*, maar ook de *Eygenarés van een huys* verstaat. Over dusdanige oneygentlykheden worden wy somtyds van de Engelschen belacht, daar nógtans hunne eygene taal van diergelyke uytrégeligheyd niet vry is: want zy noemen eenen *Zak-inktkoker*, omdat die meesten-

ftendeels van *hoorn* gemaakt zyn, *an Inkhorn*, en fchoon 't een zilvere is, heeten zy die echter *a Silver-Inkhorn*. Een *Hoefzyer* heet by hen *a Horfeshoe*, dat is een *Paerde-fchoen*. Een *Meffemaaker* noemen zy *a Cutler*, en een *Zwaerdveeger* wordt by hen genoemd *a Sword-Cutler*, als óf men zeyde *Een Zwaerde-meffemaaker*. Eenen *Vroedmeeftter* noemt men by hen *a Man-midwife*, dat is, *een Man-vroedvrouw*, ja zy zeggen ook *Midwived*, dat is, *Gevroemoerd*, in plaats van *Ter werreld gebragt*. Als een wand met marmere platen bekleed is, noemen zy 't *Wainscotted with marble*, dat is, *Met marmer wagenschót befchooten*. Zy achten 't ook eene armoede onzer taale, dat wy zeggen *Manneken en Wyfken*, spreekende van beesten; en zy bedenken niet eens, dat zy eene *Vrindin* noemen *a Woman-Friend*, dat is *eene Vrouw-vrind*. Een *Neef* heet by hen *a He-Cousin*, dat is, een *Hy-kozyn*, en een *Nicht* noemt men *a She-Cousin*, dat is, eene *Zy-kozyn*. Ook noemen zy eenen *Kater*, tót onderscheydinge, *a He-cat* (een *Hy-kat*), en eene *Kat*, *a She-cat*, dat is, eene *Zy-kat*, Meer diergelyke byzonderheden, als *a Buck-Cony* voor een' *Rammelaar*, en *a Doe-Rabbit* voor eene *Voedfter*, ('t wyfje van een konyn); als ook *Cock-sparrow* (een *Haan-musfch*) voor 't *Mannetje van een Musfch*, gaa ik voorby.

Terwyl ik nu van de eygenschap der woorden handele, fchiet my in den zin, dat 'er geweest zyn, die, om zuyver Duytsch te fchryven, zich fomtyds al te vies getoond hebben, en zich niet bedienen wilden van de woorden *Exempel*, *Filifsoof*, *Poëet*, *Poëzy*, *Glori*, *Scepter*, *Troon*, achtende dat het beter luyd-

de, daarvoor te zeggen. *Voorbeeld, Wysgeer, Dichter, Dichtkunde; Heertykheyd, roem, luyster, Ryksstaf, Rykszetel.* 't Is waar, eenige dier Duytsche woorden kunnen somtyds met goede voeglykheid gebruykt worden: En dat ik geen Voorstander van Onduytsche óf Basterd-woorden ben, geeven myne schriften genoeg te kennen; dóch van woorden die 't Neêrduytsch burgerrecht genoegzaam verkreegen hebben, mag men zich onbeschroomd bedienen: want als men al te naauw wilde ziften, waarheen dan met *Kamer, Kelder, Letter, Regel, School, Persoon, Kaas, Butter, Vat, Wyn, Zak, Zók;* 't en waare men vaststelde, dat de Latynen eertyds de woorden *Camera, Cella, Litera, Regula, Schola, Persona, Casus, Butyrum, Vas, Vinum, Saccus, Saccus,* van het Duytsch ontleend hebben, 't welk ook niet gansch onwaarschynelyk is. Het woord *Deur* zou dus doende ook geen Duytsch zyn; want het Grieks daarvoor is *θύρα (thura)*. Ja zelfs 't woord *Oogst* acht ik dat van de maand *Augustus* zynen oorsprong heeft.

Het woord *Kunne*, dat by sommige voor nieuw aangezien, en by de Friesen gewraakt wordt, is al oud; want *Melis Stoke* heeft dus opgezongen:

(†) *Des Hertogen Diederix dochter van Zassen/
Van edelen conne tot gewassen.*

Voor *Hensheyd* zegt de gemelde Rymkronykschryver *Hovescheyd*, waarvoor wy somtyds zeggen *Hoofsheyd*, als afkomende van *hoofsch*, voor 't welk men ook zegt, *hóstyck*.

Voor

(†) Pag. mihi 41.

Voor 't woord *deeden* vind ik by den meergemelden Stoke, *daden*, want dus luyden zyne woorden,

(†) **Wat de Diefen dus dit daden.**

Van dit *daden* schynt het woord *daad* afkomstig. Het is heel gemeen dat men *Hoofddeel* stelt voor *Kapittel*; maar ik zeg liever *Hoofdstuk*, gebruykende *Hoofddeel* voor *Caput rerum*, óf *Pracipua pars*, waarvoor men in Duytsch ook kan zeggen *Hoofdpunt*.

Somtyds bestaat men de naamen van uytheemsche steden te verduytschen, 't welk men liever mogt laten; want voor *Canterbury* te zeggen *Kantelberg* komt my zeer blaauw voor: immers waarre het nóg beter te zeggen *Kanterburg*. 't Is eens gebeurd dat iemand my berispte omdat ik *Yarmouth* schreef in stede van *Farmyden*, 't welk zyns oordeels de naam was, dien men aan die stad in 't Duytsch geeven most: maar deeze sneedige berisper (die al voor lang na de eeuwigheyd is gegaan) wist niet dat als men dit woord recht verduytschte, men dan zeggen most *Farmonde*, naar den naam van de rivier *Yare*, even gelyk men hier te lande, een stédeken leggende aan de Merwe, tegen over den mond van den *Yffel*, *Yffelmonde* noemt; en *Dendermonde* een stédeken gelegen in Vlaandre, ter plaatse daar 't riviértje de *Dender* in de Schelde loopt.

Veele Naamwoorden die voordeezen altoos in E eyndigden, worden nu zonder byvoeginge van die *e* geschreeven, als

In plaats van	<i>Mensche</i>	<i>Mensch</i>
	<i>Neeve</i>	<i>Neef</i>
	<i>Brugge</i>	<i>Brug</i>
	<i>Rugge</i>	<i>Rug</i>
	<i>Straate</i>	<i>Straat</i>
	<i>Zoone</i>	<i>Zoon.</i>

En waarom zou men, dewyl 't gebruyk zulks gewettigd heeft, in den (*) eersten Naamval niet schryven *Bed, Beek, Biecht, Begraavenis, Mand, Wol, Wolk, Zaak*, in plaats van *Bedde, Beeke, Biechte, Begraavenisse, Mande, Wolle, Wolke, Zaake*, welke beter in andere (†) Naamvallen passen? want hoewel het een lamme taal schynt, te zeggen *De wolke is verdreeven*, echter is het goed Duytsch, als men zegt, *De duysterheyd der wolke*: Zo zegt men ook zeer wel, *De staatsi der begraavenisse; De klem der zaake: Uyt het (óf uyt den) bedde opgestaan: Waater uyt de beeke*. Waatom dan in het gebruyken van deeze E in den *Noemer* onze Voorouderen meer gevólgd, dan in *ave, ane, en doene*, gelyk men ten tyde van Melis Stoke schreef, en waarvoor men nu schryft, *af, aan, en doen?* te meer nóg als men aanmerkt, dat, schoon het eenigins inschikkelyk mogt schynen, sommige Naamwoorden van het Vrouwe-lyk geslacht die laatste *e* te laten behouden, het nógtans in het Onzydig en Manlyk geslacht geen voorspraak dulden kan; als blykt in de woorden, *Bedde, Profeete, Zoone*: want men mag niet zeggen, *Des bedde; des Profeete; des zoone*; maar *Van het bedde óf des beds; des Profeets óf des Profeeten; des zoons*. En zeker *Melke* in den *Nominativus* luydt niet min-

(*) *Nominativus.* (†) *Casus.*

minder vreemd dan *vólke*; alhoewel 't geen onvoegelyke taal is, als men zegt, *Van den vólke verstootten*. Ook schynt het veel eer *Walsch* dan goed *Nederduytsch*, te zeggen *De ooge, de oore*, voor *Het oog, het oor*. Maar *Reede* wordt by de keurigste kenners onzer taale geschreeven voor *Sermo* óf *oratio*, en *Reden* is by hen *ratio*; alhoewel sommige achten dat *Reden* zo wel die beyde zaaken kan betékenen als 't *Grieksch* woord *λόγος*, onaan gezien *Vondel* niet t'onrecht in zyn *Koning David in Ballingschap* *Abfolon* doet zeggen,
Die rede schynt bekleet met schyn van rype reden.

Van het

GESLACHT

Der *Naamwoorden*.

Het Geslacht der *Naamwoorden* is eenigfins aan de *Lédekens* te kennen, gelyk *pag. 37.* reeds is aangewezen; dóch dewyl die aanwyzing gebreklyk is, niet slechts ten aanzien van *vreemdelingen*, inzonderheyd *Engelschen*, die gewoon zyn te zeggen *Dat man, dat vrouw*, zo wel als *dat kind*, omdat alle de *Naamwoorden* van hunne eygene taal van 't *Onzydig* geslacht zyn; maar ook ten aanzien van *inboorelingen*, doordien de gemeene spraak het onderscheyd tusschen *Een* en *Eene* niet in acht neemt, en men al zo wel gewoon is te zeggen *Een vrouw*, als *Een man*, zo is 't noodig een nadere aantooning der *Geslachten* te doen.

Een nader middel dan, om aan de *Lédekens* het geslacht der *Zelfstandige Naamwoorden* te kennen, is, dat alle de *Naamwoorden*, welker *Lédeken* *De* in den *Genitivus* heeft *des*, en in den *Accusativus*, *den*,

D 3

van

van 't Manlyk geslacht zyn; als *De top des bergs*; *Hy stondt op den berg*; *Deschorsse des booms*; *Hy klom op den boom*: Dus zegt men ook *Des vaders liefde*; *Des zoons goederen*. Maar als de *Genitivus* is *Der*, dat is een teken dat het Naamwoord van 't Vrouwelyk geslacht is, als *De vruchten der aarde*; *De visschen der zee*; 't *Vermooogen der reden*; *De roem der Koninginne*; *De ydelheyd der werreld*. 't Is waar men zegt wel, *Des vrouws voorzoon*; 's *Moeders geneegenheyd*; *Zyn dochters kind*; 's *Werrelds eere*: maar zulks wordt aangemerkt als onregelmatig: de Engelschen hebben diergelyk een onregelmatigheyd ook: want zy zeggen *The King's Crown* ['s Konings kroon]; *The man's cloak* ['s mans mantel]; en zy zetten altoos een *Apostrophe* óf *Uytlatingsteken* (dus') voor de 's, zeggende dat die *s* staat voor *his*, 't welk betekent *zyn* óf *zyne*, als óf men zeyde, *De Koning zyn kroon*; en nógtans zeggen zy ook *The Queen's subjects*, [De onderzaaten der Koninginne]. Belangende het onzydig geslacht, de *Genitivus* van 't Lédeken *Het*, is *Des*, als *Des lands*, *des velds*, *des huyses*.

1. Nóg zyn 'er eenige andere algemeene régelen, om de Geslachten by te kennen: want van 't *Manlyk geslacht* zyn alle Naamen van Mannen óf Engelen, 't zy eygene naamen, óf benaamingen hunner eygensenschappen, ampten, óf bedryven; als *Willem*, *Jakob*, *Fan*, *Gabriel*, *Rafael*, *Uriel*; *Vader*, *Zoon*, *Oom*, *Broeder*, *Zwager*, *Koning*, *Vorst*, *Burgermeester*, *Koopman*, *Winkelier*, *Visscher*, *Burger*, *Boer*, *Reus*, *Dwerg*, *Jongen*, *Dief*, *Schelm*, *Guyt*, *Gek*, *Duyvel*. Voorts de Naamen der Afgoden, en
Duy-

Duyvelsche Geesten, als *Baal, Moloch, Jupiter, Mars, Bacchus, Apollion, Abaddon.*

2. De *dag* en deszelfs afleydingen en byzondere deelen, als *Zondag, Feestdag, Pingsterdag; Morgen, Avond, Nacht, Morgenstond, Dageraad, Middag.*

3. Veele *Viervoetige dieren, Vogels, Visschen*, en *Boomen*, als *Os, varre, olifant, otter, krokodil, eenhoorn, vos, hond, haas*; maar *Paerd, zwyn, en konyn* zyn van deezen regel uytgezonderd en Onzydig: Dóch men kan hierby voegen *Hengst, stier, ezel, leeuw, beer*, welker *Vrouwelyke* benaamingen zyn, *Merri, koe, ezelin, leeuwwin, beerin*. Van de *Vogels* zyn *Manlyk, Arend, struys, havik, valk, nyl, vink, nachtegaal*; dóch *Kraai*, en *zwaluw* *Vrouwelyk*: *Haan* en *paauw* zyn insgelyks *manlyk*, en veranderen in 't *vrouwelyke* in *Henne*, en *paauwin*. Van de *Visschen* zyn *manlyk, Aal, paling, kabbeljauw, steur, zalm, snoek, baers*; En van de *Boomen*, *Eyke, effche, hazelaar, rozelaar*, enz.

4. De naamen van veele *Rivieren* worden ook *Manlyk* geacht, als de *Tyber, Teems, Ryn, Nyl, Donau, Amstel*; dóch het *Y* en 't *Sparen* zyn *Onzydig*, maar als men zegt de *Ystroom*, dan is 't *manlyk*. Daarentegen zyn de *Elve, Schelde, Loire, Seine, Maas, Merve, Vecht*, *vrouwelyk*.

Van 't *Vrouwelyk* geslacht zyn (1) alle naamen van *Afgodinnen, Vrouwen*, en de benaamingen van haare bedieningen en bedryven, als *Juno, Venus, Judith, Elizabet, Geertruyd; Moeder, Dóchter, Moeje, Zuster, Snaar, Maagd, Koningin, Naaister, Hoer, Hex*; dóch *Wyf* is van het *Onzydig* geslacht; en evenwel is het niet inschikkelyk,

dat men zoude zeggen, *Het wyf heeft zyne kinderen geslagen*, als men 'er haare eygene door verstaat; want *zyne* heeft opzicht op eens anders, en zoud op haars mans voorkinderen kunnen gepast worden: en om deeze ongerymdheyd voor te komen, acht ik ook dat Hoofdt Ichreef, *Een meysken in 't twintigste jaar haars ouderdoms*. Immers is 't woord *Paar Onzydig*, en nógtans zyn 'er gevallen, dat het wanschikkelyk zoude weezen het Betrekkelyk Voornaamwoord, dat 'er achter volgt, in 't Eenvoudig getal en in 't Onzydig geslacht te stellen, als, *Dit deugdzaam paar* (teweten Man en Vrouw) *volhardde in weldoen tot het eynde hunner dagen*: want hier te zeggen *zyner*, komt my ongerymd te voore.

2. *Veele Veld- en tuyn-gewassen*, als mede bloemen en eenige vruchten, als *Rogge, tarwe, garst, geers, biet, pieterséli, kervel, latuw, look, nippe, dille, kool, kerse, Roos, leeli, tulp, angelier, Neut, kars, bey óf bes*.

1. Van 't *Onzydige geslacht* zyn het *Aardryk*, en veele van deszelfs deelen, als het *Land, veld, bosch, woud, veen, Oosten, Westen, Zyden, Noorden*.

2. De naamen van Landen, Steden, en Dórpen, als *Engeland, Vrankryk, Hólland, Londen, Parys, Amsterdam, Amsterveen, Oswerkerk, Diemen, Buysloot, Heemstede, Heyloo*. Hiervan is uytgezonderd de *Haage*, en evenwel zegt men *Het vermaakelyk's Graavenhaage*. Dóch hoewel men zegt, *Het vruchtbaar Engeland, het vólkryk Hólland, het magtig Amsterdam, het beschaafd Europa*, echter is het veel tegenspraak onderworpen, als men zegt *Europa koestert boven andere werrelddeelen de Geleerdheyd*

leerdheyd in zynen schoot: ik zou liever zeggen, in haaren schoot.

3. De naamen der Metaalen, als *Goud, zilver, koper, yzer, tin, lood, quikzilver, speanter.*

4. De Verkleynde Naamwoorden, als *Manneken, wyfken, vrouwtje, meysje, mandtje, huysje, paerdje, sloopje, vogeltje, kind, kalf, veulen, lam, kuyken.* Evenwel moet men zeggen *Het vrouwtje beschreyde haaren man; Het meysje zette haare kap,* en niet *zyne.*

De *Kóppelwoorden* volgen in 't geslacht doorgaans de enkele, maar nógtans wyken zy 'er somwylen van af; als *De doek, de droogdoek, de zweetdoek,* en *Het schorteldoek; de Vrouw, de mensch,* en *Het vrouwmensch; Het Wicht* (een kind), en *De boorwicht;* zo is ook *Handschoen* vrouwelyk, hoewel *Schoen* manlyk is. Men wil dat *Godsdienst* van 't manlyk geslacht zy, omdat *Dienst* manlyk is; maar zou men kunnen goedvinden dat iemand zeyde *De waare Godsdienst is heylig, hy neygt ons tót aandacht, zyn vermoogen is groot?* Zou 't niet beter Duytsch wezen, en ruym zo wel met de eygenschap des woords overeenkomen, te zeggen, *Zy neygt ons tót aandacht, haar vermoogen is groot?* Even zo merk ik 't woord *Vreede* ook aan, hoewel my niet onbekend is dat men somtyds zegt en schryft, *De Gód des vreedes.*

Oorlog hebben sommige even als 't Latynsch woord *bellum* voor *Onzydig* genomen; maar het klinkt my zeer vreemd in 't oor, en dat het in onze taal gevoeglyker in 't manlyk geslacht gesteld wordt, dunkt my dat uyt het woord *Kryg* af te leyden is.

Behalve de reeds gemelde régelen, heb ik in 't rzamenstellen van myn Woordenboek waargenomen, dat 'er veele woorden zyn, welker geslachten men aan hunne uytgangen kennen kan; naamelyk: Alle Zelfstandige Naamwoorden, betékenende den doener óf bedryver van iets, en uytgaande in ER óf AAR, zyn van 't Manlyk geslacht, als *Aanhanger, Aanlókker, Bakker, Brenger, Daader, Eeter, Geever, Handelaar, Hengelaar, Kakelaar, Kiezer, Leeraar, Leezer, Maaker, Maakelaar, Nemer, Prediker, Queller, Roeyer, Slaaper, Slager, Tapper, Visscher, Vechter, Wagenaar, Yveraar, Zinger.*

Die in STER uytgaan, zou men moogen zeggen, dat van 't Vrouwlyk geslacht zyn, als *Bedelaarster, Braister, Naaister, Gaapster, Vryster, Voedster*; maar daar zyn ook eenige van 't Manlyk geslacht die in *Ster* eyndigen, als *Meefter, Heester, Hoester, Mester, Taster*, dóch noopende deeze drie laatste, dewyl ze van de werkwoorden *hoesten, mesten, tasten*, afgeleyd zyn, kunnen zy de *st* niet derven; en om een hoestend vrouwenfich te betékenen, moet men spellen *Hoestster*.

Alle Naamwoorden uytgaande in HEYD zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Argheyd, behenaigheyd, dankbaarheyd, eenzaamheyd, felheyd, gierigheyd, heyligheyd, kuysheyd, loosheyd, maatigheyd, nederigheyd, plompheyd, quaadheyd, rekkelykheyd, snoodheyd, vryheyd, waarheyd, zaligheyd, zedigheyd, enz.*

Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en eyndigende in ING zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als

als *Aandryving*, *Aanlókking*, *Bétering*, *Dwaaling*, *Ettering*, *Flikkering*, *Gaaping*, *Handeling*, *Inbeelding*, *Kastyding*, *Leezing*, *Meeting*, *Naavólging*, *Persing*, *Quelling*, *Reyniging*, *Ruyling*, *Soortteering*, *Timmering*, *Voering*, *Wyking*, *Zwymeling*.

Dóch eenige die in LING uytgaan, zyn van het Manlyk, óf van het Gemeen geslacht, teweeten beyde manlyk en vrouwelyk, als *Edeling*, *Leerling*, *Stedeling*, *Sterveling*, *Uytwykeling*.

Naamwoorden uytgaande in SCHAP, zyn veelyds van 't Vrouwelyk geslacht, als *Boodschap*, *blydschap*, *Broederschap*, *Eygenfchap*, *Gemeenschap*, *Maatschap*, *Meesterfchap*, *Ridderschap*, *Rekenfchap*, *Vrindschap*, *Vroedschap*.

Evenwel zyn 'er ook van dien zelfden uytgàng verscheydene van het Onzydig geslacht, als *Admiraalschap*, *Apostelschap*, *Burgerschap*, *genootfchap*, *gereedschap*, *landschap*, *maagschap*, *Priesterfchap*, *Schouwschap*, *zwagerschap*.

Die in RY óf NY eyudigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Avery*, *Afgodery*, *Bakkery*, *Boevetry*, *Droogery*, *Gastery*, *Guytery*, *Huyghalery*, *Jaa-gery*, *Kancelery*, *Kraamery*, *Praatery*, *Spécery*, *Talmery*, *Tovery*, *Veruery*, *Gekkerny*, *Fakkerny*, *Spóterny*, *Slaaverny*, *Zóterny*.

Die in E uytgaan, dóch nu al veel zonder die e geschreeven worden, als *Aake*, *beeke*, *eere*, *maage*, *maate*, *reyze*, *vreeze*, *weete*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Veelc Naamwoorden in TE en DE uytgaande, zyn insgelyks van 't Vrouwelyk geslacht, als *Diepte*, *dikte*, *drukte*, *geboorte*, *gedaante*, *gemeente*, *gewoon-*

te,

te, gestalte, grootte, hoogte, krankte, laagte, lengte, moeite, scherpte, sterkte, steylte, ziekte; Bende, bede, weelde, meede, reede, steede, zeede, vreedde, alhoewel men vreedde, gelyk reeds gezegt is, ook als manlyk gebruykt, en zegt De God des vreedes; maar óf dit goed is, staat nóg te beslechten: dóch Boode is manlyk.

Maar ook veele van den zelfden uytgang, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Gebeente, gebergte, geboefte, gedarmte, gedeelte, geraamte, gesteente, gesternte, gestoelte, gevogelte; voorts Geleyde, geweyde, gesmyde.*

Naamwoorden uytgaande in IE óf I, zyn van 't Vrouwlyk geslacht, als *Baalie, fali, foels, griffi, histori, kevi, malie, menie, oli, predikaci, schali, staatsi, trali: dóch Evangelie is Onzydig.*

Die in NIS eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Behoudenis, belydenis, betékenis, beeldenis, besnydenis, erfenis, ergernis, erkenenis, gelykenis, gevangenis, kennis, ontroerenis, ontsteltenis, schennis, vergeetenis, vergiffenis. Dóch hiervan zyn uytgezonderd, Getuygenis en Vonnis, welke 't gebruyk wil dat van 't Onzydig geslacht zyn: want men zegt Het getuygenis was waar: Het vonnis is geveld.*

Die uytgaan in SEL, zyn van het Onzydig geslacht, als *Aanlókfel, afspruytsel, beduytsel, beginsel, beletsel, beschutsel, bórduurfel, drukfel, gebroedsel, insteekfel, maakfel, naaisel, olifel, soudeersel, verdichtsel, tooisel, verfoeisel, voegsel, weeffsel, zweemsel: dóch hiervan zyn uytgezonderd, Fronsel, geesfel, stuyffel, die van 't Vrouwelyk geslacht zyn.*

Naam-

Naamwoorden welker uytgang is in DOM, zyn veelyds van 't Onzydig geflacht, als *Bisdóm, Christendom, Heydendom, Heyligdom, Hertógdom, Joodendom, Menschdom, Pausdom, Vorstendom.*

Dóch hiervan zyn uytgezonderd *Eygendóm, maagdom, ouderdom, rykdóm, vrydom, wasdom, weedom*, welke van 't Manlyk geflacht zyn; hoewel 't laatste moogelyk ook voor Vrouwelyk zou kunnen doorgaan.

Veele eenlédige Naamwoorden, hebbende den klank van UYT, zyn van 't Vrouwelyk geflacht, als *Duyt, fluyt, kuyt, kluyt, luyt, ruyt, schuyt, spruyt, tuyt*; dóch *Buyt, siuyt*, zyn Manlyk.

Die de klank hebben van OUD óf OUT zyn van 't Onzydig geflacht, als *Goud, hout, mont, smout, woud, zout*; dóch *Mout*, als 't eene melkbak óf kalkbak betékent, en *Brouwit*, zyn van 't Vrouwelyk geflacht.

Etlyke welker laatste letteren zyn OT, zyn van 't Onzydig geflacht, als *Kót, lót, rót* (als 't eene bende, óf *verrótheyd* betékent,) *schót, slót, vlót*: Dóch *Mót, pót, sprót* zyn Vrouwelyk, *Spót* is Manlyk, en *Strót* kan zo wel voor Vrouwelyk als Manlyk genomen worden.

HOF als 't een *Vórstenhóf, Lóf* als 't groen loof, en *Stóf*, als 't stuyffel betékent, zyn van 't Onzydig geflacht; dóch *Hóf* (een tuyn), *lóf* (prys), zyn Manlyk; en *sióf* (stóffe), Vrouwelyk.

Veele andere eenlédige Naamwoorden heeft men insgelyks getracht onder Régelen te brengen; dóch die men daarvan uytzondert, zyn bykans zo veel als de regelmaatige: want hoewel *Dag, Slag, Smak, Tak, Bek, Dreck, Rók, Stók, Boeg, Ploeg, Balk, Valk,*

Valk, *Balg*, *Kelk*, *Kólk*, *Stank*, *Schonk*, *Tronk*, *Reuk*, *Buyk*, *Steek*, Manlyk zyn; echter zyn, *Stag*, *Vlag*, *Klak*, *Vlak*, *Plek*, *Slek*, *Klók*, *Lók*, *Kroeg*, *Voeg*, *Kalk*, *Talk*, *Galg*, *Melk*, *Wolk*, *Bank*, *Lonk*, *Vonk*, *Sprenk*, *Kruyk*, *Week*, *Vrouwelyk*, en *Hek*, *Dak*, *Pak* van 't Onzydig geslacht. En schoon *Dam*, *Ham*, *Last*, *Maft*, *Klap*, *Stap*, voor Manlyk doorgaan, nógtans zyn *Pram*, *Wam*, *Quast*, *Tast*, *Kap*, *Lap*, *Vrouwelyk*, gelyk ook *Lat*, *Mat*; onaangezien *Gat*, *Vat*, Onzydig zyn. En hoewel *Kerk* en *Kruk* *Vrouwelyk* zyn, nógtans zyn *Werk*, *Zwerk*, *Stuk* Onzydig. Hierom zal ik geen meer voorbeelden van dusdanige woorden bybrengen; dóch zoo echter iemand verder onderrechting deswege begeert, die kan dezelve haalen uyt myn *Groot Nederduytsch. en Engelsch Woordenboek*, waarin de geslachten van alle Zelfstandige Naamwoorden aangewezen worden.

Alle Werkwoorden van de (*) Onbepaalde wyze, die als een Naamwoord worden gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Het* gaan *verveelde my*: *Het* eeten *viel'er schraal*; *Het* drinken *is zuur*: *Dat* spreken *was haar niet aangenaam*.

Eenige Byvoeglyke Naamwoorden, somtyds voor Zelfstandige gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, gelyk als *Het plat*, *het vlak*, *het recht*, *het wit*: dus zegt men ook, *het Fransch*, *het Engelsch*, *het Duytsch*, op zyn *Spaansch*.

By deeze Regelen kan nóg gevoegd worden, dat om een Manlyk Naamwoord, 't zy van hoedanigheyd óf bedryvinge, in een *Vrouwelyk* te ver-

an-

* *Modus Infinitivus.*

anderen, men zich van de uytgangen IN, STER, ES, óf ESSE bedient; by voorbeeld, Om de woorden *Man, Vrind, Beer, Leeuw, Paauw, Kooper, Maaker, Praater, Bedelaar, Vryer, Leeraar, Meester, Martelaar*, in't Vrouwelyk te veranderen, zegt men *Mannin, Vrindin, Beerin, Leuwwin, Paauwin, Koopster, Maakster, Praatster, Bedelaarster óf Bedelaarés, Vryster, Leeraarés, Meestresse, Martelaarestse*. Hierby mag men voegen,

<i>Koning</i>	<i>Koningin.</i>
<i>Keyzer</i>	<i>Keyzerin.</i>
<i>Hertóg</i>	<i>Hertógin.</i>
<i>Gód</i>	<i>Gódin óf Godés.</i>
<i>Vórst</i>	<i>Vórstin.</i>
<i>Prins</i>	<i>Prinsés.</i>
<i>Priester</i>	<i>Priesterin.</i>
<i>Profeet</i>	<i>Profeetesse.</i>
<i>Boer</i>	<i>Boerin.</i>

Evenwel zyn sommige Naamwoorden, ten aanzien van deezen regel, onregelmatig, als

<i>Man</i>	<i>Vrouw.</i>
<i>Jongen</i>	<i>Meysje.</i>
<i>Neef</i>	<i>Nicht.</i>
<i>Knecht</i>	<i>Meyd.</i>
<i>Hengst</i>	<i>Merri.</i>
<i>Ren</i>	<i>Teef.</i>
<i>Kater</i>	<i>Kat.</i>
<i>Hart</i>	<i>Hinde.</i>
<i>Rammelaar</i>	<i>Voedster.</i>
<i>Haan</i>	<i>Hen óf Hoen.</i>

Dóch

Dóch 't is aanmerkelyk dat dit woord *Hoer* van't Onzydig geflacht is.

Van het

G E T A L

Der Naamwoorden.

De Getallen zyn tweederley, *Eenvoudig*, en *Meervoudig*: en de meeste Zelfstandige Naamwoorden eyndigen in 't meervoudig getal in EN óf N, sommige ook in S, en etlyke in die beyde. Dóch éénledige Naamwoorden eyndigen altoos in *en*, uytgenomen *Kók*, waarvoor men in 't Meervoudige zegt *kóks*, en *Maat* als het *makker* betekent; want dan zegt men *maats*; vermids *maaten* geheel iets anders betekent: Zo gaat het ook met het woord *Boot*, het welk niet alleen een zeker vaartuyg, maar ook een borstjuweel is; dóch als men van vaartuygen spreekt, dan is 't meervoudige *boots*; waarentegen men van borstjuweelen spreekende, *booten* zegt. Deeze twee woorden veranderen ook in geflacht naar de betekenis; want *Maat* (*makker*) is van 't Manlyk, en *maat*, daarmen meê meet, van 't Vrouwelyk geflacht: insgelyks is *Boot* (een zee-schuyt) manlyk, en *boot* (een borstjuweel) vrouwelyk.

Naamwoorden die 't *meervoudige* in *en* maaken zyn als vólg,.

Gat

Vat

Bruyd

Brood

Gaten

Vaten

Bruyden

Brooden

Lót

<i>Lót</i>	<i>loten</i>
<i>Slót</i>	<i>sloten</i>
<i>Tyd</i>	<i>tyden</i>
<i>Zoon</i>	<i>zoonen</i>
<i>Been</i>	<i>beenen</i>
<i>Aal</i>	<i>aalen</i>
<i>Hand</i>	<i>handen</i>
<i>Olifant</i>	<i>olifanten</i>
<i>Slang</i>	<i>slangen</i>
<i>Gang</i>	<i>gangen</i>
<i>Tang</i>	<i>tangen</i>
<i>Ketting</i>	<i>kettingen</i>
<i>Muur</i>	<i>muuren</i>
<i>Peer</i>	<i>peeren.</i>
<i>Gebéd</i>	<i>gebeden</i>
<i>Gebód</i>	<i>geboden</i>
<i>Quaſt</i>	<i>quaſten</i>
<i>Neſt</i>	<i>neſten</i>

Hiertoe behooren ook alle Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en in *ing* eyndigende, als

<i>Draaiing</i>	<i>draaiingen</i>
<i>Beweeging</i>	<i>beweegingen</i>
<i>Reyniging</i>	<i>reynigingen</i>
<i>Wederſpreeking</i>	<i>wederſpreekingen.</i>

Waarby men kan voegen *Leerling leerlingen*, en *Sterveling ſtervelingen*.

Etlyke Naamwoorden, die 't Meervoudig getal in *en* maaken, verdubbelen daarin hunne laaſte letter, als

<i>Bed</i>	<i>bedden</i>
<i>Brug</i>	<i>bruggen</i>

E

Bus

<i>Bus</i>	<i>bussen</i>
<i>Zak</i>	<i>zakken</i>
<i>Tak</i>	<i>takken</i>
<i>Gek</i>	<i>gekken</i>
<i>Rók</i>	<i>rókken</i>
<i>Stók</i>	<i>stókken</i>
<i>Bril</i>	<i>brillen</i>
<i>Bal</i>	<i>ballen</i>
<i>Val</i>	<i>vallen</i>
<i>Ham</i>	<i>hammen</i>
<i>Kam</i>	<i>kammen</i>
<i>Ram</i>	<i>rammen</i>
<i>Stam</i>	<i>stammen</i>
<i>Kan</i>	<i>kannen</i>
<i>Man</i>	<i>mannen</i>
<i>Lip</i>	<i>lippen</i>
<i>Klip</i>	<i>klippen</i>
<i>Kap</i>	<i>kappen</i>
<i>Sap</i>	<i>sappen</i>
<i>Trap</i>	<i>trappen</i>
<i>Kóp</i>	<i>kóppen</i>
<i>Knóp</i>	<i>knoppen</i>
<i>Sóp</i>	<i>sóppen</i>
<i>Kat</i>	<i>katten</i>
<i>Pot</i>	<i>póttten</i>
<i>Zét</i>	<i>zétten</i>

Die in F eyndigen veranderen die letter in 't Meer-
voudige doorgaans in eene V, als

<i>Gaaf</i>	<i>gaaven</i>
<i>Lyf</i>	<i>lyven</i>
<i>Wyf</i>	<i>wyven</i>

Dief

<i>Dief</i>	<i>dieven</i>
<i>Hóf</i>	<i>hoven</i>
<i>Graf</i>	<i>graven</i>
<i>Wolf</i>	<i>wolven</i>
<i>Huyf</i>	<i>huyven</i>

Maar hiervan zyn uytgezonderd *Bef*, *bessen*; *Mof*, *moffen*; *Straf* *straffen*.

Die in S cyndigen hebben het meervoudigen in *zen*, als

<i>Baas</i>	<i>baazen</i>
<i>Blaas</i>	<i>blaazen</i>
<i>Glas</i>	<i>glazen</i>
<i>Doos</i>	<i>doozen</i>
<i>Roos</i>	<i>roozen</i>
<i>Huys</i>	<i>huyzen</i>
<i>Muys</i>	<i>muyzen</i>

Hiervan zyn uytgezonderd *Bus* *bussen*, *Kas* *kaffen*, *Fles* *flessen*, *Mes* *messen*.

Naamwoorden uytgaande in ER, AAR, en EL, hebben 't meervoudige in *s en en*, als

<i>Vader</i>	<i>Vaders</i>	en	<i>vaderen</i>
<i>Broeder</i>	<i>broeders</i>	en	<i>broederen</i>
<i>Zuster</i>	<i>zusters</i>	en	<i>zusteren</i>
<i>Meester</i>	<i>meesters</i> ,	en	<i>meesteren</i>
<i>Vervólger</i>	<i>vervólgers</i>	en	<i>vervólgeren</i>
<i>Schryver</i>	<i>schryvers</i>	en	<i>schryveren</i>
<i>Leeraar</i>	<i>leeraars</i>	en	<i>leeraaren</i>
<i>Minnaar</i>	<i>minnaars</i>	en	<i>minnaaren</i>
<i>Distel</i>	<i>distels</i>	en	<i>distelen</i>
<i>Appel</i>	<i>appels</i>	en	<i>appelen</i>

E 2

Tafel

<i>Tafel</i>	<i>tafels</i>	en	<i>tafelèn</i>
<i>Geeffel</i>	<i>geeffels</i>	en	<i>geeffelen</i>
<i>Vogel</i>	<i>vogels</i>	en	<i>vogelen</i>
<i>Dekfel</i>	<i>deksels</i>	en	<i>dekselen</i>

By deeze zou men mogen voegen *Keten*, *ketens*, en *kétenen*; *Schepen*, *Schepens* en *Schépenen*; *Jongen*, *jongens*, *jongers*, en *jongeren*. Echter behoort aangemerkt te worden dat het *Meervoudige* van de meeste deezer woorden in s eyndigende, doorgaans eygentlyk de *Nominativus* is; maar de *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus* en *Ablativus* worden best door den uytgang en uytgedrukt, als *Ten tyde onzer vaderen*. 't *Is den Schryveren niet te wyten*. Hy *kannte zich tegen de Leeraaren*. Hy *bediende zich van de dekselen*. Dóch het gebruyk heeft gewild, dat *Appelen*, *vogelen*, en *tafelèn* ook in den *Nominativus* gebruykt worden; want men zegt gemeenlyk *De appelen zyn zuur*: *De vogelen vliegen in de lucht*: *De tafelen waaren te kleyn*: evenwel zegt men mede, 't *Zyn vette vogels*

Verkleynde Naamwoorden hebben 't *Meervoudige* in S, als

<i>Hondtje</i>	<i>kondtjes</i>
<i>Mandtje</i>	<i>mandtjes</i>
<i>Steejtje</i>	<i>steentjes</i>
<i>Boomken</i>	<i>boomkens</i>
óf <i>boomtje</i>	<i>boomtjes</i>

Hierby kan men voegen *Kindtje*, *kindertjes*, en *Kindeken*, *kinderkens*.

Naamwoorden in E eyndigende, maaken hun *Meervoudige* door eene N tót zich te neemen, als

Aar-

<i>Aarde</i>	<i>aarden</i>
<i>Boode</i>	<i>booden, en niet Boodens</i>
<i>Stede</i>	<i>steden</i>
<i>Sleede</i>	<i>sleeden</i>
<i>Zeede</i>	<i>zeeden</i>
<i>Zee</i>	<i>zēen</i>
<i>Reyze</i>	<i>reyzen</i>
<i>Offerande</i>	<i>offeranden</i>
<i>Heere</i>	<i>heeren</i>

Hoewel men voormaals in den *Nominativus* schier altoos plagt tefchryven *Bedde, mensche, spyze, môtte, padde, Graaue, vrouwe, hoere*, echter zegt men nu doorgaans, *Bed, mensch, spys, môt, pad, Graaf, vroww, hoer*, gebruykende 't andere in den *Genitivus, Dativus, en Ablativus*. Noopende 't woord *Heere*, als men 'er Gód door verstaat, dan wil ik, uyt eerbiedigheyd voor dien naam, liever in den *Nominativus* zeggen *Heere*, en in den *Genitivus, des Heeren*: want het woord *Heer* is nu zo gemeen geworden, dat elk, die maar een fatsoenlyk kleed aanheeft, dien tytel ktygt.

Naamwoorden in I óf IE uytgaande, hebben 't *Meervoudige* in *iën*, als

<i>Faali</i>	<i>faaliën</i>
<i>Griffi</i>	<i>griffiën</i>
<i>Kevi</i>	<i>keviën</i>
<i>Malie</i>	<i>maliën</i>
<i>Oli</i>	<i>oliën</i>
<i>Staatsi</i>	<i>staatsiën</i>
<i>Tralie</i>	<i>traliën</i>

Naamwoorden in *heyd* eyndigende, maaken hun *Meervoudige* in *heden*, als

*Boosheyd**boosheden**Waarheyd**waarheden*

Sommige Naamwoorden zyn onregelmatig in 't Meervoudige, door 't aanneemen van eene fillabe meer dan gewoonlyk is, als.

Ey   *eyeren**Gemoed*   *gemoederen**Hoer*   *hoenderen**Kind*   *kinderen**Kalf*   *kalveren*, dóch in de gemeene spraak zegt men ook *kalven**Lam*   *lammeren**Lied*   *liederen**Rad*   *raderen**Rund*   *runderen**Reden*   *rédienen**Blad*   *bladen en bladeren**Been*   *Beenderen*, want *beenen* zyn eygentlyk *tibia*, de stylen naamelyk die ons lighaam draagen.*Land*   *landeryen*, dat is *landen* tót weyden óf beplantinge.

Onder de Onregelmatige mag men ook tellen

*Stad**steden**Schip**schepen**Leer**leeringen**Bedróg**bedriegeryen**Krygsman**krygslieden**Verraad**verraaderyen*

Etlyke zelfstandige Naamwoorden hebben geen Meervoudig getal, als *Adel, Beklag, Berouw, Geklap, Gepraat, Gezwéts, Geklag, Toeleg, Dank, Draf, Vergift, Roest, Hoest, Gicht, Vleesch, B'loed, Breyn, Zweet, Etter, Pik, Hars, Wasch, Kalk, Lym, Teer, Zwavel, Edik, Inkt, Mom, Droeffem, Hout, Zout, Zwyvel, Vet, Vlas, Gras, Kaf, Stroo, Hooi, Meel, Mosterd, Hennip, Kaneel, Foeli, Gengber, Peper, Honig, Praal, Pracht, Macht, Boert, Jók, Ernst, Vrees, Rust, Slaap, Vaak, Reuk, Honger, Dorst, Toorn, Haat, Nyd, Leed, Tucht, Knysheyd, Kindsheyd, Jeugd, Wasdom, Ouderdom, Troww, Waan, Yver, Weeder, Hitte, Koude, Sneeuw, Hagel, Dansw, Ryp, Vórst, Dooi, Drek, Slyk.*

De naamen der Metaalen, als *Goud, Zilver, Koper, Tin, Yzer, Lood, Staal, Speauter, Quikzilver.*

Veele naamen van Akkergewassen, als *Koorn, Rogge, Tarwe, Garst, Havet, Boekweyt, Spelte.*

Sommige Naamwoorden die eenigermaate konnen aangemerkt worden als niet betrekkelijk onder 't Meervoudig getal, worden echter somtyds in 't veelvoudige gebruykt: Want hoewel *Brood, Kaas,* en *Visch* als ondeelbaar geacht konnen worden, omdat men zegt, *Voorraad van brood en kaas. Eene zoô visch:* even gelyk men ook zegt, *De Vyand heeft het land verlaaten;* nógtans als 'er verscheyden enkele door verstaen worden, zegt men, *Oubakkene brooden: Gaave kaazen: Grootte Visschen,* en *Het land is door de vyanden verwoest.* Zo zegt men ook *Grootte Wateren; Vreemde Bieren, Koele Wy-*

72 W. S E W E L S *Nederduytsche*
nen, Bier-azynen, Fyne Oliën; Eene laading van Snyke-
ren en Siroopen: Voorts Fyne Lakenen, Grove Lijnwa-
ten; Zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, Dikke Satynen,
Geverwde Saayen, Fyne Baayen: Wyders Natte-
Zomers, Slappe Winters; Zwaare Regens; Groote
Vuuren; Uystaande Gelden.

Eenige weynige Naamwoorden derven 't Eenvou-
 dig getal, als, *Hersenen, Ounders, Lieden.*

Van de

(*) B U Y G I N G E

Der Naamwoorden.

De Naamwoorden zyn zo wel in 't Meervoudige
 als Eenvoudige, aan zekere buyginge door (†)
Naamvallen onderworpen. Deeze Naamvallen zyn
 zes in getal, naamelyk de *Nominativus, Genitivus,*
Dativus, Accusativus, Vocativus, en Ablativus,
 welke men in 't Duytsch noemt den *Noemer, Tee-*
ler, Geever, Aanklaager, Roeper, Afneemer: dóch
 om den Geleerden te gemoet te komen, zal ik my
 al veel van de *Latynsche* benaamingen, als best be-
 kend, bedienen, zonder daarom de Ongeletterden
 te vergeeten: want om hunnent wille zal ik de ey-
 genschap deezer Naamvallen duydelyk aanwyzen,
 om hen, zo veel my moogelyk is, te doen begry-
 pen hoeze gebruykt moeten worden.

De *Nominativus*, betekend wordende door *Een,*
De, Het, alsmede door *Ik, gy, hy, zy,* geeft den
 naam en de beduydenis van het Naamwoord te ver-
 staan, en wordt voor het *Werkwoord* gesteld, be-
 ant-

(*) Declinatio. (†) Casus.

antwoordende de vraag *Wie? óf wat?* als *Een Man* is 'er noodig: *De Koning komt: Het huys schudt. Ik heet Willem. Gy zyt eene getrouwde vrouw; Hy gaat mank; Zy schreyde.*

De *Genitivus*, betekend door *Eens, eener, van eenen, des, der, van my, van hem, van het*; en in 't Meervoudige door *Der*, beantwoordt de vraag, *Wiens? van wien? óf van wat? óf Waarvan?* en in 't Meervoudige *Welker?* als *De sterkte eens mans, en de behendigheyd eener vrouwe* is 'er toe vereyscht. *Des Konings goeder tierenheyd. De achtbaarheyd van eenen Vorst. De diepte der Zee: De voorspoed der Kerke: Belofte van vergiffenisse: Des paerds zadel, óf De zadel van het paerd: De gével van 't huys: Hy deed het met het geld van my: 't Beleyd van hem was nymtuntend: Het geruysch der boomen.*

De *Dativus* wordt betekend door *Eenen, óf aan eene, Den, der, óf aan de, aan het, en Hem óf aan hem; My óf aan my, U óf aan u*; en beantwoordt de vraag, *Wien? aan wie? Aan wat? Waaraan?* als *De zaak is den Koning en der Koninginne voorgedraagen: De knecht is den meester onderworpen: Het wierdt der (óf aan de) Gemeente voorgesteld. 't Quam den volke ureemd voor: 't Wierd aan het volk bekend gemaakt; Ik heb het hem gegeven: Ik zeyd het hem: My is gezegd: Hy vraagde my. Het boek is aan hem opgedraagen: Zy is aan hoofdpyn onderhevig: 't Lachgen is alleen den menschen eygen, als zynde allen menschen aangebooren, en niet den beesten: De zaak wierd aan de mannen voorgesteld; Het geschil wierdt aan de vrouwen verbleeven. Wacht u voor 't quaad.*

De *Accusativus* hangt van 't *Werkwoord* af, en

wordt uytgedrukt door *Eenen, eene, den, de, Hem, bet, My, U*, beantwoordende de vraage *Wien? wie? welken? welke? wat?* en in 't meervoudige *Wie?* als, *Hy heeft eenen man gedood: Hy heeft eene vrouw getrouwd. Wy zagen den Koning en de Koningin. Ik hoorde u niet, Ik heb hem geroepen: Hy stiet my omsverre. Hy heeft haar verlaaten: Zy hebben het huys gestut. Zy sloegen hen.*

De *Vocativus* wordt gebruykt in 't roepen óf aanspreken, als *O Heere! Hoor hier man! Vrouw, zie voor u! Jongen, wacht u! ô Gelukkig land! ô Koning! O ik ongelukkige! óf ô my rampzalige!*

De *Ablativus* is kenbaar aan deeze merktekenen, *Van eenen, van eene, van een, van den, van de, van het, van hem, van my, van haar, van hen*, en beantwoordt de vraage, *Van wien? van welke? óf van wat?* *Peeren versch van eenen boom geschud: Vruchten van een weelig land: Daar is een bevél gekomen van den Koning en de Koninginne: Het is van hem genomen: Zy quam van het land: Hy viel van 't huys: De Weerhaan waaide van den toren: Verlost van den dood: Bevryd van een quaad wyf: Ontslagen van de koortse. Ik heb eenen brief van hem ontfangen: 't Quam van my voort: 't Is van haar genomen.* Somtyds wordt de *Ablativus* door 't woordtje *Van* alleen uytgedrukt, als *Een drank van wyn en water en limoenen gemaakt. De menschen moet men van ondeugd afschrikken. Zy is verlost van kinde.*

Ik acht dat een Ongeletterde, zo hy anders een goed verstand heeft, uyt dit bericht, waarin ik met voordacht vry wydloopig ben geweest, het gebruyk der Naamvallen zal kunnen begrypen. Dies kom ik nu tót de Buyging zelve, welke ik door een goed
getal

getal van voorbeelden zal aanwyzen, beginnende met MANLYKE Naamwoorden.

Eenvoudig.

<i>Nominativus</i>	Een Man
<i>Genitivus</i>	Eens Mans
<i>Dativus</i>	Eenen Man óf Manne
<i>Accusativus</i>	Eenen Man
<i>Vocativus</i>	ô Man
<i>Ablativus</i>	Van eenen Man

Meervoudig.

<i>Nom.</i>	De Mannen
<i>Gen.</i>	Der Mannen
<i>Dat.</i>	Den Mannen
<i>Acc.</i>	De Mannen
<i>Voc.</i>	ô Mannen
<i>Abl.</i>	Van de Mannen

Eenv.

<i>Nom.</i>	De Mensch
<i>Gen.</i>	Des Menschen
<i>Dat.</i>	Den Mensche
<i>Acc.</i>	Den Mensch
<i>Voc.</i>	ô Mensch
<i>Abl.</i>	Vanden Mensche

Meerv.

<i>N.</i>	De Menschen.
<i>G.</i>	Der Menschen
<i>D.</i>	Den óf Aan de Men- schen
<i>A.</i>	De Menschen
<i>V.</i>	ô Menschen
<i>Ab.</i>	Van de Menschen

Eenv.

<i>Nom.</i>	Gód
<i>Gen.</i>	Góds
<i>Dat.</i>	Gode
<i>Acc.</i>	Gód
<i>Voc.</i>	ô Gód
<i>Abl.</i>	Van óf uyt Gód, óf van Gode

Meerv.

Goden, *in alle de Naam-
vallen.*

Eenv.

<i>Nom.</i>	De Afgód
<i>Gen.</i>	Des Afgóds

Meerv.

<i>N.</i>	De Afgoden
<i>G.</i>	Der Afgoden

Dat.

<i>Dat.</i>	Den Afgód	<i>D.</i>	Den óf Aan de Afgoden
<i>Acc.</i>	Den Afgód	<i>A.</i>	De Afgoden
<i>Voc.</i>	ô Afgód	<i>V.</i>	ô Afgoden
<i>Abl.</i>	Van den Afgód	<i>Ab.</i>	Van de Afgoden

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Vader	<i>N.</i>	De Vaders óf Vaders
<i>Gen.</i>	Des Vaders óf Vanden Vader	<i>G.</i>	Der Vaders
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Vader	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vaders
<i>Acc.</i>	Den Vader	<i>A.</i>	De Vaders óf Vaders
<i>Voc.</i>	ô Vader	<i>V.</i>	ô Vaders
<i>Abl.</i>	Van den Vader	<i>Ab.</i>	Van de Vaders

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Burger	<i>N.</i>	De Burgers
<i>Gen.</i>	Des Burgers, óf Vanden Burger	<i>G.</i>	Der Burgers
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Burger	<i>D.</i>	Den óf Aande Burgers
<i>Acc.</i>	Den Burger	<i>A.</i>	De Burgers
<i>Voc.</i>	ô Burger	<i>V.</i>	ô Burgers
<i>Abl.</i>	Van den Burger	<i>Ab.</i>	Van de Burgers

Dus worden ook geboogen, *Herder, Bakker, Brouwer; Maayer, enz.*

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Zoon	<i>N.</i>	De Zoonen
<i>Gen.</i>	Des Zoons, óf van den Zoon	<i>G.</i>	Der Zoonen
<i>Dat.</i>	Den Zoone, óf Aan den Zoon	<i>D.</i>	Den óf Aande Zoo- nen
<i>Acc.</i>	Den Zoon	<i>A.</i>	De Zoonen
<i>Voc.</i>	ô Zoon	<i>V.</i>	ô Zoonen
<i>Abl.</i>	Van den Zoone	<i>Ab.</i>	Van de Zoonen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Neef	<i>N.</i>	De Neeven
<i>Gen.</i>	Des Neefs, óf Van den Neef	<i>G.</i>	Der Neeven
<i>Dat.</i>	Den Neeve, óf Aanden Neef	<i>D.</i>	Den óf Aande Nee- ven
<i>Acc.</i>	Den Neef	<i>A.</i>	De Neeven
<i>Voc.</i>	ô Neef	<i>V.</i>	ô Neeven
<i>Abl.</i>	Van den Neeve	<i>Ab.</i>	Van de Neeven

<i>Nom.</i>	Een Vrind	<i>N.</i>	De Vrinden
<i>Gen.</i>	Eens Vrinds	<i>G.</i>	Der Vrinden
<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan ec- nen Vrind	<i>D.</i>	Den óf aan de Vrind- den
<i>Act.</i>	Eenen Vrind	<i>A.</i>	De Vrinden
<i>Voc.</i>	ô Vrind	<i>V.</i>	ô Vrinden
<i>Abl.</i>	Van eenen Vrind	<i>Ab.</i>	Van de Vrinden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vyand	<i>N.</i>	De Vyanden
<i>Gen.</i>	Des Vyands, óf	<i>G.</i>	Der Vyanden

van den Vyand

<i>Dat.</i>	Den óf aan den Vyand	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vyanden
<i>Acc.</i>	Den Vyand	<i>A.</i>	De Vyanden
<i>Voc.</i>	ô Vyand	<i>V.</i>	ô Vyanden
<i>Abl.</i>	Vanden Vyand	<i>Ab.</i>	Van de Vyanden

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Dienaar	<i>N.</i>	De Dienaars óf Dienaaren
<i>Gen.</i>	Des Dienaars	<i>G.</i>	Der Dienaaren
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Dienaar	<i>D.</i>	Den óf Aan de Dienaaren
<i>Acc.</i>	Den Dienaar	<i>A.</i>	De Dienaars óf Dienaaren
<i>Voc.</i>	ô Dienaar	<i>V.</i>	ô Dienaars
<i>Abl.</i>	Van den Dienaar	<i>Ab.</i>	Van de Dienaaren

Dus worden ook geboogen *Leeraar, Weduwe-naar,* enz,

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Knecht	<i>N.</i>	De Knechts óf Knechten
<i>Gen.</i>	Des Knechts	<i>G.</i>	Der Knechten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Knecht	<i>D.</i>	Den óf aan de Knechten
<i>Acc.</i>	Den Knecht	<i>A.</i>	De Knechten
<i>Voc.</i>	ô Knecht	<i>V.</i>	ô Knechten
<i>Acc.</i>	Vanden Knecht	<i>Ab.</i>	Van de Knechten

Eenv

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Koning	<i>N.</i>	De Koningen
<i>Gen.</i>	Des Konings	<i>G.</i>	Der Koningen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Koning	<i>D.</i>	Den óf Aan de Ko- ningen
<i>Acc.</i>	Den Koning	<i>A.</i>	De Koningen
<i>Voc.</i>	ô Koning	<i>V.</i>	ô Koningen
<i>Abl.</i>	Van den Koning	<i>Ab.</i>	Van de Koningen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Mond	<i>N.</i>	De Monden
<i>Gen.</i>	Des Monds	<i>G.</i>	Der Monden
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Mond	<i>D.</i>	Den óf Aande Mon- den
<i>Acc.</i>	Den Mond	<i>A.</i>	De Monden
<i>Voc.</i>	ô Mond	<i>V.</i>	ô Monden
<i>Abl.</i>	Van den Mond	<i>Ab.</i>	Van de Monden

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Hemel	<i>N.</i>	De	} Hémelen
<i>Gen.</i>	Des Hemels	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Hemel, en Ten Hemel	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Hemel	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hemel	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van óf uyt den He- mel	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Tempel*,
Spiegel, *Nagel*, *Vlegel*, enz.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Dag	<i>N.</i>	De	} Dagen
<i>Gen.</i>	Des Dags, óf 's Daags	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Dag	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Dag	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Dag	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Dag, Ten Dage, óf By Dage	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Nacht	<i>N.</i>	De	} Nachten
<i>Gen.</i>	Des Nachts	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Nacht	<i>D.</i>	Den	
<i>Acc.</i>	Den Nacht	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Nacht	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Nacht, óf by Nachte	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Boom	<i>N.</i>	De	} Boomen
<i>Gen.</i>	Des Booms óf Van den Boom	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Boom	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Den Boom	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Boom	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Boom	<i>Ab.</i>	Van de	

Nom.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Berg	<i>N.</i> De	} Ber- gen
<i>Gen.</i>	Des Bergs óf Van den Berg	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Berg	<i>D.</i> Den óf aan de	
<i>Acc.</i>	Den Berg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Berg!	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Berg óf Berge	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Brief	<i>N.</i> De	} Brie- ven
<i>Gen.</i>	Des Briefs óf Van den Brief	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Brief	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Brief	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Brief	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Brief	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Dief*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Mast	<i>N.</i> De	} Mast- ten
<i>Gen.</i>	Van den Mast	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Mast	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Mast	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Mast	<i>V.</i> ô	
<i>Acc.</i>	Van den Mast	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Last*.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nouv.</i>	De Hengst	<i>N.</i>	De	} Heng- sten
<i>Gen.</i>	Des Hengsts <i>óf</i> Van den Hengst	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Hengst	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Hengst	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hengst	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Hengst	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Ezel	<i>N.</i>	De Ezels <i>óf</i> Ezelen
<i>Gen.</i>	Des Ezels	<i>G.</i>	Der Ezelen
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Ezel	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande Ezelen
<i>Acc.</i>	Den Ezel	<i>A.</i>	De Ezels <i>óf</i> Ezelen
<i>Voc.</i>	ô Ezel	<i>V.</i>	ô Ezels
<i>Abl.</i>	Van den Ezel	<i>Ab.</i>	Van de Ezelen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Vórst	<i>N.</i>	De	} Vór- sten
<i>Gen.</i>	Des Vórsten <i>óf</i> Van den Vórst	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Vórstē, <i>óf</i> Aan den Vórst	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> aan de	
<i>Acc.</i>	Den Vórst	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vórst	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Vórst <i>óf</i> Vórstē	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Graaf	<i>N.</i> De	} Graaven
<i>Gen.</i>	Des Graaven <i>óf</i> Van den Graaf	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Graave <i>óf</i> Aan den Graaf	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Graaf	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Graaf	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Graave	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Hertóg	<i>N.</i> De	} Hertogen
<i>Gen.</i>	Des Hertógen, <i>óf</i> Van den Hertóg	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Hertóge, <i>óf</i> Aan den Hertóg	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Hertóg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Hertóg	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hertóg <i>óf</i> Hertoge	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Heer	<i>N.</i> De	} Heeren
<i>Gen.</i>	Des Heeren <i>óf</i> Van den Heer	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Heere <i>óf</i> Aan den Heer	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Heer	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Heer	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Heere	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Getuyge	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- gen
<i>Gen.</i>	Des Getuygen <i>of</i> Van den Getuyge	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den Getuyge	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de <i>A.</i> De	
<i>Acc.</i>	Den Getuyge	<i>V.</i> ô	
<i>Voc.</i>	ô Getuyge		
<i>Abl.</i>	Van den Getuyge	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Naam	<i>N.</i> De	} Naa- men
<i>Gen.</i>	Des Naams <i>of</i> Van den Naam	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Naame <i>of</i> Aan den Naam	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Naam	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Naam	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Naame	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Bliksem	<i>N.</i> De	} Blikse- men.
<i>Gen.</i>	Des Bliksems, <i>of</i> Van den Bliksem	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>of</i> Aan den Bliksem	<i>D.</i> Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Bliksem	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Bliksem	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Bliksem	<i>Ab.</i> Van de	

Aldus buygt men ook de woorden *Bodem*, *Boezem*, enz.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Profceet	<i>N.</i> De	} Pro- fee- ten
<i>Gen.</i>	Des Profceets óf Profceeten	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Profceete, óf aan den Profceet	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Den Profceet	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Profceet	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Profceet	<i>Ab.</i> Van de	

De Ridder Konstantyn Huygens heeft op een zonderlinge wyze den *Genitivus* van eygene Naamen gevórm: want by hem vindt men *Tennens*, *Klaafens*, enz. En Melis Stoke heeft aan den naam eener Vrouwe den *Genitivus* doen uytgaan in *en*; zeggende, **Florens Souhien sone**: Dóch niemand behoeft zulks naa te volgen: want in Eygene naamen drukt men den *Genitivus* best uyt door 't byvoegen van eene *S*, als *Willems*, *Jakobs*, *Pieters*. Maar zulke naamen die in *S* uytgaan hebben geen verandering van noode: want men mag zeggen *Paulus bekeering*: *Christus hemelvaart*: *Lukas Evangeli*: *Herodes Kindermoord*: dóch met den naam *Klaas* wil zulks niet wel gaan: En indien men niet kan goevinden op Huygens voorbeeld tē zeggen *Klaafens*, dan zou men kunnen zeggen, *Klaas zyn hoed*. Maar de naamen die met eene Klinkletter eyndigen, neemen eene *S* tót zich, als *Judâs zoonen*. *Faraôs verstókt-heyd*. *Katôs wyze raad*. *Fehûs wagen*. *Esaus onbedachtzaamheyd*. *Levi's naakómelingen*.

De Buyging der VROUWELYKE Naam-
woorden is als volgt.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nominativus</i>	De Vrouw	<i>Nom.</i>	De Vrouwen
<i>Genitivus</i>	Der Vrouwe	<i>Gen.</i>	Der Vrouwen
<i>Dativus</i>	Aan de (óf Der) Vrou- we	<i>Dat.</i>	Den óf Aan de Vrouwen
<i>Accusativus</i>	De Vrouw	<i>Acc.</i>	De Vrouwen
<i>Vocativus</i>	ô Vrouw	<i>Voc.</i>	ô Vrouwen
<i>Ablativus</i>	Van de Vrouwe	<i>Abl.</i>	Van de Vrouwen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Koningin	<i>N.</i>	De	} Ko- nin- gin- nen.
<i>Gen.</i>	Der Koninginne	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de, (óf Der) Koninginne	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Koningin	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Koningin	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Koninginne	<i>Ab.</i>	Van de	

Even zo worden ook geboogen de woorden *Vrin-
din, Leenwin, enz.*

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Leeraarés	<i>N.</i>	De	} Leer- aar- essen
<i>Gen.</i>	Der Leeraarêſſe	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Leeraarêſſe	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Leeraarés	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Leeraarés.	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van de Leeraarêſſe	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

Zo insgelyks *Martelaarés, Meesterés, Voogdés,*
enz.

Eenv.

Nom. De Moeder
Gen. Der Moeder
Dat. Aan de (óf Der)
Moeder
Acc. De Moeder
Voc. ô Moeder
Abl. Van de Moeder

Meerv.

N. De Moeders
G. Der Moederen
D. Den óf Aan de Moe-
deren
A. De Moeders óf Moe-
deren
V. ô Moeders
Ab. Van de Moederen

Zo ook *Dóchter.*

Eenv.

Nom. De Zuster
Gen. Der Zuster
Dat. Aan de (óf Der)
Zuster
Acc. De Zuster
Voc. ô Zuster
Abl. Van de Zuster

Meerv.

N. De Zusters
G. Der Zusteren
D. Den óf Aan de
Zusteren
A. De Zusters
V. ô Zusters
Ab. Van de Zusteren

Zo buygt men ook *Vryster, Naaister,* enz.

Eenv.

Nom. De Nicht
Gen. Der Nichte
Dat. Aan de Nicht
Acc. De Nicht
Voc. ô Nicht
Ab. Van de Nicht

Meerv.

N. De
G. Der
D. Den óf Aan de
A. De
V. ô
Ab. Van de

} Nicht-
ten

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Weduwe	<i>N.</i> De	} We du- wen
<i>Gen.</i>	Der óf Van de Weduwe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Weduwe	<i>D.</i> Den óf Aande <i>A.</i> De	
<i>Acc.</i>	De Weduwe		
<i>Vocc.</i>	ô Weduwe	<i>V.</i> Van de	
<i>Abl.</i>	Van de Weduwe	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Aarde, Genade, Wyze*, en andere Naam-
woorden in *e* uytgaande, dóch *Zee* heeft in 't *Meerv.*
Zéén.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Stad	<i>N.</i> De	} Ste- den
<i>Gen.</i>	Der Stad óf Stede óf 's Stads	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Stad	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Stad	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Stad	<i>V.</i> ô	
<i>Ab.</i>	Van de Stad, en Ter Stede	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Deur	<i>N.</i> De	} Deuren
<i>Gen.</i>	Der Deure	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aen de Deur	<i>D.</i> Aande	
<i>Acc.</i>	De Deur	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Deur	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van de Deur, Ter Deure uyt	<i>Ab.</i> Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Duyf	<i>N.</i>	De	} Duyven.
<i>Gen.</i>	Der Duyve	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Duyf	<i>D.</i>	Den óf aan de	
<i>Acc.</i>	De Duyf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Duyf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Duyf	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo insgelyks de woorden *Huyf*, *Druyf*, *Kuyf*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Kaers	<i>N.</i>	De	} Kaersfen
<i>Gen.</i>	Der Kaerse óf Van de Kaers	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kaers	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kaers	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kaers	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kaerse	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Spys	<i>N.</i>	De	} Spyzen
<i>Gen.</i>	Der Spyze	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Spyze	<i>D.</i>	Aan de	
<i>Acc.</i>	De Spys	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Spys	<i>V.</i>	ô	
<i>Ab.</i>	Van de Spyze	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook de woorden *Spies*, *Liesch*, welker *Genitivus* is *Spieffe*, *Liesche*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Knóds	<i>N.</i>	De	} Knód- fen
<i>Gen.</i>	Der Knódse	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Knódse	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Knóds	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Knóds	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Knódse	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Koets	<i>N.</i>	De	} Koet- fen
<i>Gen.</i>	Der Koetse	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Koetse	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Koets	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Koets	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Koetse	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Plaats*, *Koorts*, *Toorts*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Klók	<i>N.</i>	De	} Klók- ken
<i>Gen.</i>	Der Klókke	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Klók	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Klók	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Klók	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Klók	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Mik*, *Kruk*, *Nuk*.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Kruiyk	<i>N.</i>	De	} Krui- ken
<i>Gen.</i>	Der Kruiyke	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kruiyke	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kruiyk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kruiyk	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kruiyke	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Galg	<i>N.</i>	De	} Gal- gen
<i>Gen.</i>	Der Galge óf Van de Galg	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Galg, Ter Galg	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Galg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Galg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Galge	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Slang	<i>N.</i>	De	} Slan- gen
<i>Gen.</i>	Der Slange	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Slange	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Slang	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Slang	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Slange	<i>Ab.</i>	Van de	

Koe, waarvoor *Vondel* zegt *koei*, is in alle de Naamvallen eveneens, en heeft in 't *Meervoudig Koejen*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Stem	<i>N.</i>	De	} Stem- men
<i>Gen.</i>	Der Stemme	<i>G.</i>	Der	
				<i>Dat.</i>

<i>Dat.</i> Aan de Stemme	<i>D.</i> Den óf Aan de	} Stemmen
<i>Acc.</i> De Stem	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Stem	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Stemme	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Lamp	<i>N.</i> De	} Lampen
<i>Gen.</i> Der Lampe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Lampe	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Lamp	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Lamp	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Lampe	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Zon	Zonnen,	Byaldien het
<i>Gen.</i> Der Zonne		t'eeniger tyd
<i>Dat.</i> Aan de óf Der Zonne		gebeurt dat
<i>Acc.</i> De Zon		men van
<i>Voc.</i> ô Zon		meer dan éé-
<i>Abl.</i> Van de Zonne		ne Zon spreek-
		ken moet

*Eenv.**Eenv.*

<i>Nom.</i> De Munt	<i>Nom.</i> De Hulp.
<i>Gen.</i> Der Munte	<i>Gen.</i> Der Hulpe
<i>Dat.</i> Aan de Munte	<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Hulpe
<i>Acc.</i> De Munt	<i>Acc.</i> De Hulp.
<i>Voc.</i> ô Munt	<i>Voc.</i> ô Hulp
<i>Abl.</i> Van de Munte.	<i>Abl.</i> Van de Hulpe

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Quaal	<i>N.</i>	De	} Quaa- len
<i>Gen.</i>	Der Quaale	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Quaale	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Quaal	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Quaal	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Quaale	<i>Ab.</i>	Van de	

De *Genitivus* van *Ról*, *Bel*, *Schel*, is *Rólle*, *Belle*, *Schelle*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Kerk	<i>N.</i>	De	} Ker- ken
<i>Gen.</i>	Der Kerke, óf Van de Kerk	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Kerke	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Kerk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kerk	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kerke	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus buygt men ook de woorden *Sprenk*, *Renk*, *Krenk*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vlam	<i>N.</i>	De	} Vlam men
<i>Gen.</i>	Der Vlamme, óf Van de Vlam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Vlamme	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	De Vlam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vlam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Vlamme	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Gemeente, óf Gemeente	<i>N.</i>	De	} Gemeen- ten óf Ge- meyn- ten
<i>Gen.</i>	Der Gemeente	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Gemeente	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Gemeente	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gemeente	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gemeente	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Pers	<i>N.</i>	De	} Persen
<i>Gen.</i>	Der Perse óf Van de Pers	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Perse	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Pers	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pers	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Perse	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Paerl	<i>N.</i>	De	} Paerlen
<i>Gen.</i>	Der Paerle	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Paerle	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Paerl	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Paerl	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Paerle	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Vrindschap	<i>N.</i>	De	} Vrindschap- pen
<i>Gen.</i>	Der Vrindschap	<i>G.</i>	Der	
				<i>Dat.</i>

<i>Dat.</i> Aan de Vrindschap	<i>D.</i> Aan de	} Vrindschappen
<i>Acc.</i> De Vrindschap	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Vrindschap	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Vrindschap	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Blydschap*, *Eygenfchap*, *Gemeenfchap*, enz. Maar *Gereedschap*, *Gezelschap*, *Landschap*, enz. zyn Onzydig, en neemen in den *Genitivus* een *s* aan, gelyk hiernaa ftaat getoond te worden.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Gelykenis	<i>N.</i> De	} Gelykeniffen
<i>Gen.</i> Der Gelykeniffe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Gelykeniffe	<i>D.</i> Den of Aande	
<i>Acc.</i> De Gelykenis	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Gelykenis	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Gelykeniffe	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook de woorden *Gevangenis*, *Kennis* enz.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i> De Waarheyd	<i>N.</i> De	} Waarheden
<i>Gen.</i> Der Waarheyd	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aande (of Der) Waarheyd	<i>D.</i> Den of Aande	
<i>Acc.</i> De Waarheyd	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Waarheyd	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Waarheyd	<i>Ab.</i> Van de	

Eveneens buygt men *Gerechtigheyd*, *Heyligheyd*, en alle andere woorden in *heyd* uytgaande, uytgenomen *Inzonderheyd*, het welk geen Naamwoord maar een Bywoord is.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Afgodery	<i>N.</i>	De	} Af- gode- ryen
<i>Gen.</i>	Der Afgoderye	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Af- goderye	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Afgodery	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Afgodery	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Afgoderye	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Spóttorny	<i>N.</i>	De	} Spóttor- nyen
<i>Gen.</i>	Der Spóttornye	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de, (óf Der) Spóttornye	<i>D.</i>	Der óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Spóttorny	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Spóttorny	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Spóttornye	<i>Ab.</i>	Van de	

Aldus worden ook geboogen de woorden, *Boe-
very, Tovery, Verwery, Slaaverny, Zóttorny.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Afdeeling	<i>N.</i>	De Afdeelingen	
<i>Gen.</i>	Der Afdeeling	<i>G.</i>	Der Afdeelingen	
<i>Dat.</i>	Aan de Afdeeling	<i>D.</i>	Den óf Aan de Afdee- lingen	
<i>Acc.</i>	De Afdeeling	<i>A.</i>	De Afdeelingen	
<i>Voc.</i>	ô Afdeeling	<i>V.</i>	ô Afdeelingen	
<i>Abl.</i>	Van de Afdeeling	<i>Ab.</i>	Van de Afdeelingen	

Zo buygt men ook *Besmetting, Dwaaling*, en ee-
ne menigte van Naamwoorden in *ing* uytgaande.

Hoe-

Hoewel de *Genitivus* der woorden van 't Vrouwelyk Geslacht, geen S aan 't eynde van 't woord eygentlyk vereyscht, nógtans brengt het gebruyk mede dat men zegt, 's *Moeders liefste kind. Haar Zusters man. Zyne Vrouws voorkinderen. De Stads gebouwen. Judiths vader, Elizabets moeder, Geertruyds broeder. Annâs man. Mariâs zuster.* Zo schryft men ook wel op 't voorbeeld van den Ridder Hooft, *Veel Wysheyds, en Voorzigtigheyds genoeg.* En 't is heel gebruykelyk te zeggen: *Geneegenheyds halve, Dnydelykheyds halve, Vrindschaps halve.*

ONZYDIGE Naamwoorden buygt men op de vólgende wyze.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Geld
<i>Gen.</i>	Des Gelds óf Van 't Geld
<i>Dat.</i>	Aan 't Geld
<i>Acc.</i>	Het Geld
<i>Voc.</i>	ô Geld
<i>Abl.</i>	Van het Geld

Meerv.

<i>N.</i>	De Gelden
<i>G.</i>	Der Gelden
<i>D.</i>	Aan de Gelden
<i>A.</i>	De Gelden
<i>V.</i>	ô Gelden
<i>Vb.</i>	Van de Gelden

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Veld
<i>Gen.</i>	Des Velds
<i>Dat.</i>	Aan het Veld, óf den Velde
<i>Acc.</i>	Het Veld
<i>Voc.</i>	ô Veld
<i>Abl.</i>	Van het Veld, óf Van den Velde

Meerv.

<i>N.</i>	De Velden
<i>G.</i>	Der Velden
<i>D.</i>	Den óf Aan de Velden
<i>A.</i>	De Velden
<i>V.</i>	o Velden
<i>Ab.</i>	Vande Velden

G

Eenv.

Maar *Speld* is Vrouwelyk, daarom mag men in den Genitivus zeggen *De punt der spelde*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Hoofd	<i>N.</i> De	} Hoofden.
<i>Gen.</i> Des Hoofds, <i>óf</i> Van 't Hoofd	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan 't Hoofd	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Hoofd	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Hoofd	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van het Hoofd, <i>en</i> Uyt Hooftde	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Land	<i>N.</i> De	} Landen
<i>Gen.</i> Des Lands, <i>óf</i> Van 't Land	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Lande, <i>óf</i> Aan 't Land	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Land	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Land	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van het Land, <i>óf</i> Van <i>óf</i> uyt den Lande, <i>óf</i> te Lande	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Het Vólk	<i>N.</i> De	} Vólken <i>óf</i> Vólken
<i>Gen.</i> Des Vólks	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Vólke, <i>óf</i> Aan 't Vólk	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i> Het Vólk	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Vólk	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van het Vólk, <i>óf</i> Van den Vólke	<i>Ab.</i> Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Schip	<i>N.</i>	De	} Sche- pen
<i>Gen.</i>	Van het Schip, óf des Schips	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Schip	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Schip	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Schip	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van 't Schip; en Te Schepe	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Jaar	<i>N.</i>	De	} Jaa- ren
<i>Gen.</i>	Des Jaars, óf Van't Jaar	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Jaar	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Jaar	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Jaar	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Jaar, en In den Jaare	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Kind	<i>N.</i>	De	} Kin- deren
<i>Gen.</i>	Des Kinds óf Van 't Kind	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Kind	<i>D.</i>	Den óf aan de	
<i>Acc.</i>	Het Kind	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kind	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Kind, en Van Kinde	<i>Ab.</i>	Van de	

Ding dat in den *Genitivus* des *Dings*, in d'*Ab-lativus* van het *Ding*, en in 't *Meervoudig Dingen* heeft, wordt ook ontrent zo geboogen.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Kleed,	<i>N.</i>	De	} Kleede ren
<i>Gen.</i>	Des Kleeds, <i>óf</i> Van het Kleed	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Kleed	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Kleed	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kleed	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Kleed	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Lam	<i>N.</i>	De	} Lam me- ren
<i>Gen.</i>	Des Lams, <i>óf</i> Van het Lam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lamme, <i>óf</i> Aan het Lam	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Lam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Lam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Lam	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Rund	<i>N.</i>	De	} Runde- ren
<i>Gen.</i>	Des Runds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Rund	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Rund	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rund	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Rund	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook *Kalf*, *Hoer*, *Rad*, *Blad*,
welker *Meervoudige* is *Kalveren*, *Hoenderen*, *Ra-
deren*, *Lladen* en *Bladeren*.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Wyf	<i>N.</i> De	} Wy- ven
<i>Gen.</i>	Des Wyfs, óf Van 't Wyf	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Wyve óf Aan 't Wyf	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Wyf	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Wyf	<i>V.</i> ô	
<i>Ab.</i>	Van het Wyf, óf Van den Wyve	<i>Ab.</i> Vande	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Dak	<i>N.</i> De	} Daken
<i>Gen.</i>	Des Daks, óf Van het Dak	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Dake, óf Aan het Dak	<i>D.</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Dak	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Dak	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Dak, en Ten Dake uyt	<i>Ab.</i> Van de	

Pak, Rak, Vak, Hek, Stuk, zyn in den *Genitivus* als *Dak*; maar lyden in de andere Naamvallen geen verandering; hebbende in 't Meervoudige *Pakken, Rakken, Vakken, Hekken, Stukken*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Pad	<i>N.</i> De	} Pa- den
<i>Gen.</i>	Des Pads, óf Van het Pad	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Pade, óf Aan 't Pad	<i>D.</i> Den óf Aande	
		<i>G.</i> 3	<i>Acc.</i>

<i>Acc.</i>	Het Pad	<i>A.</i>	De	} Pa- den
<i>Voc.</i>	ô Pad	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Pad, <i>óf</i> Van den Pade	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus buygt men ook het woord *Zaad*. *Vat* heeft in den Dativus *Den Vate*, maar *Gat*, en *Slôt*, lyden naauwlyks verandering, en hebben in 't Meervoudige *Vaten*, *Gaten*, *Sloten*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Graf	<i>N.</i>	De	} Gra- ven
<i>Gen.</i>	Des Grafs, <i>óf</i> Van 't Graf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Graf, <i>óf</i> Ten Grave	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Graf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Graf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Graf, Uyt den Grave, <i>óf</i> Ten Grave uyt	<i>Ab.</i>	Van de	

Kaf heeft in den *Genitivus*, *Des Kafs*, *óf* *Van 't Kaf*, meer veranderinge lydt het niet.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Gebéd	<i>N.</i>	De	} Ge- be- den
<i>Gen.</i>	Des Gebéds, <i>óf</i> Van 't Gebéd	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Gebéd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Gebéd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gebéd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gebéd, <i>en</i> In den Gebede	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Bevel	<i>N.</i>	De	} Bevelen
<i>Gen.</i>	Des Bevels, <i>of</i> Van het Bevel	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Bevel	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Bevel	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Bevel	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Bevel	<i>Ab.</i>	Van de	

Zook *Dal*, *Hól*, die in 't Meervoudige hebben *Dalen*, *Holen* en *Hóllen*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Anker	<i>N.</i>	De Ankers
<i>Gen.</i>	Des Ankers; <i>of</i> Van 't Anker	<i>G.</i>	Der Ankeren
<i>Dat.</i>	Aan het Anker	<i>D.</i>	Den Ankeren, <i>of</i> Aan de Ankers
<i>Acc.</i>	Het Anker	<i>A.</i>	De Ankers
<i>Voc.</i>	ô Anker	<i>V.</i>	ô Ankers
<i>Abl.</i>	Van het Anker	<i>Ab.</i>	Van de Ankers

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Venster	<i>N.</i>	De Vensters
<i>Gen.</i>	Des Vensters, <i>of</i> Van het Venster	<i>G.</i>	Der Vensteren
<i>Dat.</i>	Aan 't Venster, <i>en</i> Ten Venstere in	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de Vensteren
<i>Acc.</i>	Het Venster	<i>A.</i>	De Vensters
<i>Voc.</i>	ô Venster	<i>V.</i>	ô Vensters

Abl. Van het Venster, *Ab.* Van de Vensteren
 Uyt het Venster,
 óf Ten Venstere
 uyt

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Gezelschap	<i>N.</i>	De	} Gezelschap- pen
<i>Gen.</i>	Des Gezelschaps, óf Van 'tGezelschap	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Gezelschappe, óf Aan 't Gezelschap	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Gezelschap	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gezelschap	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gezelschap	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Landschap	<i>N.</i>	De	} Land- schap- pen
<i>Gen.</i>	Des Landschaps, óf Van het Land- schap.	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Landschap óf Den Land- schappe	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Landschap	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Landschap	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Landschap	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook *Admiraalschap*, *Burgerschap*, *Genootschap*,
enz. Maar *Boodschap*, *Gemeenschap*, *Vrindschap*,
enz. zyn van 't Vrouwelyk geslacht, en neemen
 geen *s* in den *Genitivus* aan.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Getuygenis	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- ge- nis- sen
<i>Gen.</i>	Van 't Getuygenis, óf Des Getuyge- nisse	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Getuygenisse, óf Aan 't Getuy- genis	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Getuygenis	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Getuygenis	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Getuyge- nisse	<i>Ab.</i> Van de	

Zo ook *Vonnis*. Dóch alle andere Naamwoorden in *nis* zyn Vrouwelyk.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Gedeelte	<i>N.</i> De	} Ge- deel- ten
<i>Gen.</i>	Des Gedeeltes, óf Van 't Gedeelte	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Gedeelte	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Gedeelte	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Gedeelte	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gedeelte	<i>Ab.</i> Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Gebeente*, *Ge-
steente*, uytgenomen dat zy niet eygentlyk een
Meervoudig getal hebben.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Beginfel óf Be- gin	<i>N.</i> De	} Be- gin- felen
<i>Gen.</i>	Des Beginfel óf Be- gins, óf Van 't Begin óf Be- ginfel	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Beginfel, óf Begin	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Beginfel óf Be- gin	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Beginfel óf Begin	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Beginfel, óf Van den Be- ginne, en In den Beginne	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Vogeltje	<i>N.</i> De	} Vo- gel- tjes
<i>Gen.</i>	Des Vogeltjes, óf Van 't Vogeltje	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Vogeltje	<i>D.</i> Den óf Aande	
<i>Acc.</i>	Het Vogeltje	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Vogeltje	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Vogeltje	<i>Ab.</i> Van de	

Alhier staat aan te merken dat 'men by Verkleyn-
Naamen het *Lédeken* *Des* in den *Genitivus* menig-
maal achterwege laat, en daarvoor eene *t* met een
Uytlaatings teken (*Apostrophè*) stelt, dus, 't *Vrouw-
tjes man*, 't *Scheepjes zeyl*, 't *Manneijes hoed*, enz.

Van

Van de

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

Byvoegelyke Naamwoorden hebben veelerleye uytgangen: De vólgende zyn vermengd, als

<i>Groot</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Hoog</i>	<i>Laag</i>
<i>Lang</i>	<i>Kort</i>
<i>Breed</i>	<i>Smal</i>
<i>Dik</i>	<i>Dun</i>
<i>Wys</i>	<i>Gek</i>
<i>Glad</i>	<i>Ruyg óf Oneffen</i>
<i>Heet</i>	<i>Koud</i>
<i>Schrander</i>	<i>Dom</i>
<i>Stout</i>	<i>Blood</i>
<i>Dapper</i>	
<i>Blyd</i>	<i>Droevig óf bedroefd</i>
<i>Kloek</i>	<i>Traag</i>
<i>Scherp</i>	<i>Stomp en bot</i>

Sommige zyn van Zelfstandige Naamwoorden afgeleyd, en eyndigen in *lyk*, als

Broederlyk	} Van {	Broeder
Geestelyk		Geest
Gevaarlyk		Gevaar
Gódyk		Gód
Lighaamlyk		Lighaam
Lieflyk		Lief
Redelyk		Reden
Vrouwelyk		Vrouw
Zeedelyk	Zeede	

An-

Andere eyndigen in *ſch*, als

Aardſch	} Van	}	<i>Aarde</i>
Hemelſch			<i>Hemel</i>
Heydenſch			<i>Heyden</i>
Kindſch			<i>Kind</i>
Hooffch			<i>Hóf</i>

Etlyke eyndigen in *en*, als

Aarden	} Van	}	<i>Aarde</i>
Gouden			<i>Goud</i>
Houten			<i>Hout</i>
Wollen			<i>Wol</i>

Eenige hebben tót eenen uytgang *zaam*, als

Arbeydzaam	} Van	}	<i>Arbeyd</i>
Deugdzaam			<i>Deugd</i>
Groeizaam			<i>Groei</i>
Heylzaam			<i>Heyl</i>
Minzaam			<i>Min</i>
Raadzaam			<i>Raad</i>

Verſcheydene gaan uyt in *dig*, *lig*, *nig*, *pig*, *rig*,
tig, *zig*, als

Bloedig	} Van	}	<i>Bloed</i>
Moedig			<i>Moed</i>
Aardig			<i>Aardt</i>
Voordeelig			<i>Voordeel</i>
Kortſwylig			<i>Kortſwyl</i>
Diſtelig			<i>Diſtel</i>
Haanig			<i>Haan</i>
Kóppig			<i>Kóp</i>
Sappig			<i>Sap</i>
Yverig			<i>Yver</i>
Slikrig			<i>Slik</i>

Haai-

Haairig	} Van }	<i>Haair</i>
Luchtig		<i>Lucht</i>
Magtig		<i>Magt</i>
Vernuftig		<i>Vernuft</i>
Klagtig		<i>Klagt</i>
Kluchtig		<i>Klucht</i>
Luyzig		<i>Luyt</i>
Vliezig		<i>Vlies</i>

Andere eyndigen in *achtig*, als

Diefachtig	} Van }	<i>Dief</i>
Kinderachtig		<i>Kind</i>
Waterachtig		<i>Water</i>
Zoetachtig		<i>Zoet</i>

Ook zyn 'er die in *loos* eyndigen; 't welk het gebrék óf de derving van iets betekent, als

Baardeloos	} Van }	<i>Baard</i>
Handeloos		<i>Hand</i>
Hoofdeloos		<i>Hoofd</i>
Kinderloos		<i>Kind</i>
Naameloos		<i>Naam</i>
Troosteloos		<i>Troost</i>
Vruchteloos		<i>Vrucht</i>
Zinneloos		<i>Zin</i>

Men heeft 'er insgelyks die van Werkwoorden afgeleyd zyn; waarvan etlyke uytgaan in *lyk*, als

Doenlyk	} Van }	<i>Doen</i>
Kennelyk		<i>Kennen</i>
Moogelyk		<i>Moogen</i>
Tastelyk		<i>Tasten</i>

Ver-

Verfoeijelyk	} Van	}	<i>Verfoeijen</i>
Verkoopelyk			<i>Verkoopen</i>
Wenschelyk			<i>Wenschen</i>
Zienlyk			<i>Zien</i>

En andere eyndigen in *baar*, als

Beloonaar	} Van	}	<i>Beloonen</i>
Befchijnmelbaar			<i>Befchimmelen</i>
Bevriesbaar			<i>Bevriezen</i>
Eetbaar			<i>Eeten</i>
Handelbaar			<i>Handelen</i>
Kenbaar			<i>Kennen</i>
Leverbaar			<i>Léveren</i>
Verdeedigbaar			<i>Verdeedigen</i>
Verstaanbaar			<i>Verstaan</i>
Wisselbaar	<i>Wisselen</i>		

Veele Byvoegelyke Naamwoorden neemen het On-
affcheydelyk Voorzetzel *On*. tót zich, als de zaak
zulks vereycht, als

<i>Onbedacht</i>	<i>Ongekemd</i>
<i>Onbehoorelyk</i>	<i>Ongeleerd</i>
<i>Onbemind</i>	<i>Ongemeen</i>
<i>Onbeschaamd</i>	<i>Ongenoed</i>
<i>Oneyndig</i>	<i>Onrustig</i>
<i>Onfeylbaar</i>	<i>Onzeker</i>

Daar zyn 'er ook die men Byvoegelyke Kóppel-
woorden zou moogen noemen, als

<i>Baatzuchtig</i>	<i>Konstryk</i>
<i>Geldgierig</i>	<i>Tólvry</i>
<i>Naamziek</i>	<i>Zeeziek</i>

Van

Van het **GESLACHT** der Byvoegelyke
Naamwoorden.

De Byvoegelyke Naamwoorden zyn van drierlyc Geslachten, te weten, Manlyk, Vrouwelyk, en Onzydig, als

Manlyk		Vrouwelyk	Onzydig
Groot	groote	Groote	Groot
Goed	goede	Goede	Goed
Dapper	dappere	Dappere	Dapper
Heet	heete	Heete	Heet
Heylig	heylige	Heylige	Heylig
Kleyn	kleyne	Kleyne	Kleyn
Koud	koude	Koude	Koud
Lang	lange	Lange	Lang
Reyn	reyne	Reyne	Reyn
Raauw	raauwe	Raauwe	Raauw
Stout	stoute	Stoute	Stout
Zoet	zoete	Zoete	Zoet
Zuur	zuure	Zuure	Zuur

Aldus zegt men; *Een groot man; Eene groote vrouw; Een groot beest. Een goede naam; Eene goede dóchter; Een goed huys. Een kleyne boom; Eene kleyne kerk; Een kleyn schip. Een stompe degen; Een stomp mes. Raauwe visch; Raauwe vrucht; Raauw vleesch. Bittere wyn, Bitter bier. Heete wyn, Een heete lucht, Heet water. Zuure azyn, Zuur limoenfap. Dóch* hoewel men zegt *Een groot man; Een vrcóm man,* nógtans als men de *Lédekens de óf die* gebruykt, dan veroorzaakt zulks eenige verandering: want
men

men moet zeggen, *Die groote man heeft het gedaan. De vroomen man vindt zich misleyd.* En men moet zórg draagen dat men het verkeerd gebruik van sommige plaatfen ter deege vermyde: want schoon het goed Neerduytsch is, *Ik zag dien vroomen man gisteren;* evenwel is het oninshikkelyk dat men zegt *Dien vroomen man sprak 'er niet een woord tegen:* hoewel dusdaanig een wanspraak zeer gemeen is in zékere voornaame Stad van Hólland.

Onaangezien de Byvoegelyke Naamwoorden het vrouwelyk geslacht door 't aanneemen van eene *e* betékenen, echter staat aan te merken, dat als zy achter een Zelfstandig Naamwoord gesteld worden, zy dan die *e* afwerpen; want men zegt, *Het is een groote stad;* en *Die stad is groot.*

Ontrent het Onzydig is insgelyks aanmerkelyk, dat hoewel men zegt, *Een groot schaap,* men nógtans ook gewoon is te zeggen, *Dat groote schaap.* dus zegt men insgelyks, *Een groen veld,* en *Dat groene veld.* *Een paersch kussen,* en *Dat paersche kussen.* Ook wil het gebruik dat men zegge, *Het grootste land; Het zwaarste werk; Het mooiste meysje:* en evenzegt men *Welk land is 't grootst? Wat paerd is 't mooist? Welk van beyde woog 't zwaarst?*

Van de Bupping der Byvoegelyke Naamwoorden.

<i>Eenvoudig</i>	<i>Meervoudig.</i>
<i>Nominativus</i> Een Vroom Man, en De Vroomie man	<i>Nom.</i> De Vroomen mannen

Ge-

<i>Genitivus</i>	Eens en des Vroomen mans	<i>Gen.</i>	Der Vroome mannen
<i>Dativus</i>	Eenen óf den Vroomen man	<i>Dat.</i>	Den Vroomen mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen óf Den Vroomen man	<i>Acc.</i>	De Vroome mannen
<i>Vocativus</i>	ô Vroome man	<i>Voc.</i>	ô Vroome mannen.
<i>Ablativus</i>	Van eenen , óf van den Vroomen man	<i>Abl.</i>	Van de Vroome mannen

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Groene Boom	<i>N.</i>	De Groene	} Boo- men
<i>Gen.</i>	Des Groenen Booms , óf Van den Groenen Boom	<i>G.</i>	Der Groene	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Groenen Boom	<i>D.</i>	Den Groenen	
<i>Acc.</i>	Den Groenen Boom	<i>A.</i>	De Groene	
<i>Voc.</i>	ô Groene Boom	<i>V.</i>	ô Groene	
<i>Abl.</i>	Van den Groenen Boom	<i>Ab.</i>	Van de Groene	

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	Eene , óf de Goede Vrouw	<i>N.</i>	De Goede	} Vrou- wen.
<i>Gen.</i>	Eener , óf der Goede Vrouwe	<i>G.</i>	Der Goede	
<i>Dat.</i>	Aan eene , óf aan de Goede Vrouwe	<i>D.</i>	Den Goede, óf aan de Goede	
<i>Acc.</i>	Eene , óf de Goede Vrouw	<i>A.</i>	De Goede	
<i>Voc.</i>	ô Goede Vrouw	<i>V.</i>	ô Goede	
<i>Abl.</i>	Van eene , óf van de Goede Vrouwe	<i>Ab.</i>	Van de Goede	

H

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>N.</i> De Vruchtbaare	} Lan den
<i>Gen.</i>	Des Vruchtbaaren Lands, <i>óf</i> Van 't Vruchtbaar Land	<i>G.</i> Der Vruchtbaare	
<i>Dat.</i>	Den Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Aan 't Vruchtbaar Land	<i>D.</i> Den Vruchtbaaren, <i>óf</i> Aan de Vruchtbaare	
<i>Acc.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>A.</i> De Vruchtbaare	
<i>Voc.</i>	ô Vruchtbaar Land	<i>V.</i> ô Vruchtbaare	
<i>Abl.</i>	Vanden Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Van het Vruchtbaar Land	<i>Ab.</i> Vande Vruchtbaare	

Dóch wanneer Byvoegelyke in Zelfftandige Naamwoorden veranderd worden, dan buygt, menze als Zelfftandige, gelyk blykt in de woorden *Kerkelyke*, *Overfte*, *Schriftgeleerde*, *Gódgeleerde*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Een Kerkelyke	<i>N.</i> De Kerkelyken	} <i>Voc.</i>
<i>Gen.</i>	Eens Kerkelyken	<i>G.</i> Der Kerkelyken	
<i>Dat.</i>	Eënen, <i>óf</i> Aan eënen Kerkelyke	<i>D.</i> Den Kerkelyken	
<i>Acc.</i>	Eenen Kerkelyke	<i>A.</i> De Kerkelyken	

Voc. ô Kerkelyke   *V.* ô Kerkelyken
Ab. Van den Kerkelyke   *Ab.* Van de Kerkelyken

Even zo wordt ook het woord *Gódgeleerde* geboogen.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Overste	<i>N.</i> De Oversten
<i>Gen.</i>	Des Oversten	<i>G.</i> Der Oversten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan de Overste	<i>D.</i> Den Oversten
<i>Acc.</i>	Den Overste	<i>A.</i> De Oversten
<i>Voc.</i>	ô Overste	<i>V.</i> ô Oversten
<i>Ab.</i>	Van den Overste	<i>Ab.</i> Van de Oversten

	<i>Eenv.</i>	<i>Manlyk.</i>	<i>Vrouwlyk.</i>
<i>Nom.</i>	Een	Ander,	Eene Andere,
<i>Gen.</i>	Eens	Anders,	Eener Andere
<i>Dat.</i>	Eenen	Anderen,	Aan eene Andere
<i>Acc.</i>	Eenen	Anderen,	Eene Andere
<i>Voc.</i>	ô	Ander,	ô Andere
<i>Abl.</i>	Van eenen	Anderen,	Van eene Andere

	<i>Meerv.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>
<i>N.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>G.</i>	Veeler	Anderen,	Andere
<i>D.</i>	Veelen	Anderen,	Andere
<i>A.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>V.</i>	ô Veele	Andere,	Andere
<i>Ab.</i>	Van Veele	Anderen,	Andere

Eenvoudig.

<i>Nom.</i>	De	Andere	Man
<i>Gen.</i>	Des	Anderen	Mans
<i>Dat.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Acc.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Voc.</i>	ô	Andere	Man
<i>Abl.</i>	Van den	Anderen	Man

Van de (*) Vergelykinge der Byvoegelyke Naamwoorden.

Daar zyn drie trappen der Vergelykinge, teweeten de (†) Stellige, (‡) Vergelykende, en (¶) Overtreffende.

De *Stellige* trap betekent de zaak enkelyk zo als zy is, zonder eenige byvoeginge, als *Groot*, *Kleyn*, *Ryk*, *Arm*, *Wys*, *Verstandig*.

De *Vergelykende* trap, by de Stellige vergeleeken, voert de hoedaanigheyd eene treede verder, en breydt de betekenis uyt, door het byvoegen van *er*, als *Gröoter*, *Klejner*, *Ryker*, *Armer*, *Wyzer*, *Verstandiger*.

De *Overtreffende* trap stelt de zaak op 't hoogst voor, doot *st* óf *ste* achter 't Stellige woord te voegen, als *Grootste*, *Kleynste*, *Rykste*, *Armste*, *Wysste*, *Verstandigste*: waarby nóg komt dat men tót verder opvyzelingé óf verlaaginge der zaake, het woordtje *Aller* veelyds daarby voegt, als *Allerverstandigste*, *lgeringste*.

Stel-

(*) Comparatio. (†) Positivus. (‡) Comparativus.
(¶) Superlativus.

Stellige. Vergelykende. Overtreffende trap.

Hoog,	Hooger,	Hoogst,	Hoogste,	Allerhoogste.
Laag,	Laager,	Laagst,	Laagste,	Allerlaagste.
Diep,	Dieper,	Diepst,	Diepste,	Allerdiepste.
Lang,	Langer,	Langst,	Langste,	Allerlangste.
Kort,	Kortet,	Kortst,	Kortste,	Allerkortste.
Heet,	Heeter,	Heetst,	Heetste,	Allerheetste.
Koud,	Kouder,	Koudst,	Koudste,	Allerkoudste.
Oud,	Ouder,	Oudst,	Oudste,	Alleroudste.
Zoet,	Zoeter,	Zoetst,	Zoetste,	Allerzoetste.
Magtig,	Magtiger,	Magtigst,	Magtigste,	Allermagtigste.

Sommige Byvoegelyke Naamwoorden zyn onregelmatig in de Vergelykinge, als

Goed,	Beter,	Best,	Beste,	Allerbeste
Quaad,	Quaader,	óf Erger,	Quaadst,	Ergst, óf Allerergste
Veel	Meer,	óf Meerder,	Meeft,	Meeite óf Allermeeft

Uyterste heeft geen Stellige trap.

(*) VOORNAAMWOORDEN.

En *Voornaamwoord* wordt doorgaans voor een Naamwoord, dat is, in plaats daarvan, gebruykt, het zy tót aanwyzinge van een persoon óf zaak, óf om betrekking op iets te maaken, óf om iets te vraagen, óf om de bezitting te betékenen: en hierom worden ze verdeeld in (†) *Aanwyzende*, (‡) *Betrekkelijke*, (§) *Vraagende*, en (¶) *Bezittende*. En dewyl ze ook geboogen worden, zullen wy derzelve Buyging alhier aantoonen.

H 3

De

- (*) Pronomina. (†) Demonstrativa. (‡) Relativa.
 (§) Interrogativa. (¶) Possessiva.

De Mantopzende wyzen een Perfoon óf zaak aan, als,

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nem.</i>	Ik	N. Wy
<i>Gen.</i>	Myns óf Myner	G. Onzer
<i>Dat</i>	My óf Aan My	D. Ons óf Aan Ons
<i>Acc.</i>	My	A. Ons
<i>Voc.</i>	ô Ik, ô My	V. ô Wy
<i>Abl.</i>	Van My	Ab. Van Ons

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Gy	N. Gy, Gylieden
<i>Gen.</i>	Uws óf Uwer	G. Ulieder
<i>Dat.</i>	U óf Aan U	D. Aan Ulieden óf Ulieden
<i>Acc.</i>	U	A. Ulieden
<i>Voc.</i>	ô Gy	V. ô Gylieden
<i>Abl.</i>	Van U	Ab. Van Ulieden

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Hy	N. Zy
<i>Gen.</i>	Zyns óf Zyner	G. Hunner
<i>Dat.</i>	Hem, Zich, óf Aan Hem	D. Hen, Hun, Zich, óf Aan Hen
<i>Acc.</i>	Hem, Zich	A. Hen, Zich, Ze
<i>Abl.</i>	Van Hem, óf Van Zich	Ab. Van Hen

De Voornaamwoorden, *Ik zelf*, *Gy zelf*, *Hy zelf*, waarvoor men in 't Latyn zegt, *Egomet*, *Tuemet*, *Ipsemet*, worden dus geboogen.

Manlyk

*Eenv.**Meerv.**Manlyk. Vrouwelyk.*

<i>Nom.</i> Ik zelf,	Ik zelve,	<i>N.</i> Ons zelve
<i>Gen.</i> Myns zelfs,	Mynies zelfs	<i>G.</i> Ons zelve
<i>Dat.</i> My zelve,	Aan my zelve.	<i>D.</i> Ons zelve of Aan Ons zelve
<i>Acc.</i> My zelve,	My zelve	<i>A.</i> Ons zelve
<i>Abl.</i> Van my zelve,	Van my zelve,	<i>Ab.</i> Van Ons zelve.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Zy	<i>N.</i> Zy
<i>Gen.</i> Haars	<i>G.</i> Haarer
<i>Dat.</i> Haar, Zich, of Aan Haar	<i>D.</i> Haar, Zich, of Aan Haar
<i>Acc.</i> Haar, Zich	<i>A.</i> Haar, Ze
<i>Abl.</i> Van Haar, van Zich	<i>Ab.</i> Van, Haar van Zich

*Eenv.**Meerv.**Manlyk. Vrouwl. Onzydig.*

<i>Nom.</i> Deze,	Deeze,	Dit	<i>N.</i> Deze
<i>Gen.</i> Deezes,	Deezer,	Van Dit	<i>G.</i> Deezer
<i>Dat.</i> Deezen,	Aan Deezo,	Aan Dit	<i>D.</i> Deezen, of Aan Deeze
<i>Acc.</i> Deezen,	Deeze,	Dit	<i>A.</i> Deeze
<i>Abl.</i> Van Deezen,	Van Deeze,	Van Dit	<i>Ab.</i> Van Deeze

*Eenv.**Meerv.**Manl. Vrouwl. Onzyd.*

<i>Nom.</i> Die,	Die,	Dat,	<i>N.</i> Die
<i>Gen.</i> Diens,	Dier of Van Die,	Van Dat	<i>G.</i> Dier, of Van Die
<i>Dat.</i> Dien,	Aan Die,	Aan Dat	<i>D.</i> Dien of Aan Die
<i>Acc.</i> Dien,	Die,	Dat	<i>A.</i> Die
<i>Abl.</i> Van Dien, Van Die,		Van Dat	<i>Ab.</i> Van Die

Betrekkelijke Voornaamwoorden hebben opzigt op een persoon óf zaak, reeds gemeld.

Het Voornaamwoord *Dezelve*, *Dezelve*, *Het zelve*, gebruyk ik in plaats van 't Latyn *Is*, *Ea*, *Id*,

Eenv.

<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i> Dezelve,	Dezelve,	Het Zelve
<i>Gen.</i> Des Zelfen,	Der Zelve,	Des Zelfs, óf Des Zelfen
<i>Dat.</i> Den Zelfen,	Aande Zelve,	Aan 't Zelve
<i>Acc.</i> Den zelfen,	De Zelve	Het Zelve
<i>Abl.</i> Van den Zelfen,	Van de Zelve,	Van het Zelve

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelve
<i>Gen.</i>	Der Zelfer
<i>Dat.</i>	Den Zelfen
<i>Acc.</i>	De Zelve
<i>Abl.</i>	Van de Zelve

Voor het Latyn *Idem*, *Eadem*, *Idem*, kan men gevoeglyk zeggen, *De Zelfde*, *Het Zelfde*.

Eenv.

<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i> De Zelfde,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Gen.</i> Des Zelfden,	Der Zelfde,	Des Zelfden
<i>Dat.</i> Den Zelfden,	Aan de Zelfde,	Aan het Zelfde
<i>Acc.</i> Den Zelfden,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Abl.</i> Van den Zelfden,	Van de Zelfde,	Van het Zelfde

Meerv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelfde
<i>Gen.</i>	Der Zelfder
<i>Dat.</i>	Den Zelfden
<i>Acc.</i>	De Zelfde
<i>Abl.</i>	Van de Zelfde

De Zelfste gebruik ik voor 't Larynsch *Ipsissimus*.

Eenv.

	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	Welk óf Welke,	Welke,	't Welk
<i>Gen.</i>	Welks,	Welker óf Wier,	Welks óf Van 't Welk
<i>Dat.</i>	Den Welken, óf Aan Welken,	Aan Welke,	Aan 't Welk
<i>Acc.</i>	Welken,	Welke,	't Welk
<i>Abb.</i>	Van Welken,	Van Welke,	Van 't Welk

Meerv.

<i>Nom.</i>	Welke
<i>Gen.</i>	Welker
<i>Dat.</i>	Welken óf Aan Welken
<i>Acc.</i>	Welke
<i>Abl.</i>	Van welke

Dit woord *Welke* is veelyds ook *Deagende*/ge-lyk *Wie óf Wat* meest altoos is.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Wie,	Wat,	
<i>Gen.</i>	Wiens,	Wier,	Van Wat
<i>Dat.</i>	Wien,	Aan Wie,	Aan Wat
<i>Acc.</i>	Wien,	Wie,	Wat
<i>Abl.</i>	Van Wien,	Van Wie,	Van Wat

Meerv.

<i>N.</i>	Wie, Wat
<i>G.</i>	Wier
<i>D.</i>	D. Wien, Aan Wie óf Aan Wat
<i>A.</i>	Wie, Wat
<i>Ab.</i>	Van Wie

H 5

Het

Het woord *Wat* wordt in alle geslachten, en ook in 't Meervoudige, gebruykt, als *Wat Hollander*; in inplaats van *Welk een Hollander*. *Wat men leeft 'er die den dood niet zien zal?* Pl. LXXXIX. 49. *Wat vrouw is zo hardhartig? Wat kind kan dat doen? Wat zyn 't voor luyden? Wat menschen waaren 't?* 't en waare men oordeelde dat hier eene (*) Woorduytlaating was, en dat *Wat* hier zo veel zeggen wil als *Wat slach*? In de gemeene spraak gebruykt men 't woord *Wat* veelyds voor *iets*, of *eenig*, als *Geef my wat*: en *Hy had nóg wat geld*. Voor het woord *Iets* hoort men sommige t'onrecht zeggen *Ietwes*, tryt naabootfinge van 't Hoogduytsch *Etwas* op dezelfde wyze gelyk etlyke in stede van *Geweeten* [Consciëntie] zeggen *Gewisse*, 't welk in 't Nederduytsch eygentlyk betekend *Zekere*.

Bezittende Voornaamwoorden betékenen dat men eygendom of recht op iets heeft; en zyn Manlyk, Vrouwelyk, en Onzydig, als

		<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
		<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzydig</i>	
<i>Nom.</i>	Myn,	Myne,	Myn	N.	Myne
<i>Gen.</i>	Myns,	Myner,	Van Myn	G.	Myner of Van Myne
<i>Dat.</i>	Mynen,	Aan Myne,	Aan Myn	D.	Mynen, of Aan Myne
<i>Acc.</i>	Mynen,	Myne,	Myn	A.	Myne
<i>Abl.</i>	Van Mynen,	Van Myne,	Van Myn	Abl.	Van Myne

Aldus buygt men ook het Voornaamwoord *Zyn*,
Eenv.

(*) Ellipsis.

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Ons,	Onze,	Ons
<i>Gen.</i>	Onzes,	Onzer,	Van Ons
<i>Dat.</i>	Onzen,	Aan Onze,	Aan Ons
<i>Acc.</i>	Onzen,	Onze,	Ons
<i>Abl.</i>	Van Onzen,	Van Onze,	Van Ons

Meerv.

<i>Nom.</i>	Onze
<i>Gen.</i>	Onzer, Van Onze
<i>Dat.</i>	Onzen, Aan Onze
<i>Acc.</i>	Onze
<i>Abl.</i>	Van Onze

*Eenv.**Meerv.*

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Uw,	Uwe,	Uw
<i>Gen.</i>	Uws,	Uwer,	Van Uw
<i>Dat.</i>	Uwen,	Aan Uwe,	Aan Uw
<i>Acc.</i>	Uwen,	Uwe,	Uw
<i>Abl.</i>	Van Uwen,	Van Uwe,	Van Uw
			<i>N.</i> Uwe
			<i>G.</i> Uwer
			<i>D.</i> Uwen
			<i>of</i> Aan Uwe
			<i>A.</i> Uwe
			<i>Ab.</i> Van Uwe

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Hun,	Hunne,	Hun
<i>Gen.</i>	Hunnes,	Hunner	Huns, <i>of</i> Van Hun
<i>Dat.</i>	Hunnen,	Aan Hunne,	Aan Hun
<i>Acc.</i>	Hunnen,	Hunne,	Hun
<i>Abl.</i>	Van Hunnen,	Van Hunne,	Van Hun

Eenv.

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>N.</i>	Haar,	Haare,	Haar
<i>G.</i>	Haars,	Haarer	Haars óf Van Haar
<i>D.</i>	Haaren	Aan Haare,	Aan Haar
<i>A.</i>	Haaren,	Haare,	Haar
<i>Ab.</i>	Van Haaren	Van Haare,	Van Haar

Meerv.

Nom. Hunne en Haare

Gen. Hunner en Haarer, óf Van Hunne en Van Haare

Dat. Hunnen en Haaren, óf Aan Hunne en Aan Haare

Acc. Hunne en Haare

Abl. Van Hunne en Van Haare

Nóg zyn 'er onbepaalde Voornaamwoorden, als *Alle, Eenige, Sommige, Estlyke, Zodaanig, De Gene, Zulk, Ander, Zeker, Elk, een Ieder óf Yder, een Iegelyk, Iemand, Niemand.* Deeze worden geboogen als de Naamwoorden, en *Zulk* buygt men aldus.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Zulkeen,	Zulk eene	<i>N.</i>	Zulke
<i>Gen.</i>	Van Zulken,	Van zulk eene	<i>G.</i>	Zulker
<i>Dat.</i>	Aan Zulken,	Aan Zulk eene	<i>D.</i>	Zulken
<i>Acc.</i>	Zulken, Zulk eenen,	Zulk eene	<i>A.</i>	Zulke
<i>Abl.</i>	Van zulken,	Van zulk eene	<i>Ab.</i>	Van Zulke

In 't Onzydige zegt men *Zulk Land.*

Ieder heeft in den *Genitivus, Ieders,* en in den *Dativus, Eenen ieder, óf Aan ieder een.*

Eenv.

Eenvoudig.

<i>Nom.</i>	Een iegelyk
<i>Gen.</i>	Eens iegelyks
<i>Dat.</i>	Eenen iegelyke
<i>Acc.</i>	Eenen iegelyken
<i>Abl.</i>	Van eenen iegelyken

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Gene, Het Gene	<i>N.</i>	De Gene
<i>Gen.</i>	Des Genen	<i>G.</i>	Der Gener
<i>Dat.</i>	Den Genen, Aan 't Gene	<i>D.</i>	Den Genen
<i>Acc.</i>	Den Genen, Het Gene	<i>A.</i>	De Gene
<i>Abl.</i>	Vanden Gene, Van 't Gene	<i>Ab.</i>	Van de Gene

Dus buygt men in 't Meervoudige ook *Sommige*, *Etlyke*, enz. want die hebben geen eenvoudig getal.

Van de

WERKWOORDEN.

Een (*) *Werkwoord* is een Spraakdeel, betéke-
nende te zyn, doen, óf lyden, als *Ik Ben*, *Ik*
Bemin, *Ik word gehaat*. Hierom verdeelt men de
Werkwoorden in (†) *Bedryvende*, (‡) *Lydende*,
en (§) *Geenerleye*.

De

(*) Verbum. (†) Activa. (‡) Passiva. (§) Neutra.

De *Bedryvende* betékenen het doen van iets, als *Onderwyzen, Hooren, Leezen, Slaan, Verachten.*

De *Lydende* betékenen eene aandoening óf flyding van iets, als *Onderweezen worden, Geboord worden, Geleezen worden, Geslagen worden, Veracht werden.*

De *Geenerleye óf Onzydige Werkwoorden* betékenen eygentlyk nóch doen nóch lyden, als *Blinken, Flikkeren, Klimmen, Daalen, Stinken, Vaaren, Staan, Woonen, Blyven, Vertrekken, Komen, Durven.*

De *Werkwoorden* zyn *Perfoonlyk* en *Onperfoonlyk*: *Perfoonlyk* is *Hooren*, waarvan men kan zeggen *Ik Hoor, Gy Hoort, Hy Hoort, Wy Hooren.* En *Onperfoonlyk* zyn *Betaamen, Donderen, Regenen, Verdrieten, Vriezen.* want men mag niet zeggen, *Ik Betaam, Ik Donder, Ik Regen, Ik Verdriet, Ik Vries*; maar *Het betaamt niet, óf 't Betaamt my; Het dondert, Het regende; Het verdriet my, 't Verdroot hem; Het vroom fel. Het huys wordt bewoond.*

Veele *Werkwoorden* zyn afgeleyd van *Naamwoorden*, als

Van	{	<i>Adem</i>	<i>Ademen</i>
		<i>Antwoord</i>	<i>Antwoorden</i>
		<i>Balsem</i>	<i>Balsemen</i>
		<i>Doel</i>	<i>Doelen</i>
		<i>Egge</i>	<i>Eggen</i>
		<i>Ente</i>	<i>Enten</i>
		<i>Fluyt</i>	<i>Fluyten</i>
		<i>Gulp</i>	<i>Gulpen</i>
		<i>Houw</i>	<i>Houwen</i>

Kamp

Kamp	Kampen
Krab	Krabben
Laster	Lasteren
Lym	Lymen
Munt	Munten
Nagel	Nagelen
Oorlog	Oorlogen
Pand	Panden
Put	Putten
Sabel	Sabelen
Van Smeer	Smeeren
Storm	Stormen
Stut	Stuten
Trede	Treden
Visch	Visschen
Water	Wateren
Ts	Tzen
Zadel	Zadelen
Zalf	Zalven
Zegen,	Zégenen
Zwalp	Zwalpen

Van Hand komt *Behandigen*, en van Hals, *Ont-
halzen*, mitfgaders het Koppelwoord *Rekhalzen*.

Naardien nu zeer veele Werkwoorden dus van
Naamwoorden afgeleyd worden, wat ongerymdheyd
steekt er dan tóch in, dat men het woord *Leeraa-
ren*, als afgeleyd van *Leeraar*, tracht door te zet-
ten, te meer, vermids dit geen nieuwigheyd is, ge-
lyk sommige, uyt onkunde, het genoemd hebben?
Want behalven dat de *Kamer in Liefde bloeyende*,
te Amsterdam, dit woord voor meer dan honderd
twintig

twintig jaaren goedgekeurd heeft, zo vindt men 't ook verscheydenmaal in de *Ontleedinge van Kabrolins*, door *V. F. Plemp* vertaald, en in den jaare 1633. t'Amsterdam gedrukt. Ook heeft men dit woord ten hoogsten van noode, om de gebreklykheyd van 't woord *Leeren*, 't welk zo wel voor *docere*, als voor *discere*, wordt gebruykt, voor te komen: want *Leeren* is eygentlyk, *kennis van iets bekomen*; en dat men het ook voor *Onderwyzen* gebruykt, schynt zynen oorsprong te hebben uyt de Hoogduytsche woorden *lernen* en *lehren* / welk laatste *Onderwyzen* betekent, en 't eerste is *discere*, waarvoor de Engelschen zeggen *Learn*, 't welk buyten twyfel afkomstig is van 't Hoogduytsch woord *lernen* / waarvoor wy zeer gevoeglyk kunnen zeggen *Leeren*: Dóch de tweevoudige betekenis, welke men aan dat woord geeft, te willen verschoonen met het Fransch *Apprendre*, is by my van geen' klem; doordien wy die gebreklykheyd zeer bequaamlyk met het woord *Leeraaren* kunnen vervullen. Want dat een ander op eenen bultzak slaapt, behoeft ons niet te beletten een bed te gebruyken als wy 't bekomen kunnen. Gelyk nu *Leeraaren* van *Leeraar* afgeleyd wordt, zo komt van *Meeſter* ook *Meeſteren*, 't welk men gebruykt voor *geneezen*, omdat men gewoon is eenen *Wondheeler*, by uytneemendheyd, eenen *Meeſter* te noemen, even als men egnen Arts met den naam van *Doctoren* noemt, waarvan insgelyks de werkwoorden *Dokteren* en *Verdokteren* gevórm worden: want men zegt *Hy heeft lang te vergeefs gedokterd*: en *Zy heeft veel gelds verdokterd en vermeeſterd*. Het woord *Erinneren* is ook één van die,

welke

welke sommigen, zo 't schynt, niet gevallen; Dóch Vondel heeft het gevoegelyk in 't Neerduytsch gebruykt; en wy moogen hem onbeschroomd daarin naavólgén, mids dat het niet al te dikwils, maar met bescheydenheyd, geschiede: want dit woord komt my immer zo naadrukkelyk voor, en is van veel minder omflags, dan *Te binnen brengen*, óf *In de gedachten brengen*, welke bewoordingen daarom evenwel gansch niet te verwerpen zyn.

De meeste Werkwoorden zyn op zeer veele zaken toepasselyk, als *Achten*, *Beschikken*, *Doen*, *Dwingen*, *Geeven*, *Houden*, *Inbeelden*, *Jaagen*, *Kennen*, *Leeren*, *Maaken*, *Neemen*, enz. Maar des niettegenstaande zyn 'er in onze taale ook etlyke Werkwoorden, die maar tót een eenige zaak óf bedryf gebruykelyk zyn, als *Balderen*, *Biggelen*, *Kabebelen*, *Prévelen*, *Reutelen*, *Ritselen*, *Siffen*, *Snorken*, *Suysen*, *Verbedden* enz. sommige van welke men in 't Engelsch, (gelyk ik in 't maaken van myn Groot Engélsch en Nederduytsch Woordenboek bevonden heb) niet zonder omschryvinge uytdrukken kan.

Men maakt in de Spellinge onderscheyd tusschen *Vercieren* en *verzierén*; en nógtans schynt het één uyt het ander te spruyten; want *verdichten* bestaat in *optooyén*, en wat is *verzierén* tóch anders dan iets dat valsch is zoodanig te *vercieren* óf op te pronken dat het naar waarheyd gelykt, en daarom noemt men zulks ook *stóffeeren*.

De Werkwoorden worden door verscheydene Wyzen en Tyden veranderd óf verschikt, welke VER-SCHIKKING in 't Latyn CONJUGATIO genoemd

130 W. S E W E L S *Nederduytsche*
 wordt, en by die benaaming best bekend is. Dóch alle
 die Wyzen en Tyden, en derzelver betékenissen, al-
 hier omstandig te beschryven, acht ik noodeloos;
 dewyl men uyt de Voorbeelden, welke hier staan te
 vólgen, zulks best zal kunnen begrypen. Nademaal
 nu tót het veranderen der Werkwoorden: zekere
 Hulpwoorden noodig zyn, zal ik de verandering
 daarvan laaten vooraf gaan, en beginnen met het ge-
 breklyk Helpwoord *Zullen*.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zal	Wy Zullen
Gy Zult	Gylieden Zult
Hy Zal	Zy Zullen

Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Zou óf Zoude	Wy Zouden
Gy Zoudt	Gylieden Zoudet
Hy Zou óf Zoude	Zy Zouden

De Onbepaalende Wyze is *Zullen*, en het Deel-
 woord *Zullende*.

Het Helpwoord *Hebben* wordt aldus veranderd.

(*) De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Heb	Wy hebben
Gy Hebt	Gylieden Hebt
Hy, Zy, óf Het Heeft	Zy Hebben

On.

(*) Indicativus Modus.

Omvólmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Had
Gy Hadt
Hy Had

Wy Hadden
Gylieden Hadt
Zy Hadden

Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Heb Gehad
Gy Hebt Gehad
Hy Heeft Gehad

Wy Hebben Gehad
Gylieden Hebt Gehad
Zy Hebben Gehad

Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Had Gehad
Gy Hadt Gehad
Hy Had Gehad

Wy Hadden Gehad
Gylieden Hadt Gehad
Zy Hadden Gehad

Toekomende Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Zal Hebben
Gy Zult Hebben
Hy Zal Hebben

Wy Zullen Hebben
Gylieden Zult Hebben
Zy Zullen Hebben

Onbepaalde Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Zou Hebben
Gy Zoudt Hebben
Hy Zoud Hebben

Wy Zouden Hebben
Gylieden Zoudet Hebben
Zy Zouden Hebben

De (*) GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*

Heb, óf Heb Gy

Hebbenwe, óf Laat ons
HebbenHy Hebbe, óf Laat Hem
HebbenHebt, óf Hebt Gylieden
Laat ze HebbenDe (†) AANVOEGENDE, óf WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tyd.**Eenv.* Dat Ik Hebbe, Gy Hebt, Hy Hebbe.*Meerv.* Dat Wy Hebben, Gyl. Hebbet, Zy Hebben*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat	{ Ik Hadde Gy Hadt Hy Hadde }	óf	{ Had Ik Hadt Gy Had Hy }
-----	-------------------------------------	----	---------------------------------

Meerv.

Dat	{ Wy Hadden Gylieden Haddet Zy Hadden }	óf	{ Hadden Wy Hadt Gylieden Hadden Zy }
-----	---	----	---

*Volmaakte Verleeden, en meer dan Volmaakte
Verleeden Tyd.**Eenv.*

Dat	{ Ik Gehad Hebbe en Hadde, óf Had Ik Gehad Gy Gehad Hebt en Hadt, óf Hadt Gy Gehad Hy Gehad Heeft en Hadde, óf Had Hy Gehad }
-----	---

Meerv.

(*) Modus Imperativus. (†) Subjunctivus vel Optativus.

Meerv.

Dat { Wy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden
 Wy Gehad
 Gyl. Gehad Hebt *en* Haddet, *óf* Haddet Gyl.
 Gehad
 Zy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden
 Zy Gehad

*Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Als { Ik Hebben Zal Als { Wy Hebben Zullen
 óf { Gy Hebben Zult óf { Gyl. Hebben Zult
 Dat { Hy Hebben Zal Dat { Zy Hebben Zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als { Ik Gehad zal hebben
 Gy Gehad zult hebben
 Hy Gehad zal hebben

Meerv.

Als { Wy Gehad zullen hebben
 Gylieden gehad zult hebben
 Zy gehad zullen hebben

*Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Schoon { Ik Gehad zoud hebben
 Gy Gehad zoudt hebben
 Hy Gehad zoud hebben

Schoon	{	Wy Gehad zouden hebben
		Gyl. Gehad zouden hebben
		Zy Gehad zouden hebben.

De (*) ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordige Tjd.</i>	Hebben
<i>Verleeden Tjd</i>	Gehad Hebben
<i>Toekomende Tjd.</i>	Te Zullen Hebben.

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige Tjd</i>	Hebbende
<i>Verleeden Tjd</i>	Gehad
<i>Toekomende Tjd</i>	Zullende Hebben

Het Zelfftandig Werkwoord *Zyn* óf *Weezen*, voornaamelyk gebruykt tót behulp der Lydende Werkwoorden, wordt aldus verſchikt.

De AANTOONENDE WYZE.

*Tegenwoordige. Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben	Wy Zyn
Gy Bent óf Zyt	Gylieden Zyt
Hy, Zy, Het Is	Zy Zyn

*Onvolmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Was	Wy Waaren
Gy Waart	Gyl. Waart
Hy, Zy, Het Was	Zy Waaren

(*) Modus Infinitivus.

*Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben Geweest
 Gy Bent óf Zyt Geweest
 Hy, Zy, Het Is Geweest

Wy Zyn Geweest
 Gyl. Zyt Geweest
 Zy Zyn Geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Was geweest
 Gy Waart geweest
 Hy Was geweest

Wy Waaren geweest
 Gylieden Waart geweest
 Zy Waaren geweest.

*Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Zal Zyn } óf Wee-
 Gy Zult Zyn } zen
 Hy Zal Zyn }

Wy Zullen Zyn } óf Wee-
 Gyl. Zult Zyn } zen
 Zy Zullen Zyn }

DE GEBIEDENDE WYZE.*Eenv.**Meerv.*

Wees óf Wees Gy
 Dat Hy Zy

Zyn we, óf Laaten we Zyn
 Weest óf Zyt Gylieden
 Laat ze Zyn

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tyd.*

Dat	{	Ik Ben óf Zy	Dat	{	Wy Zyn
		Gy Zyt			Gyl. Zyt
		Hy Is óf Zy			Zy Zyn

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Waare	Dat	{	Wy Waaren
		óf Gy Waart			óf Gyl. Waart óf Waaret
		Als Hy Waare			Als Zy Waaren

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Geweest Ben óf Zy	Dat	{	Wy Geweest Zyn
		Gy Geweest Zyt			Gyl. Geweest Zyt
		Hy Geweest Is óf Zy			Zy Geweest Zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Geweest waare	Dat	{	Wy Geweest waaren
		óf Gy Geweest waart			Gyl. Geweest waart
		Als Hy Geweest waare			Zy Geweest waaren

Toe-

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Dat, óf In-	{	Ik Zyn óf weezen zal
dien, óf		Gy zyn óf weezen zult
Als		Hy zyn óf weezen zal

Meerv.

Dat, óf In-	{	Wy zyn óf weezen zullen
dien, óf		Gyl. zyn óf weezen zult
Als		Zy zyn óf weezen zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als {	Ik zal Geweest zyn
	Gy zult Geweest zyn
	Hy zal Geweest zyn

Meerv.

Als {	Wy zullen Geweest zyn
	Gyl. zult Geweest zyn
	Zy zullen Geweest zyn.

*Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Ik zou óf zoude zyn	}	<i>óf Weezen</i>
Gy zoudt zyn		
Hy zou óf zoude zyn		

<i>Wy</i> zouden zyn	} <i>óf Weezen</i>
<i>Gyl.</i> zoudet zyn	
<i>Zy</i> zouden zyn	

De ONBEPAALENDE *WYZE*,

<i>Tegenwoordig.</i>	<i>Zyn óf Weezen</i>
<i>Verleeden.</i>	<i>Geweest zyn</i>
<i>Toekomend.</i>	<i>Zullen zyn</i>

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig.</i>	<i>Zynde óf Weezende</i>
<i>Verleeden.</i>	<i>Geweest</i>
<i>Toekomend.</i>	<i>Zullende zyn óf weezen</i>

Het Hulpwoord *Worden óf Werden*, 't welk gebruykt wordt om de lyding van iets te betékenen, wordt door zyne *Wyzen* en *Tyden* dus veranderd.

De AANTOËNENDE *WYZE*.*Tegenwoordige Tjd.**Eenv.**Meerv.*

<i>Ik</i> Word <i>óf</i> werd	<i>Wy</i> worden
<i>Gy</i> wordt	<i>Gyl.</i> wordt
<i>Hy, zy, óf</i> het wordt	<i>Zy</i> worden.

*Onvolmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

<i>Ik</i> wierd	<i>Wy</i> wierden
<i>Gy</i> wierdt	<i>Gyl.</i> wierdt
<i>Hy</i> wierdt	<i>Zy</i> wierden

*Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Ik Ben Geworden
 Gy zyt Geworden
 Hy Is Geworden

Meerv.

Wy zyn Geworden
 Gyl. zyt Geworden
 Zy zyn Geworden

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Ik was Geworden
 Gy waart Geworden
 Hy was Geworden

Meerv.

Wy waaren Geworden
 Gyl. waart Geworden
 Zy waaren Geworden

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Ik zal worden
 Gy zult worden
 Hy zal worden

Meerv.

Wy zullen worden
 Gyl. zult worden
 Zy zullen worden

*De GEBIEDENDE WYZE.**Eenv.*

Word óf werd Gy
 Hy worde

Meerv.

Worden we
 Wordt óf werdt Gyliden
 Dat zy worden

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik worde Gy wordt Hy worde	Dat	{ Wy worden Gyl. wordt óf wordet Zy worden

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik wierde óf wierd Gy wierdt Hy wierde	Dat	{ Wy wierden Gyl. wierdt óf wierdet Zy wierden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Geworden ben óf zy Gy Geworden zyt Hy Geworden is óf zy	{ Wy Geworden zyn Gyl. Geworden zyt Zy geworden zyn	

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat	{ Ik Geworden waare Gy Geworden waart Hy Geworden waäre
-----	---

Meerv.

Dat	{ Wy Geworden waaren Gyl. Geworden waart Zy Geworden waaren
-----	---

An-

*Anders.**Eenv.*

Toen { Ik Geworden was
 Gy Geworden waart
 Hy Geworden was

Meerv.

Toen { Wy Geworden waaren
 Gyl. Geworden waart
 Zy Geworden waaren

*Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Als { Ik worden zal
 óf { Gy worden zult
 Dat { Hy worden zal

Als { Wy worden zullen
 óf { Gyl. worden zult
 Dat { Zy worden zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

In- { Ik worden zoude
 dien { Gy worden zoudt
 { Hy worden zoude

In- { Wy worden zouden
 dien { Gyl. worden zoudet
 { Zy worden zouden

*Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Als { Ik zoude Geworden zyn
 { Gy zoudt Geworden zyn
 { Hy zoude Geworden zyn

Meerv.

Meerv.

Als { Wy zouden Geworden zyn
 Gyl. zoudt Geworden zyn
 Zy zouden Geworden zyn.

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomende

Worden
 Geworden zyn
 Zullen worden.

Deelwoorden.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomende

Wordende
 Geworden
 Zullende worden

Daar zyn nóg andere Hulpwoorden, als *Konnen*, *Moeten*, *Moogen*. Dóch ik acht onnoodig meer daaraf alhier te zeggen, dan dat *Konnen* in den Tegenwoordigen Tyd der Aantoonende Wyze heeft, *Ik Kan*, *Gy kont*, *Hy kan*; *Wy kunnen*, *Gyl. kont*, *Zy kunnen*. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Kon* óf *Konde*, óf *Koft*, *Gy Konde* óf *Koft*, *Hy Kon* óf *Koft*; *Wy Konden*, *Gyl. kondet*, *Zy konden*. In den Volmaakten Verleeden Tyd: *Ik Heb Gekonnen*: In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Had Gekonnen*: In den Toekomenden Tyd, *Ik Zal Konnen*: De Deelwoorden zyn *Konnende*, en *Gekonnen*. Het woord *Moeten*, heeft in den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Moest*: en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoeten*. En *Moogen* heeft in den

len Tegenwoordigen Tyd, *Ik Mag, Gy Moogt, Hy Mag; Wy Moogen*, enz. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Mogt*; en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoogen*. Ik gaa nu over tót de Verschikking van een Bedryvend en Lydend Werkwoord, waaruyt men het noodig gebruyk der voorgaande Hulpwoorden zal zien. Dóch ik zal hier niet reppen van Vier *Conjugatien*, vólgens den Latynschen trant, gelyk eens iemand ontrent het Nederduytsch heeft willen doen; maar hoe ongerymd, zal uyt het vervólgblyken; want het verschil der Verschikkinge bestaat voornaamelyk in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, die op veelerley wyze naar de verscheydene hoedaanigheden der woorden uytgedrukt wordt, gelyk ik door eene meenigte van Voorbeelden zal toonen: zo dat men uyt dien hoofde zou kunnen zeggen, dat 'er acht *Conjugatien* in 't Nederduytsch zyn. Maar ik acht dat men uyt het voorbeeld van een eenig Werkwoord de Verschikking van alle genoeg zal kunnen begrypen: want zelts het verschil der *Onvolmaakte Verleeden Tyd* is niet zo regelmatig, dat men eenen vasten regel daar ontrent voorschryven kan; naardien de woorden *Hoopen, Koopen, en Loopen* eveneens in klank luyden, en nóg tans in den Onvolmaakten Verleeden Tyd zeer veel verscheelen, als *Ik Hoopte, Ik Kóft, Ik Liep*. Zo is 't ook gelegen met *Meeten, Weeten, Zweeten*; want men zegt, *Ik Mat, Ik Wist, Ik Zweette*. Hierom zal ik maar een Voorbeeld geeven, van het woord *Leeren*, vólgens 't welk men alle andere, als men slechts weet hoe de Onvolmaakte Verleeden Tyd is, in hunne Wyzen en Tyden Verschikken kan.

De

De AANTOONENDE WYZE:

*Tegenswoordige Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Leer,
Gy Leert,
Hy *of* zy Leert

Wy Leeren
Gylieden Leert
Zy Leeren

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Leerde
Gy Leerde
Hy Leerde

Wy Leerden
Gyl. Leerdet
Zy Leerden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik heb Geleerd
Gy hebt Geleerd
Hy heeft Geleerd

Wy hebben Geleerd
Gyl. hebt Geleerd
Zy hebben Geleerd

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik had Geleerd
Gy hadt Geleerd
Hy had Geleerd

Wy hadden Geleerd
Gyl. hadt Geleerd
Zy hadden Geleerd

Eenv.

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Ik zal Leeren
 Gy zult Leeren
 Hy zal Leeren

Meerv.

Wy zullen Leeren
 Gyl. zult Leeren
 Zy zullen Leeren

*Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Ik zou Leeren
 Gy zoudt Leeren
 Hy zou Leeren

Meerv.

Wy zouden Leeren
 Gyl. zoudt Leeren
 Zy zouden Leeren.

De GEBIEDENDE WYZE.

Eenv.

Leer óf Leer Gy
 Hy Leere

Meerv.

Leeren we
 Leert, óf Leert Gylieden
 Dat zy Leeren

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE WYZE.

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Dat { Ik Leer óf Leere
 { Gy Leert
 { Hy Leert óf Leere

Meerv.

Dat { Wy Leeren
 { Gylieden Leert
 { Zy Leeren

K

On-

*Onvolmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	{	Ik Leerde,	Dat	{	Wy Leetden
óf		Gy Leerde	óf		Gyl. Leetdet
Schoon		Hy Leerde	Schoon		Zy Leerden

*Tweede Onvolmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Toen	{	Ik Leeten zouden	Toen	{	Wy Leeten zouden
		Gy Leeten zouden			Gyl. Leeten zouden
		Hy Leeten zouden			Zy Leeten zouden

*Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Dat óf Hoewel	{	Ik Geleerd heb óf hebbe
		Gy Geleerd hebt
		Hy Geleerd heeft óf hebbe

Meerv.

Dat óf Hoewel	{	Wy Geleerd hebben
		Gyl. Geleerd hebt
		Zy Geleerd hebben

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Indien óf Dat	{	Ik geleerd had óf hadde
		Gy geleerd hadt
		Hy geleerd had óf hadde

Meerv.

Meerv.

Indien of Dat { Wy geleerd hadden
 Gyl. geleerd hadden
 Zy geleerd hadden

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik Leeren zal
 Gy Leeren zult
 Hy Leeren zal

Meerv.

Als { Wy Leeren zullen
 Gyl. Leeren zult
 Zy Leeren zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik geleerd zal hebben
 Gy geleerd zult hebben
 Hy geleerd zal hebben

Meerv.

Als { Wy geleerd zullen hebben
 Gyl. geleerd zult hebben
 Zy geleerd zullen hebben

*Derde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Schoon { Ik geleerd zoud hebben
 Gy geleerd zoudt hebben
 Hy geleerd zoud hebben

Meerv.

Schoon { Wy geleerd zouden hebben
 Gyl. geleerd zoudt hebben
 Zy geleerd zouden hebben

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig	Leeren
Verleeden	Geleerd hebben
Toekomende	Te zullen Leeren

Deelwoorden.

Tegenwoordig	Leerende
Verleeden	Geleerd
Toekomend	Zullende Leeren

Dit woord *Leeren* in een Lydend woord verkeerd, is *Geleerd worden*, het welk aldus verschikt wordt.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Ik word geleerd	Wy worden geleerd
Gy wordt geleerd	Gylieden wordt geleerd
Hy, zy, wordt geleerd	Zy worden geleerd

Alhier staat aan te merken, dat als men 't woord *Ik Ben* gebruykt, zulks de betékenis iets verandert; want *Ik Ben Geleerd*, is niet alleen te zeggen dat men onderrechting bekomen heeft, maar ook, dat men een Geleerde is, immers heeft zulks plaats als men zegt, *Hy is Geleerd*. Echter zyn 'er eenige *Onzijdige Werkwoorden* die het woord *Ik Ben* tot zich nee-

neemen, als *Ik ben gebleeven, Ik was vertrokken, Ik ben geklommen, Ik was gekomen, Ik was gedaald.*

Onvolmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik wierd Geleerd
Gy wierdt Gelerd
Hy wierdt Geleerd

Wy wierden Geleerd
Gyl. wierdt Geleerd
Zy wierden Geleerd

Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik Ben }
Gy Zyt } Geleerd
Hy Is } geweest

Wy Zyn }
Gyl, Zyt } Geleerd geweest
Zy Zyn }

Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Meerv.

Ik was }
Gy waart } Geleerd
Hy was } Geweest

Wy waaren }
Gyl. waart } Geleerd
Zy waaren } Geweest

Toekomende Tjd.

Eenv.

Ik zal geleerd worden
Gy zult geleerd worden
Hy zal geleerd worden

K 3

Meerv.

Meerv.

Wy zullen Geleerd worden
 Gyl. zult geleerd worden
 Zy zullen Geleerd worden

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Zou	} Geleerd worden	Wy Zouden	} Geleerd worden
Gy Zoudt		Gyl. Zoudt	
Hy Zou		Zy Zouden	

De GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*

Word Geleerd	Wordt [gylieden] geleerd
Dat hy Geleerd worde	Dat zy Geleerd worden

De AANVOEGENDE of WENSCHENDE WYZE.

Tegentwoordige Tyd.

Als of Dat	} Ik Geleerd word of worde Gyl Geleerd wordt Hy Geleerd word of worde
------------	---

Meerv.

Als of Dat	} Wy Geleerd worden Gyl. Geleerd wordt Zy Geleerd worden
------------	--

Onvol-

Onvolmaakte Verleeden Tijd.

Eenv.

Ik Geleerd *wierd of wierde*
 Dat { Gy Geleerd *wierdt*
 Hy Geleerd *wierd*

Meerv.

Wy Geleerd *wierden*
 Dat { Gyl. Geleerd *wierdet*
 Zy Geleerd *wierden*

Volmaakte Verleeden Tijd.

Eenv.

Meerv.

Dat { Ik Geleerd *ben of zy*   Dat { Wy Geleerd *zyn*
 Gy Geleerd *zyt*   Gyl. Geleerd *zyt*
 Hy Geleerd *is of zy*   Zy Geleerd *zyn*

Anders.

Eenv.

Was ik Geleerd *geweest*
 Waart gy Geleerd *geweest*
 Was hy Geleerd *geweest*

Meerv.

Waaren wy Geleerd *geweest*
 Waart gyl. Geleerd *geweest*
 Waaren zy Geleerd *geweest*

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Indien of Dat {
 Ik Geleerd waare
 Gy Geleerd waart
 Hy Geleerd waare

Meerv.

Indien of Dat {
 Wy Geleerd waaren
 Gyl. Geleerd waart
 Zy Geleerd waaren

*Tweede meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Als {
 Ik Geleerd geweest zoude zyn
 Gy Geleerd geweest zoudt zyn
 Hy Geleerd geweest zoude zyn

Meerv.

Als {
 Wy Geleerd geweest zouden zyn
 Gyl. Geleerd geweest zoudet zyn
 Zy Geleerd geweest zouden zyn

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als {
 Ik Geleerd zal worden
 Gy Geleerd zult worden
 Hy Geleerd zal worden

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen worden
 Gyl. Geleerd zult worden
 Zy Geleerd zullen worden

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenvoudig.*

Indien { Ik Geleerd zoude worden
 Gy Geleerd zoudt worden
 Hy Geleerd zoude worden

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden worden
 Gyl. Geleerd zoudet worden
 Zy Geleerd zouden worden

*Derde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd zal
 Gy Geleerd zult
 Hy Geleerd zal } Geworden zyn

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen
 Gyl. Geleerd zult
 Zy Geleerd zullen } Geworden zyn

*Vierde Toekomende Tyd.**Eenv.*

Indien { Ik Geleerd zou
 Gy Geleerd zoudt
 Hy Geleerd zou } Geworden zyn

K 5

Meerv.

Meerv.

Indien	{ Wy Geleerd zouden } { Gyl. Geleerd zoudet } { Zy Geleerd zouden }	} Geworden zyn

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd worden
<i>Verleeden</i>	Geleerd geworden
<i>Toekomend</i>	Geleerd te zullen worden

Daelwoorden.

<i>Tegenwoordig</i>	Geleerd, Geleerd wordende
<i>Verleeden</i>	Geleerd Geworden zynde
<i>Toekomend</i>	Zullende Geleerd worden

Vólgens dit voorbeeld van *Conjugatie* kunnen alle andere *Werkwoorden* door hunne *Wyzen* en *Tyden* verschikt worden, mids dat men gade slaat dat de woorden in den *Tegenwoordigen Tyd* der (*) *Aan- toonende Wyze* doorgaans in den tweeden en derden persoon van 't Eenvoudig, en alleen in den tweeden persoon van 't Meervoudig getal, eene *T* aanneemen, als *Ik Woont, Gy Woont, Hy Woont: Wy Woonen, Gylieden Woont, Zy Woonen.* Zo ook, *Ik Benydt, Gy benydt, Hy benydt: Wy benyden, Gyl. benydt, Zy benyden, En Ik Adem, Gy ademt, Hy ademt: Wy ademen, Gyl. ademt, Zy ademen, enz.* Als mede, *Ik Blaas, Gy blaast, Hy blaast: Wy blaazen, Gyl. blaast, Zy blaazen. En Ik Hoer, Gy hoort, Hy*

(*) Indicativus.

Hy hoort: Wy hooren, Gyl. hoort, Zy hooren. Daarby staat ook aan te merken dat de *Onvolmaakte Verleeden Tjd* in verscheydene woorden merkelyk verscheelt: want schoon het voegen van den uytgang *de*, aan den *Tegenwoordigen Tjd* der (*) *Aantoonende Wyze*, de regelmatigste vorming schynt, om den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* uyt te beelden, als *Ik Leer, Ik Leerde: Ik Hoor, Ik Hoorde*; zo maaken nóg tans veele *Werkwoorden* den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* anders, als blykt aan het woord *Spreeken*, 't welk heeft, *Ik Sprak, Gyspraakt, Hy sprak: Wy spraken, Gylieden spraakt, Zy spraken.* Het woord *Treeden* heeft *Ik Trad, Gy tradt, Hy tradt: Wy traden, Gylieden tradt, Zy traden.* Het woord *Leezen* heeft *Ik Las, Gylaaft, Hy las: Wy lazen, Gylieden laaft, zy lazen.* 't Woord *Zien* heeft, *Ik zag, Gy zaagt, Hy zag: Wy zagen, Gylieden zaagt, Zy zagen.* En het woord *Komen* heeft, *Ik Quam, Gy quaamt, Hy quam: Wy quamen, Gyl. quaamt, Zy quamen.* Dus wyken ook veele andere *Werkwoorden* van den gemeenen Regel af, gelyk hierna door eene menigte van voorbeelden, ter plaatse daar van de (†) *Wortel-tyden* gehandeld wordt, zal blyken. Ondertusschen acht ik dat iemand, die maar een weynig opmerkend is, uyt deeze aangetoonde voorbeelden wel zal konnen begrypen, hoe wanschikkelyk het is, dat men in den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* tusschen 't *Eenvoudig en Meervoudig* getal geen onderscheyd maakt; het welk nóg tans veel geschiedt, zelfs van Schryvers die men moet bekennen schrande te zyn: maar iemand, die zich zulk

(*) Indicativus. (†) Tempora Radicalia.

zulk een quaade gewoonte niet heeft aangewend, komt het zeer walgelyk voor, als hy leest, *Om dat ik oordeelden. Waar op ik hem antwoorden. Ik meenden hem te zien. Men hoorden U niet, eenz. Waarvoor een kundige schryft, Oordeelde, antwoordde, meende, en hoorde. De woorden Sterven, en Verwerpen, hebben in den Onvolmaakten Verleeden Tyd der Aantoonende wyze, Hy Sturf, Ik Verwurf; en dien zelfden Tyd der Aanvoegende Wyze kan men dus uytdrukken: Zy meenden dat ik stierf. Het kóste my veel moeite eer ik het verwierf.*

De *Tegenwoordige Tyd* der (†) *Aantoonende Wyze*, wordt gemaakt van de (*) *Onbepaalende Wyze*, door 't afsnyden van den uytgang en; als van *Deelen, Ik Deel: Gelooven, Ik Geloof: Leeven, Ik Leef: Leezen, Ik Lees: Beminnen, Ik Bemin: Verneemen, Ik Verneem: Klóppen, Ik Klóp: Vatten, Ik Vat: Snyden, Ik Snyd óf Sny: Voeg hierby, Doen, Ik Doe: Gaan, Ik Gaa: Staan, Ik Staa: Slaan, Ik Slaa, enz.* Sommige willen dat men den *Tegenwoordigen Tyd* der *Aantoonende Wyze* deezer woorden dus zal schryven, *Ik Deelee, Ik Geloove, Ik Leeve, Ik Leeze, Ik Beminne, Ik Verneeme, enz.* Maar behalve dat dit een lamme spraak schynt, wat onderscheyd zal men dan maaken, om de (†) *Aanvoegende óf Wenshende Wyze* uyt te beelden: Immers is het veel beter dat men dat onderscheyd in acht neeme, dewyl onze taal zulks toelaat, Als, *Ik Deel eenpaarig; Hy wil niet dat ik Deele. Ik Geloof u wet; Meent gy dat ik u Geloove. Ik leef Gerúst; Hy benydt my dat*

(*) Indicativus. (*) Infinitivus. (†) Subjunctivus.

dat ik gerust Leeve. Ik Lees veel; Zy wil niet dat ik veel Leeze. Ik Bemin haar; Staa toe dat ik haar Beminne. Ik Verneem 'er niets van; Vergun my dat ik 'er nâ verneeme. Ik vind dit ondericheyd tuschen de Aantoonende en de Aanvoegelyke wyze al waargenomen by Melis Stoke: want dus zingt die aaloude Kronykichryver in zynen Opdragt.

Omdat ic niet en wille
Dat mine sinnen pet leggen stille /
Ende verderben met ledichede /
Wil ic alhier ter stede
Seggen wie die Gzaven waren.

Hem bid ic die nopt began /
Ende die ober gemeene man /
Om berechten sette Vantsheren /
Dat hi my dat moere leren /
Dat ic die waarheyt so verclare /
Dat men weten moet dat ware.

In zyne Inleydinge:

Hier lat' ic van den Kaerlingen
Mijn scriben bliven / ende mine dingen /
Ende heb u bi dien gheseyt
Die reden / die hier is voerleit.

Elders (*) laat hy zich dus hooren:

Hier keer ic t'onfen Gzaven wedet /
Doztien jaar (dus is 't getelt)
Had hi Holland in sijn gewelt.

Daar

(*) Pag mihi 29.

Daar zyn 'er die den *Subjunctivus* dus uytdrukken, *Zie óf hy dat gedaan hebbe*. Maar my dunkt het veel beter dat men zegge, *Zie óf hy dat gedaan heeft*: want de *Subjunctivus* wordt duydelyk uytgedrukt door de verplaatling van 't Hulpwoord *Heeft*: doordien men in de *Aantoonende wyze* zegt, *Hy heeft het gedaan*; *Hy is verrokken*: En men drukt de *Aanvoegende Wyze* volkomenlyk uyt als men, zegt, *Zie óf hy dat gedaan heeft, Ik heb verstaan dat hy verrokken is*. Maar om de (*) *Wenschende Wyze* te betékenen, is het noodig te zeggen, *Dat hy zyne wil hebbe*; *Dat hy te vrede gesteld zy, óf worde*. Uyt het gezeyde zal men wel kunnen begrypen dat ik het onnoodig achte, het woord *Werd* tót het betékenen van den *Onvolmaakte Verleeden Tyd* der *Aantoonende Wyze* te gebruyken, in plaats van *Wierd*; onaangezien men zulks by den Historischryver Hooft, en eenige andere Schryveren, doorgaans vindt: want tót betékeninge van de *Aanvoegende wyze* heeft men niet anders te doen, dan het woordtje *Wierd* te verplaatsen, als, *Ik wierd daartoe verzócht*; En *Eer ik daartoe verzócht wierd*. Waaruyt dan zonneklaar blykt, dat men zich van zulk een arm behulp, als *Werd* voor het *Præteritum Imperfectum Indicativi*, en *Wierd* alleen voor het *Imperfectum Subjunctivi*, (de Ongeletterden gelieven my dit Latyn ten goede te houden) niet behoeft te bedienen. Nóg staat my alhier te melden, dat onze taal zékere bewoordingen, óf tzaamenvoeging van twee *Infinitivi* heeft, welke andere taalen niet toelaaten, als *Ik heb hem zien sterven*. *Ik heb hooren zeggen*.

Ik

(*) Optativus.

Ik heb baar weezen baaten. Ik heb 't hem doen brengen. Ik heb hem laten staan. Ik heb het niet moogen doen. Ik heb 'er niet kunnen byzyn. Ik heb 't niet willen hooren. Ik heb 't niet durven spreekens: want in dien zin te gebruyken de Deelwoorden Gezien, Gehoord, Geweest, Gelaaten, Gemoogen, Gekonnen, Gewild en Gedurfd, laat de eygenchap onzer taale niet toe. Maar des niertegenstaande zegt men evenwel, Ik heb 't begonnen te doen. Ik heb's geveesd te zien.

Om nu de Werkwoorden door alle tyden naar behooren te veranderen, moet men derzelve (†) Wortel-tyden weeten, welke nu staan te volgen.

I. De regelmatigste wyze om den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* te betékenen, geschiedt, gelyk reeds gezegd is, door de sillabe *de* achter den *Tegenwoordigen Tjd* te voegen, als

Ik Adem	Ik Ademde	Geademd	Ademen
Ik Anker	ik ankerde	geankerd	ankeren
Ik Baar	ik baarde	gebaard	baaren
Ik Bouw	ik bouwde	gebouwd	bouwen
Ik Cyfer	ik cyferde	gecyferd	cyferen
Ik Daal	ik daalde	gedaald	daalen
Ik Derf	ik derfde	gederfd	derven
Ik Dien	ik diende	gediend	dienen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Eyndig	ik eyndigde	geëyndigd	eyndigen
Ik Erf	ik erfde	geërfd	erven
Ik Faamroof,	ik faamroofde	gefaamroofd	faamrooven
			Ik

(†) *Tempora Radicalia.*

Ik Flikker	ik flikkerde	geflikkerd	flikkeren
Ik Gier	ik gierde	gegierd	gieren
Ik Graauw	ik graauwde	gegrauwd	grauwen
Ik Handel	ik handelde	gehandeld	handelen
Ik Hoor	ik hoorde	gehoord	hooren
Ik Huur	ik huurde	gehuurd	huuren
Ik Jammer	ik jammerde	gejammerd	jammeren
Ik Kaauw	ik kaauwde	gekaauwd	kaauwen
Ik Klaag	ik klaagde	geklaagd	klaagen
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Louter	ik louterde	gelouterd	louteren
Ik Mazel	ik mazelde	gemazeld	mazelen
Ik Moedig	ik moedigde	gemoedigd	moedigen
Ik Nader	ik naderde	genaderd	naderen
Ik Nies	ik niesde	geniesd	niesen
Ik Oordeet	ik oordeelde	geoordeeld	oordeelen
Ik Ordineer	ik ordineerde	geordineerd	ordineeren
Ik Pel	ik pelde	gepeld	pellen
Ik Plønder	ik plønderde	geplønderd	plønderen
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Quyn	ik quynde	gequynd	quynen
Ik Rammel	ik rammelde	gerammeld	rammelen
Ik Reken	ik rekende	gerekend	rèkenen
Ik Reys	ik reysde	gereysd	reyzen
Ik Scheur	ik scheurde	gescheurd	scheuren
Ik Sluymet	ik sluymerde	gesluymerd	sluymeren
Ik Tem	ik temde	getemd	temmen
Ik Tuymel	ik tuymelde	getuymeld	tuymelen
Ik vloei	ik vloeiide	gevloeid	vloeijen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Waag	ik waagde	gewaagd	waagen
Ik Woon	ik woonde	gewoond	woonen

Ik

Ik Yl	ik ylde	geyld	ylen
Ik Ys	ik ysde	geysd	yzen
Ik Yver	ik yverde	geyverd	yveren
Ik Zaaï	ik zaaide	gezaaid	zaaijen
Ik Zegel	ik zegelde	gezegeld	zégelen

By deeze kan men voegen

Ik Jaag	ik jaagde <i>en</i> joeg	gejaagd	jaagen
Ik Vraag	ik vraagde <i>en</i> vroeg	gevraagd	vraagen
Ik raad	ik raadde <i>en</i> ried	geraaden	raaden

II. De volgende Verandering is, als men *te*, by den *Tegenwoordigen Tyd* voegt, als

Ik Buk	ik bukte	gebukt	bukken
Ik Doop	ik doopte	gedoopt	doopen
Ik Druk	ik drukte	gedrukt	drukken
Ik Eysch	ik eyschte	geëyscht	eyschen
Ik Fóp	ik fópte	gefópt	fóppen
Ik Gis	ik giste	gegist	gissen
Ik Hink	ik hinkte	gehinkt	hinken
Ik Hoop	ik hoopte	gehoopt	hoopen
Het Jeukt	het jeukte	gejeukt	jeuken
Ik Jók	ik jókte	gejókt	jókken
Ik Kef	ik kefte	gekeft	keffen
Ik Kap	ik kapte	gekapt	kappen
Ik Lesch	ik leschte	gelescht	lesschen
Ik Merk	ik merkte	gemerkt	merken
Ik Naak	ik naakte	genaakt	naaken
Ik Oogst	ik oogste	geoogst	oogsten
Ik Pas	ik paste	gepast	passen

L

Ik

Ik Predik	ik predikre	gepredike	prediketr
Ik Queek	ik queekte	gequeekt	queeken
Ik Quers	ik querste	gequerst	quersen
Ik Raak	ik raakte	geraakt	raaken
Ik Schimp	ik schimpte	geschimpt	schimpen
Ik Tróts	ik trótsre	getróts	trótsen
Ik Visch	ik vischte	gevischt	vischen
Ik Vloek	ik vloekte	gevloekt	vloeken
Ik Wensch	ik wenschte	gewenscht	wenschen
Ik Yk	ik ykte	geykt	yken
Ik Zeepe	ik zeepte	gezeept	zeepten
Ik Zwik	ik zwikte	gezwikt	zwikken
Ik Zwets	ik zwerste	gezwest	zwersen

Hierby kunnen gevoegd worden

Ik Lach	iklachte <i>en</i> loeg	gelacht <i>en</i> gelachen
	lachen	
Ik Tref	ik trefte <i>en</i> trof	getreft <i>en</i> getroffen
	treffen	

III. De Derde Verandering is van Werkwoorden, die in den Tegenwoordigen Tyd eyndigen in *d* óf *t*, en welker *Onvolmaakte Verleeden Tyd* gemaakt word door het verdubbelen dier letteren, dus *ede*, óf *tte*, óf door *ede*, achter den Tegenwoordigen Tyd te voegen, als

Ik Antwoord	ik antwoordde óf antwoordede	geantwoord	antwoorden
Ik Acht	ik achtte óf achtede	geacht	achten
			Ik

Ik Bloed	ik bloedde of bloedede gebloed	bloeden
Ik Boet	ik boette of boetede geboet	boeten
Ik Dood	ik doodde of doodede gedood	dooden
Ik Fluyt	ik fluytte of fluytede gefluyt	fluyten
Ik Groet	ik groette of groetede gegroet	groeten
Ik Hoed	ik hoedde of hoedede gehoed	hoeden
Ik Haat	ik haatte of haatede gehaat	haaten
Ik Jagt	ik jagtte of jagtede gejagt	jagten
Ik Kleed	ik kleedde of kleedede gekleed	kleeden
Ik Knót	ik knótte of knóttede geknót	knóttten
Ik Laad	ik laadde of laadede gelaaden	laaden
Ik Lust	ik lustte of lustede gelust	lusten
Ik Myd	ik mydde of mydede gemyd	myden
Ik Muyt	ik muytte of muytede gemuyt	muyten
Ik Nood	ik noodde of noodigde genood	nooden
Ik Net	ik nette of nettede genét	netten

Ik Pacht	ik pachtte <i>óf</i> pachtede gepacht	pachten
Ik Quist	ik quistte <i>óf</i> quistede gequist	quisten
Ik Red	ik redde <i>óf</i> reddede geréd	redden
Ik Rust	ik rustte <i>óf</i> rustede gerust	rusten
Ik Smeed	ik smeedde <i>óf</i> smeedede gesmeed	smeeden
Ik Schat	ik schatte <i>óf</i> schattede geschat	schatten
Ik Troost	ik troostte <i>óf</i> troostede getroost	troosten
Ik Uyt	ik uytte <i>óf</i> uytete geuyt	uyten
Ik Voed	ik voedde <i>óf</i> voedede gevoed	voeden
Ik Vast	ik vastte <i>óf</i> vastede gevast	vasten
Ik Wied	ik wiede <i>óf</i> wiede gewied	wieden
Ik Wacht	ik wachtte <i>óf</i> wachte gewacht	wachten
Ik Zift	ik ziftte <i>óf</i> ziftede gezift	ziften
Ik Zucht	ik zuchtte <i>óf</i> zuchtete gezucht	zuchten
Ik Zweet	ik zweette <i>óf</i> zweetede gezweet	zweeten

IV. De Vierde Verandering is van Werkwoorden welke *y* van den *Tegenwoordigen Tjd* veranderd wordt in *ee*, om den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* te vormen; en als men dan *Ge* daarvoor, en *en* daar achter stelt, zo wordt het *Deelwoord van den Verleeden Tjd* daaruyt gemaakt, als

Ik Byt	ik beet	gebeeten	byten
Ik Blyf	ik bleef	gebleeven	blyven
Ik Dryf	ik dreef	gedreeven	dryven
Ik Glyd	ik gleed	gegleeden	glyden
Ik Gryp	ik greep	gegreepen	grypen
Ik Kryg	ik kreeg	gekreegen	krygen
Ik Kryt	ik kreet	gekreeten	kryten
Ik Kyk	ik keek	gekeeken	kyken
Ik Kyf	ik keef	gekeeven	kyven
Ik Lyd	ik leed	geleeden	lyden
Ik Nyg	ik neeg	geneegen	nygen
Ik Nyp	ik neep	geneepen	nypen
Ik Prys	ik prees	gepreezen	pryzen
Ik Quyt	ik queet	gequeeten	quyten
Ik Ryd	ik reed	gereeden	ryden
Ik Ryg	ik reeg	gereegen	rygen
Ik Rys	ik rees	gereezen	ryzen
Ik Ryt	ik reet	gereeten	ryten
Ik Schryf	ik schreef	geschreeven	schryven
Ik Schyn	ik scheen	gescheenen	schynen
Ik Slyt	ik sleet	gesleeten	slyten
Ik Smyt	ik smeet	gesmeeten	smyten
Ik Stryd	ik streed	gestreeden	stryden
Ik Styg	ik steeg	gesteegen	stygen
Ik Vryf	ik vreef	gevreeven	vryven

Ik Wyk	ik week	geweeken	wyken
Ik Wys	ik wees	geweezen	wyzen
Ik Wyt	ik weet	geweeten	wyten
Ik Zwym	ik zweem	dóch de	
Volmaakte Verleeden Tyd	is	bezwynd	zwymen.

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Hyg	ik hygdo	gehygd	hygen
Ik Hys	ik hyste	gehyft	hyffen
Ik Kryfch	ik kryfchte	gekryfcht	kryfchen
Ik Kryg (oorlóg)	ik krygde	gekrygd	krygen
Ik Lyn	ik Lynde	gelynd	lynen
Ik Lym	ik lymde	gelymd	lymen
Ik Myd	ik mydde	gemyd	myden
Ik Myn	ik mynde	gemynd	mynen
Ik Pyp	ik pypde	gepypt	pypen
Ik Rym	ik rymde	gerymd	rymen
Ik Twyn	ik twynde	getwynd	twynen
Ik Vyl	ik vylde	gevyld	vylen

V. De Vyfde Verandering is als *uy* van den *Tegenwoordigen Tyd* in *oo* veranderd wordt in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, als

Ik Buyg	ik hoog	geboogen	buygen
Ik Druyp	ik droop	gedroopen	druypen
Ik Duyk	ik dook	gedooken	duyken
Ik Kruyp	ik kroop	gekroopen	kruypen
Ik Luyk	ik look	gelooken	luyken
Ik Ruyk	ik rook	gerooken	ruyken
Ik Schuyf	ik schoof	gefchooven	schuyven

Ik

Ik Snuyt	ik snoot	gesnooten	snuyten
Ik Sluyt	ik sloot	geslooten	sluyten
Ik Stuyf	ik stoof	gestooven	stuyven
Ik Zuyg	ik zoog	gezoogen	zuygen
Ik Zuyp	ik zoop	gezoopen	zuypen

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Buyl	ik buylde	gebuyld	buylen
Ik Huys	ik huysde	gehuyfd	huysen
Ik Huyl	ik huylde	gehuyld	huylen
Ik Kuyp	ik kuypte	gekuypt	kuypen
Ik Pruyl	ik pruylde	gepruylt	pruylen
het Puyt	het puyde	gepuyld	puylen
Ik Ruyl	ik ruylde	geruylt	ruylen
Ik Ruym	ik ruymde	geruymd	ruymen
het Ruyscht	het ruyschte	geruyscht	ruyschen
Ik Spuyt	ik spuytte	gespuyt	spuyten
Ik Stuyt	ik stuytte	gestuyt	stuyten
het Suyt	het suysde	gesuyfd	suyzen
Ik Wuyt	ik wuyfde	gewuyfd	wuyven

Merk dat *Kluyven* en *Schuylen* hebben *kluyfde* óf *kloof*, en *gekluyfd* óf *geklouven*: en *schuylde* óf *school*, en *geschuyld* óf *geschoupen*.

VI. De Zelfde Verandering is als de Werkwoorden, om den *Onvolmaakten Verleeden Tijd* uyt te drukken, *in in on* veranderen, als

Ik Bind	ik bond	gebonden	binden
Ik Blink	ik blonk	geblonken	blinken

Ik Ding	ik dong	gedongen	dingen
Ik Drink	ik dronk	gedronken	drinken
Ik Dwing	ik dwong	gedwongen	dwingen
Ik Klink	ik klonk	geklonken	klinken
Ik Spin	ik spon	gesponnen	spinnen
Ik Spring	ik sprong	gesprongen	springen
Ik Stink	ik stonk	gestonken	stinken
Ik Vind	ik vond	gevonden	vinden
Ik Win	ik won	gewonnen	winnen
Ik Wind	ik wond	gewonden	winden
Ik Wring	ik wrong	gewrongen	wringen
Ik Zing	ik zong	gezongen	zingen
Ik Zink	ik zonk	gezonken	zinken

By deeze mag men voegen

Ik Glim	ik glom	geglommen	glimmen
Ik Klim	ik klom	geklommen	klimmen
Ik Krimp	ik kromp	gekrompen	krimpen

VII. De Zevende Verandering is als men *ie* in *oo* verwisselt, als.

Ik Bedrieg	ik bedroog	bedroogen	bedriegen
Ik Gebied	ik gebood	gebooden	gebieden
Ik Geniet	ik genoot	genooten	genieten
Ik Giet	ik goot	gegooten	gieten
Ik Kies	ik koos	gekoozen	kiezen
Ik Lieg	ik loog	geloogen	liegen
Ik Schiet	ik schoot	geschooten	schieten
Ik Vlied	ik vlood	gevlooden	vlieden
Ik Vlieg	ik vloog	gevloogen	vliegen

het

het Vriest	het vroor	gevrooren	vriezen
Ik Verlies	ik verloor	verlooren	verliezen
Ik Bied	ik bood	gebooden	bieden
Ik Zied	ik zood	gezooden	zieden

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Nies	ik niesde	geniefd	niefen
Ik Wieg	ik wiegde	gewiegd	wiegen

VIII. De Achtste Verandering is, als *ee* veranderd wordt in *a*; zynde het *Lydend Deelwoord* onregelmatig, als

Ik Breek	ik brak	gebroken	breeken
Ik Beveel	ik beval	bevolen	beveelen
Ik Eet	ik at	gegeeten	eeten
Ik Geef	ik gaf	gegeeven	geeven
Ik Genees	ik genas	geneezen	geneezen
Ik Lees	ik las	geleezen	leezen
Ik Meet	ik mat	gemeeten	meeten
Ik Neem	ik nam	genomen	neemen
Ik Spreek	ik sprak	gesproken	spreeken
Ik Steek	ik stak	gestoken	steeken
Ik Steel	ik stal	gestolen	steelen
Ik Treed	ik trad	getreden	treeden
Ik Vergeet	ik vergat	vergeeten	vergeeten
Ik Vreet	ik vrat	gevreeten	vreeten

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Beef	ik beefde	gebeefd	beeven
Ik Deel	ik deelde	gedeeld	deelen

L 5

Ik

Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeeren
Ik Kleed	ik kleedde	gekleed	kleeden
Ik Leef	ik leefde	gelœfd	leeven
Ik Leer	ik leerde	geleerd	leeren
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Sneef	ik sneefde	gesneefd	sneeven
Ik Smeer	ik smeerde	gesmeerd	smeeren
Ik Streef	ik streefde	gestreefd	streeven
Ik Teer,	ik toerde	gereerd,	teeren
Ik Veeg	ik veegde	geveegd	veegen
Ik Vrees	ik vreedde	gevreefd	vreezen
Ik Weef,	ik weefde	geweeven	weeven
Ik Zweet	ik zweette	gezweet	zweeten

Uyt deeze acht Veranderingen en haare verschey-
dene uytzonderingen blykt het, dat het zeer onge-
rymd is, het Nederduytsch aan Vier *Conjugatien*,
volgens het Latyn, te bepaalen: want als iemand
maat één Werkwoord wel kan *Conjugeeren*, dan
kan hy ze alle naar de Tyden verschikken, byaldien hy
hunnen *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, nevens het
Deelwoord der Verleedene Tyd, maar weet. Hierom
is het dat ik zulk een menigte daarvan in de voorgaan-
de lystten verzameld hebbe, om aan onkundigen een
duydelyke leerwyze voor te stellen. Ondertusschen
staat aan te merken, dat hoewel de lettergreep *Ge*
doorgaans het teken is van het *Deelwoord des Ver-*
leeden Tyds, de Werkwoorden nochtans die met
Be, *Ge*, of *Ver*, beginnen, daarvan uytgezonderd
zyn, als *Beminnen*, *Bemind*: *Begeeren*, *Begeerd*:
Bezoeken, *Bezocht*: *Gebruyken*, *Gebruykt*: *Geloo-*
ven, *Gelœfd*: *Geschieden*, *Geschied*: *Veraachten*,
Veracht: *Verstinden*, *Verstonden*; *Verteeren*, *Ver-*
teerd.

In

In t'Zamengezette woorden wordt deeze sillabe *Ge* naa het *Voorzetsel* geplaatst, als *Aanwyzzen*, *Aangeweezen*: *Afbreeken*, *Afgebroken*; *Doordringen*, *Doorgedrongen*: *Ingaan*, *Ingegaan*: *Mededeelen*, *Medegedeeld*: *Neer slaan*, *Neergeflagen*: *Naaspenren*, *Naagespeurd*: *Omkeeren*, *Omgekeerd*: *Ophouden*, *Opgehouden*: *Overzetten*, *Overgezet*: *Toeschryven*, *Toegegeschreeven*: *Uytwerpen*, *Uytgeworpen*: *Voorstellen*, *Voorgesteld*: *Voortbrengen*, *Voortgebragt*: *Wederkomen*, *Wedergekomen*: t'Zamenstellen, t'Zamengesteld.

Des niettegenstaande zyn 'er veele t'Zamengezette woorden die deeze lettergreep *Ge* verwerpen, als *Doorgranden*, *Doorgrond*; *Doorschieten*, *Doorschooten*: (want *doorgeschooten* is met een beschot afgeschooten). *Herstellen*, *Hersteld*: *Omringen*, *Omringd*; *Ondervinden*, *Ondervonden*: *Ontkennen*, *Ontkend*: *Onthoofden*, *Onthoofd*: *Volharden*, *Volhard*: *Volbrengen*, *Volbragt*: *Wederleggen*, *Wederlegd*.

Daar zyn ook verscheydene t'Zamengezette woorden, welker *Onbepaalende Wyze*, en het *Lydend Deelwoord*, eveneens zyn, als *Doorloopen*, *Doorstooten*, *Geneezen*, *Herroepen*, *Onthouden*, *Ontkomen*, *Ontloopen*, *Ontslaapen*, *Verlaaten*. Want men zegt, *De Heelmeesters konden haar niet geneezen*; en *Zyne wonde wierdt geneezen*. *Hy mag haar niet verlaaten*; en *Zy heeft hem verlaaten*.

Noopende de t'Zamengezette woorden is dit insgelyks aanmerkelyk, dat de *Voorzetsels* dikwils daarvan gescheyden worden, dóch niet in de *Onbepaalende* en *Aanvoegende Wyzen*; maar in de *Aantoonende Wyze* is zulks zeer gemeen, als, *Zy gingen*

tzamen: Wy quamen aan 't huys: Hy wreek van den Heere af: Ik wys veele zaaken, die andere voorbygegaan zyn, aan. Dóch indien men deeze bewoordingen tót de Wenschende óf Aanvoegende Wyze overbrengt, dan heeft die scheidng geen plaats, als Ik wenschte dat wy tzamengingen: 't Was laat eer wy daar aanquamen: Hy ontkende dat hy daarvan afweek: 't Is een zwaarder werk dan veele denken, dat ik alles dus omstandiglyk aanwyz.

Nu zyn 'er nóg veele Werkwoorden welker (†) Worteltyden onregelmatig zyn, en niet onder de acht voorgaande lystten kunnen gebragt worden, als

Ik Bak	ik bakte	gebakken <i>en niet gebakt</i>	bakken
Ik Blaas	ik blies	geblaazen	blaazen
Ik Bederf	ik bedurf	bedurven	bederven
Ik Bid	ik bad	gebéden	bidden
Ik Braad	ik bried	gebraaden	braaden
Ik Breng	ik bragt	gebragt	brenghen
Ik Denk	ik dacht	gedacht	denken
Ik Doe	ik deed	gedaan	doen
Ik Draag	ik droeg	gedraagen	draagen
Ik Gaa	ik ging	gegaan	gaan
Ik Hang	ik hing	gehangen	hangen
Ik Heb	ik had	gehad	hebben
Ik Help	ik hielp	gehulpen	helpen
Ik Houd (<i>teneo</i>)	ik hield	gehouden	houden
Ik Houw (<i>cado</i>)	ik hieuw	gehouwen	houwen
Ik Jaag	ik joeg	gejaagd	jaagen
Ik Kan	ik kon	gekonnen	konnen
Ik Kom	ik quam	gekomen	komen

-) *Tempora radicalia,*

Ik

Ik Koop	ik kóft	gekóft	koopen
Ik Laat	ik liet	gelaaten	laaten
Ik Lach	ik loeg	gelachgen	lachgen
Ik Leg (<i>jaceo</i>)	ik lag	gelegen	leggen
Ik Leg (<i>pono</i>)	ik leyd	gelegd	leggen
Ik Loop	ik liep	geloopen	loopen
Ik Mag	ik mogt	gemoogen	moogen
Ik Melk	ik molk	gemolken	melken
Ik Moet	ik most	gemoeten	moeten
Ik Raad	ik ried	geraaden	raaden
Ik Roep	ik riep	geroepen	roepen
Ik Scheer	ik schoor	geschooren	scheeren
Ik Schep	ik schiep	geschaapen	scheppen

Merk, als *Scheppen* betekent *putten* óf *opscheppen*, dan heeft het *schepte* en *geschept*.

Ik Scheld	ik schold	gescholden	schelden
Ik Slaa	ik sloeg	geslagen	slaan
Ik Slaap	ik sliep	geslaapen	slaapen
Ik Smelt	ik smolt	gesmolten	smelten
Ik Staa	ik stond	gestaan	staan
Ik Sterf	hy sturf	gesturven	sterven
Ik Stoot	ik stiet	gestooten	stooten
Ik Trek	ik trok	getrokken	trekken
Ik Vaar	ik voet	gevaaren	vaaren
Ik Val	ik viel	gevallen	vallen
Ik Vang	ik ving	gevangen	vangen
Ik Vecht	ik vocht	gevochten	vechten
Ik Verlaat	ik verliet	verlaaten	verlaaten
Ik Vlecht	ik vlocht	gevlochten	vlechten

Ik

Ik Vraag	ik vroeg	gevraagd	vraagen
Ik Was (<i>creſco</i>)	ik wies	gewaſſen	waſſen
Ik Waſch (<i>lavo</i>)	ik wiefch óf waſchte	gewaſſchen	waſſchen
Ik Weet	ik wiſt	geweeten	weeten
Ik Weeg	ik woog	gewoogen	weegen
Ik Werf	ik wierf óf worf	geworven	werven
Ik Werk	ik wrócht óf werkte	gewrócht óf gewerkt	werken
Ik Werp	ik wierp	geworpen	werpen
Ik Word	ik wierd	geworden	worden
Ik Wreck	ik wreekte	gewrooken	wroeken
Ik Zeg	ik zeyd	gezegd óf gezeyd	zeggen
Ik Zend	ik zond	gezonden	zenden
Ik Zie	ik zag	gezien	zien
Ik Zit	ik zat	gezeeten	zitten
Ik Zoek	ik zóch	gezócht	zoeken
Ik Zweet	ik zwoor	gezwooten	zweeten
Ik Zwel	ik zwol	gezwollen	zwellen
Ik Zwelg	ik zwolg	gezwolgen	zwellen

Sommige deezer Onregelmaatige Werkwoorden zouden onder één hoofddeel kunnen betrokken worden, als *Bid, zit, Blaas, ſlaap, Braad, raad, Bederf, ſterf, werf, werp, Draag, vaar, vraag, Hang, vang, Loop, ſtoot, Melk, ſcheld, ſmelt, vecht, zend, zwol, zwelg, on Scheer, weg.*

ONPERSOONLYKE WERKWOORDEN

Worden alleenlyk in den derden persoon verschikt,
en zyn bekend door de voorzetting van het Lede-
ken *Het*. Sommige zyn *Bedryvende*, als

Het Regent
Het Regende
Het heeft Geregend
Het had Geregend
Het zal Regenen
Laat het Regenen

Het Behoort
Het Schynt
Het Blykt
Het Vriest
Het Waait
Het Dondert

Sommige zyn *Lydende*, als

Het Berouwt my
Het heeft my berouwd
Het Walgt my
Het Walgde my
Het Spyt my
Het Speet my

Het Verdriet my
Het heeft my Verdrooten
Het Jammert my
Het heeft my gejammerd
Het Lust my

Etlyke *Perfoonlyke* Werkwoorden worden ook
in *Onpersoonlyke* veranderd, als

Men Zegt,
Men Hoort,
Men kan 't niet zien,
Men zeyd dat men 't niet wift,
Mag men 't wel weeten?
Men behoeft 'er geen geloof aan te slaan.
Men staat zich moede,
Het wordt gezegd,
Het wordt geloofd.

Van

Van de

DEELWOORDEN.

Deelwoorden worden zo genoemd omdat zy aan de *Werkwoorden* deel hebben, en ook geboogen worden als de *Byvoeglyke Naamswoorden*; Zy worden verdeeld in *Tegenwoordige* en *Verleedene*; zynde de eerste *Bedryvende*, als *Slaande*, en de laatste *Lydende*, als *Geslagen*; deeze woorden worden ook in de *Geslachten* onderscheyden, en aldus geboogen.

Eenv.

<i>Nominativus</i>	De Werkende Man
<i>Genitivus</i>	Des Werkenden Mans
<i>Dativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Accusativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Vocativus</i>	ô Werkende Man
<i>Ablativus</i>	Van den Werkenden Man

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Werkende Mannen
<i>Gen.</i>	Der Werkende Mannen
<i>Dat.</i>	Den Werkende Mannen
<i>Acc.</i>	De Werkende Mannen
<i>Voc.</i>	ô Werkende Mannen
<i>Abl.</i>	Van de Werkende Mannen

De *Bedryvende Deelwoorden* van 'r *Vrouwelyk* geslacht zyn aan geen veranderinge in de *Buyginge*

on-

onderworpen, zo wel in 't Eenvoudig als in 't Meervoudig getal, als by 't vólgende voorbeeld blykt.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Naaijende Vrouw	Naaijende
<i>Gen.</i>	Der Naaijende Vrouwe	Vrouwen, <i>in</i>
<i>Dat.</i>	Aan de Naaijende Vrouwe	<i>alle Naam-</i>
<i>Acc.</i>	De Naaijende Vrouw	<i>vallen</i>
<i>Voc.</i>	ô Naaijende Vrouw	
<i>Abl.</i>	Van de Naaijende Vrouwe	

De Deelwoorden van 't *Onzijdig Geslacht* buygt men dus.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Gen.</i>	Des Verwoestenden Vólks
<i>Dat.</i>	Den Verwoestenden Vólke
<i>Acc.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Voc.</i>	ô Verwoestend Vólk
<i>Abl.</i>	Van het Verwoestend Vólk, <i>óf</i> van den Verwoestenden Vólke

Het *Meervoudig* heeft *Verwoestende Vólken* in alle de Naamvallen.

Alhier staat ook aan te merken, dat indien het *Léden* een voorgaat, de eyndigende *e* van het Deelwoord, zo het van 't Manlyk Geslacht is, dan afgesneeden wordt, als *De Werkende Man*, en *Een Werkend Man*. Dóch in 't Vrouwelyk Geslacht heeft zulks geen plaats, want het zoud oninschikkelyk weezen te zeggen, *Een Werkend Vrouw*, maar men

M

moet

moet zeggen *Eene Werkende Vrouw*. In het *Onzijdige* zegt men altoos *Een Vliegend Vogelije*, maar als 't *Lédeken* *Het* daarvoor staat, voegt men 'er wel eene *e* achter, als *Het Vliegende Vogelije*. Ik zal nu nóg een Voorbeeld óf twee van de *Buyginge* der *Lydende* *Deelwoorden* neêrstellen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Bemind Man, óf De Beminde Man
<i>Gen.</i>	Eens óf Des Beminden Mans
<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan den Beminden Man
<i>Acc.</i>	Eenen óf Den Beminden Man
<i>Voc.</i>	ô Beminde Man
<i>Abl.</i>	Van Eenen óf Van den Beminden Man

Het *Meervoudig* heeft *Beminde* in alle de *Naamvallen*.

Eenv.

<i>Nom.</i>	De Geslagen Man
<i>Gen.</i>	Des Geslagen Mans
<i>Dat.</i>	Den Geslagen Man
<i>Acc.</i>	Den Geslagen Man
<i>Voc.</i>	ô Geslagen Man
<i>Abl.</i>	Van den Geslagen Man

Meerv.

Geslagene in alle de Naamvallen

Om dit in 't *Vrouwelyke* uyt te drukken, acht ik dat men behoort te zeggen, *Eene Geslagene Vrouw*, alhoewel my niet onbekend is, dat sommige het *Vrouwelyk* betekenen door *Geslage*; dóch het eerste gevalt my beter: want wie zal bestaan te schrijven, *Die Vrouw wierdt geslage?* Immers moet het

wee-

weezen *Geslagen*; 't welk dan te kennen geeft, dat men de *n* daar niet missen kan. Indien iemand hier tegen inbragte, dat men ook niet schryft, *Die Vrouw is geslagene*; dien zoud ik tót antwoord te gemoet voeren, dat de eygenschap onzer taale zülks niet toelaat: want men zegt *Eene ryke Vrouw*; maar wie zal daarom zeggen, *die Vrouw is ryke*? Hieruyt blykt het dan dat die laatste *e* in zulk een spreekwyze achterblyven moet. Dit zelfde zy gezegd van de Deelwoorden *Gevangen*, *Gedwongen*, *Gepreezen*, *Overwonnen*, enz. welker Vrouwelyk Geslacht is, *Gevangene*, *Gedwongene*, *Gepreezene*, *Overwonnene*.

Eenv.

Nom. Een Verdrukte Man, *en* Eene Verdrukte Vrouw

Gen. Eens Verdrukten Mans, *en* Eener Verdrukte Vrouwe

Dat. Eenen Verdrukten Man, *en* Aan eene Verdrukte Vrouwe

Acc. Eenen Verdrukten Man, *en* Eene Verdrukte Vrouw

Voc. ô Verdrukte Man, *en* ô Verdrukte Vrouw

Abl. Van den Verdrukten Man, *en* Van de Verdrukte Vrouwe

Het *Meervoudig* zo wel *Manlyk* als *Vrouwelyk* is *Verdrukte* in alle Naamvallen.

Eenv.

Nom. Het Gedrukt Boek

Gen. Des Gedrukten Boeks

Dat. Aan 't Gedrukte Boek

M 2

Acc.

Acc. Het Gedrukte Boek*Voc.* ô Gedrukt Boek*Abl.* Van het Gedrukte Boek

Het Meervoudig is *Gedrukte Boeken* in alle de Naamvallen.

Van de
BYWOORDEN.

Een (*) *Bywoord* is 'een onveranderlyk Sprakdeel, dat by een Naamwoord óf Werkwoord gevoegd wordt, om de hoedaanigheyd óf omstandigheyd van een bedryf te kennen te geeven. Van deeze *Bywoorden* zyn 'er verscheydene loorten, die onder zekere Hoofddeelen betrekkelijk zyn. Zeer veele der zelve zyn

Van Hoedaanigheyd, als *Wel, hoe, Rykelyk, armelyk, geleerdelyk, wyslyk, naerstiglyk, gemaklyk, haastelyk, manlyk, dapperlyk, spótswyze, steelswyze, steekswyze, vraagswyze.*

Van Hoegrootheid óf Besték, als *Veel, weynig, meer, min, hoeveel, al te veel, zeer, hoezeer, genoeg, schaars, bykans, schier, byna, allengs, naauwelyks.*

Van Plaats, als *Waar, hier, daar, alhier, elders, overal, binnen, buyten, ergens, nergens, ginder, voor, achter. Na binnen, na buyten, achterwaards, voorwaards, achteruyt, na boven, na beneden, dat beenen. Hiervandaan, daervandaan.*

Van

(*) *Adverbium.*

Van beneden, van onder, van boven, van verre, Vanwaar, vandaar. Waardoor, daardoor, hierdoor, voort.

Van Tyd, als Nu, toen, heden, gisteren, eergisteren, betteergisteren, morgen, overmorgen, betovermorgen, eens, alsdan, vroeg, laat, altijd, nooit, somtyds, altemets, bywylen, eertyds, onlangs, voormaals, voordeezē, flus, straks, daadlyk, terstond, opstaandevoet, 's morgens, 's avonds, 's nachts, overdag, by dage, wanneer, tótnogtoe, hiernaamaals.

Van Getal, als Eenmaal, tweemaal, driemaal, driewerf, viermaal, vyfmaal, enz. Alsmede Dikwils, vaak, zelden, wederom, zo dikwils, hoe menigmaal.

Van Orde, als Tevoore, daarnaa, voorts, wyders, vooftaan, aanstonds, eyndelyk, daarenboven, ten eersten, ten tweeden, ten laatsten.

Van Bevestiginge, en nader verklaaringe, als, Ja, zeker, waarlyk, voorzeker, immers, naamelyk, tweeweten, welverstaande, voornaamelyk, inzonderheyd, ronduyt, i'eenemaal, ganschelyk.

Van Ontkenninge, als Neen, niet, nóchte, geensins, in geenen deele, nóg niet.

Van Aantooninge, als, Zie, kyk, zie daar.

Van Aanmaaninge, als, Welaan, wakker, lustig, voort.

Van Gelykenisse, als, Gelyk, als, gelykerwys, quanswys, als óf.

Van Twyfelinge, als Misschien, moogelyk, hachlyk.

Van Verzamelingē, als Te gelyk, teffens, gezamentlyk, izamen.

Van Afzonderinge, óf Uytfluytinge, als Byzonderlyk

lyk, alleentlyk, anders, slechts.

Van Verkiezinge, als, *Eer, liever, veeleer, veelmeer.*

Van Verbiedinge, als, *Vooral niet, geenfins.*

Van Vraaginge, als, *Waarom, hoe, óf, wanneer, hoe groot, hoe kleyn.*

Etlyke Bywoorden zyn ook aan de trappen der *Vergelykinge* onderworpen, als

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst
Eer,	Eerder,	Eerst
Laat,	Laater,	Laatst
Veel,	Meer,	Meest
Weynig,	Weyniger,	Weynigst
Min,	Minder,	Minst
Na,	Nader	Naast

Van de

TZAMENVOEGSELEN.

Een (*) *tZamenvoegsel* is een onbuigelyk Spraakdeel, waarmede men woorden en reeden tza-
menvoegt en aanéén schakelt, zynde van verschey-
denetleye soort, teweeten,

tZamenhechtende, dat is die de woorden aan één hechten, als *En, ende, ook, mede, alsmede, midsgaders, insgelyks, beneffens, daarenboven.*

Schiftende, die de woorden wel t'zamen hechten, maar den zin nógtans schiften, als *Of, ófte, nóchte, 't zy.*

Toestaande, die iets toestaan waartegen 't voor-
gaan-

(*) Conjunctio.

gaande schynt te stryden, als *Hoewel*, *alhoewel*, *schoon*.

Weêrstreevende, die iets stellen, dat het voorgaande wederstreeft, als, *Maar*, *dóch*, *dan*, *nógtans*, *niettemin*, *ecker*, *evenwel*.

Oorzaakelyke, die de oorzaak van 't voorgaande toonen, als, *Want*, *dewyl*, *vermits*, *nademaal*, *doordien*, *naardien*, *omdat*, *opdat*.

Redekavelende, die uyt de voorgestelde reden een besluit maaken, als, *Daarom*, *derhalve*, *dan*, *weshalve*, *waarom*, *overmits*.

Voorwaardelyke, die 't gezeyde door zekere voorwaarde stuyven, als, *Indien*, *byaldien*, *byzoverre*, *'t en zy*, *'t en waare*, *zo maar*.

Verkiezende, welke tooner dat het voorgaande beter te achten is, als, *Dan*, *als*, gelyk men zegt, *Beter is een gerust-gemoed dan rykdom. Ik had dit liever als 't ander*.

Verknóchtende, die de leden eener reede órdentlyk aan één schakelen, als *Vooreerst*, *daarna*, *wyders*, *daarenboven*, *voorts*, *thans*.

Uytzonderende, die iets uytzonderen, als *Behalve*, *uytgezeyd*, *uytgenomen*, *des niettegenstaande*.

Vervullende; die niet zo zeer uyt eene volstreckte noodzaakelykheyd, als wel uyt cieraad, óf om de reede des te volkomener te maaken, gebruykt worden, als *Tóch*, *vast*, *juyst*, *nu*, *vry*. Welke men dus kan gebruyken. *Hoor toch wat ik zegge. Hy ging vast weg. Zy hoorde juist niet wat ik zeyde. Hoewel nu dat ik hem niet gezien had. Laat hy 't vry doen*.

De woordtjes *Sampt* en *Wen*, worden by sommigen

gen nóg gebruykt; dóch my dunkt dat men den Hoogduytschers en Mofsen (want *Wen* is geen Hoogduytsch maar Mofs) die woordtjes niet behoeft te ontleenen, dewyl wy ons genoeg behelpen kunnen met *Midsgaders*, óf *alsmede*, en *wanneer*, welke zuiver Nederduytsch zyn.

Van de

VOORZETSELEN.

Een (†) *Voorzetsel* is een onbuygelyk Spraakdeel, dat voor andere woorden gezét wordt, om de plaats, oorzaak, óf tyd te betékenen, als

Aan	Na toe
Achter	Om
Af	Onder
By	Ontrent
Behalve	Op
Beneden	Over
Binnen	Rondom
Boven	Sederd
Buyten	Sint
Dicht by	Te
Door	Tegen
In	Tegen-over
Met	Ten
Naa	Tót
Naar	Ter

Tuf.

(*) *Przposiio.*

Tuffchen
Van
Van wege
Vólgens

Voor
Voorby
Wegens
Zonder

Af wordt zo wel achter als voor gesteld , als *Af komen*, en *Kom af*, *daar af*.

Eenige Voorzetsels zyn onscheydelyk, wordende nooit alleen, maar voor Naamwoorden en Werkwoorden gezét, en daar aan gehecht: deeze zyn *Ant*, *Aal*, *Be*, *Ge*, *Er*, *Her*, *On*, *Ont*, *Toe*, *Ver*, *Wan*, welke dus gebruykt worden, *Antwoord*, *Aaloud*, *Bedekken*, *Bedelven*, *Begeeven*, *Bekleeden*, *Betoonen*, *Erlangen*, *Geleyden*, *Gelid*, *Erkennen*, *Herdoen*, *Herdoopen*, *Onbestendig*, *Ondengd*, *Ontheyligen*, *Ontvoorwen*, *Toedoen*, *Toegeeven*, *Verbieden*, *Verhooren*, *Verkrygen*, *Verneemen*, *Verschryven*, *Verbinden*, *Vergaan*, *Verkoopen*, *Wanschepsel*, *Wanhoopen*. Evenwel wordt het woordtje *Toe* somtyds op zichzelf gebruykt, als *Hy bewoog'er my toe*. *De deur was toe*.

Van de

TUSSCHENWERPSELEN.

EEn (*) *Tusschenwerpsel* is een onbuigelyk woord dat uyt zich zelve eenen zin uytmaakt, en zo genoemd wordt omdat men het tusschen de reede inwerpt, tót uytdrukkinge eener hartstógt, en daarom zyn ze verscheydenerley, teweeten

M 5

Van

(*) Interjectio.

Van Bedroefdheyd, als, *Ach, óch, helaas, ey-
laas, óch arm, ô ramp, ey my.*

Van Blydschap. *Hey sa.*

Van Verwonderinge, *Femini, Is 't moogelyk.*

Van Bedreyginge, *Wee.*

Van Wenschinge, *Och dat, Och óf.*

Van Smeekinge, *Ey, eylieve,*

Van Goedkeuringe, *Braaf,*

Van Verſmaadinge, *Foet, ô Schande.*

Van Belpóttinge, *Fou jou.*

Van Geroep, *Ho, hem.*

Van Gelach, *Ha ha ha.*

Van Gehuyl, *Och, O my.*

Om te doen zwygen, *Sus, ſtil, ſt.*

Van

Van de

(*) WOORDSCHIKKINGE.

DE *Woordschikking* is een gedeelte der Spraak-
konst waar door men de woorden gevoegelyk
leert t'zamen schikken. Hoewel nu myn voornee-
men niet is, den ganschen trant der Latynsche *Syn-
taxis* te volgen, te meer dewyl ik reeds al nu en
dan, daar 't eenigzins te passe quam, iets van de
Woordschikkinge gemeld hebbe, nógtans zal ik van
eenige spreekwyzen, waarin men veelyds groote
misslagen bespeurt, eenige onderrechting geeven,
en beginnen met de **NAAMWOORDEN**.

De (†) *Noemer* wordt vereyscht by *Werkwoor-*
den die niet overgangklyk zyn, als *Zyn*, *Loopen*,
Zitten, *Gaan*, *Staan*: want men zegt. *Ik ben reeds*
een bedaagd man. Daar loopt een paerd. Op dien
stoel zat de Koning. Daar gaat een groot man. Gin-
der staat een ós. Een (§) overgangklyk *Werkwoord*
is een woord dat van den éenen persoon tót den an-
deren overgaat, hoedaanig de meeste *Werkwoor-*
den zyn, als *Begeeren*, *maaken*, *krabben*; *stooten*,
schoppen, *eeten*, *drinken*, enz. waarvan straks
meer, onder den *Accusativus*.

Het geslacht behoort ontrent de *Byvoegelyke Naam-*
woorden wel in acht genomen te worden, als *Een*
vroom Man. Eene goede Vrouw. Een sterk Paerd.

De *Genitivus* (want de Latynsche benaamingen
der

(*) *Syntaxis*. (†) *Nominativus*. (§) *Transitivum*.

der Naamvallen acht ik dat myn Leezer nu al verstaat, al kent hy geen Latyn,) wordt veel gebruykt om iemands eygendom óf bezit óf maaksel aan te wyzen, als *Des Koopmans waaren. Het geld der koopluysden. Iemands oordeel begeeren: Elks goed-dunken: 't Is ieders zin niet: Het heeft wat schyns. De eygenschap der dengd: De diepte der zee: De bekoorlykheyd der waereld. Het verstand dier vromwe is groot. Schuddet het stóf wwer voeten af. Matth. 10. 14. Hy is één van de Reeders van dat Schip; De Man van 't huys is dood. 't Schrift van dien brief is Willems hand. Dat werk is Jakobs maaksel. Góds Woord; Góds Vólk; Salomons Tempel: waarvoor men ook zegt, Het woord Góds; Het vólk Góds; De Tempel Salomons.* welk laatste van sommigen gewraakt wordt: evenwel is het zo doorgedrongen, te zeggen *De Spreuken Salomons; 't Evangelium van Mattheus, de Zendbrief van Paulus aan de Romeynen*, dat hoewel ik 't eerste goedkeure, ik 't laatste nógtans niet verwerpen kan.

Wanneer het gebeurt dat'er twee *Genitivi* achter den anderen noodig zyn, dan voegt het best den éenen, door *van*, en den anderen door *des* uyt te drukken, als *De Zendbrieven van Paulus den Apostel des Heeren*; want hier te zeggen *van den Heere*, maakt een wangeluyd.

Nóg eenige andere wyzen van spreken zyn'er waarin de *Genitivus* by goede Schryveren gebruykt wordt, als *Een teng biers; Een roemer wyns; Een plas waters; Veel goeds; Weynig gelds; Gelds genoeg. Vol waters, Goed kinds. Een ends wegs. Die zyn kruys niet opneemt, en my naavólg*, (zegt Christus

ftus) is myns niet waerdig. Matth. 10. 38. Om uws ongeloofs wille Matth. 17. 20. Om myns nanms wille, Matth. 19. 29. Onferm u myner Matth. 15. 22. Onferm u onzer. Luk. 17. 13. Wees onzer indachtig. Heere gedenk myner, Luk. 23. 42.

Zo zegt men ook, *Myns bedunkens: Goeds moeds: Bloots voets; Bloots hoofds. Ik ging myns weegs. Hy is slinks. Eens 's weeks: Driemaal 's jaars: Tweemaal 's daags. s' Mórgens; 's Avonds; 's Nachts. Spóttender wyze.*

De *Dativus* gebruykt men dus. *Hy is zynen vader gelyk. Den vólke iets voordraagen. Het plakkaat wierdt den vólke opentlyk voorgelezen, 't Lachgen is den mensche eygen: Het is den menschen gezét eenmaal te sterven. Heb. 9. 27. Die zaak is allen gemeen. Hy is der waereld nóg niet gestorven. Ten eeuwigen leeven overgevoerd. Ter kelle vaaren. Ten grave gaan. Ten vuure gedoemd. Ten oordeel gedagvaard. Ik heb het hem gezegd. Hy heeft het my gegeven. Een zoon die hem lief was. Wees my genadig. 't Is hem ontnomen.*

De *Accusativus* wordt vereyscht by (*) overganglyke Werkwoorden, als *De Smidt maakt eenen hamer. Zy krabde haaren man. Hy sloeg zynen zoon. De kaerel stiet my. Zy bespótte hem. De ós schopte den jongen. Ik brandde mynen vinger. Hy wierp den steen weg. Zy at eenen appel. Hy drinkt lieffst rooden wyn. Ik heb hem niet gezien, Vólg my. Ik hoorde hem niet. Zalig is hy die den Heere bemint, dat is, die den Heere liefde toedraagt. Zalig is hy dien de Heere bemint, dat is, die van den Heere bemind wordt. Hy plantte eenen wyngaard, en zottede eenen*

(*) Verba transitiva.

nen

nen *uyn*. daarom. Mark. 12. 1. *Hy zondt eenen dienstknecht tot de landlieden.* vl. 2. *Zy namen en sloegen hem.* vl. 3. *Laat ons hem dooden.* vl. 7. *Zy verlieten hem.* vl. 12.

De *Vocativus* dient alleen om te roepen, óf iemand aan te spreken. als *O Gód, wees my zondaar genadig,* Luk. 18. 13. *Vader, niet myne wille, maar de uwe geschiede.* Luk. 22. 42. *Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn?* Matth. 3. 7. *Gaa weg, Satan.* Matth. 4. 10. *Heere, gy Zoon Davids, ontferm u myner.* Matth. 15. 22. *Heere help my.* vl. 25. *Verheerlyk my, gy Vader, by u zelven. Komt, gy gezegende myns Vaders,* Matth. 25. 34. *Gaat weg van my, gy vervloekte, in het eeuwige vuur.* vl. 41. Joh. 17. 5. *Saul, Saul, wat vervolgt gy my? Wie zyt gy, Heere?* Hand. 9. 4. 5. *Gód zal u slaan, gy gewitte wand.* Hand. 23. 3.

De *Ablativus* vertoont zich in deeze spreekwyzen: *Daar is een brief van hem gekomen. Ik heb een boek van mynen broeder gekreegen. Alle dingen zyn my overgegeeven van mynen Vader.* Matth. 11. 27. *Dit gebod heb ik van mynen Vader ontfangen.* Joh. 10. 18. *Zy wierdt zwanger bevonden uyt den Heyligen Geest.* Matth. 1. 18. *Ik zag hem ten hove. Ten derden dage. Ten tyde myner jeugd. Daar ter stede. Ter goeder uure. Op eenen Sabbatdag* Matth. 12. 10. *Behoorlyker wyze. Ik quam onverrichter zaake teruggen.*

De getallen schynen zich ook in den *Ablativus* óf *Accusativus* te laten buygen. als *In tweën; In driën. Aan vieren; Aan zessen.* enz. *Hy quam met zyn vyven. Zy waaren met hun zévenen.*

Hoewel de Byvoegelyke Naamwoorden buygelyk

lyk zyn, nóg tans worden ze somtyds onbuygelyk, wanneer ze als *Zelfstandige* gebruykt worden: want hoewel men zegt, *Ryke luyden*, nóg tans zegt men, *Die luyden waaren ryk*. Sommige willen dat de *Byvoegelyke Naamwoorden*, als ze de plaats van *Zelfstandige* bekleeden, ook als *Zelfstandige* moeten geboogen worden: dóch ik kan natuurlyks goedvinden dat men in *Nominativo plurali* zegt, *de Voornaamsten*, maar de *Voornaamste*: dóch in *Dativo* en *Accusativo plurali* te zeggen *den Voornaamsten*, en de *Voornaamsten*, is regelmatig. Zo mag men ook zeggen, *De rechtvaerdige zyn Gode aange-naam*; en *Het loon der rechtvaerdigen*: almede *De zyne haaten hem*; en *De haat der zynen*.

Ook worden de *Byvoegelyke Naamwoorden* dikwils gebruykt als *Bywoorden*, als *Ik heb hem trouw gediend*. *Ik heb hartig gegeten*. *Hy deed het heel traag*. Dit komt overeen met de Latynsche spreekwyze, *Se matutinus agebat*.

De *Byvoegelyke* en *Zelfstandige Naamwoorden* moeten in geslacht, getal, en naamval, met elkan-deren overeenkomen, als *Een sterk man*. *Eene zwakke vrouw*. *Een jong kind*. *Een groot paerd*. *Een wel bezeyld schip*. *Vette ossen*. *Groene velden*. *De pligt eens vroomen mans*. *Eenen grooten boom omhakken*.

Hoewel onze taal een duydelyk onderscheyd tus-schen het eenvoudig en meervoudig getal heeft; nóg tans lydt het gebruyk dat men zegt, *Vyftig jaar' oud*; *Honderd pond' zwaar*; *Drie voet' lang*: *Drie honderd gulden s' jaars*. *Tien duyzend mann'*.

Ontrent de **VOORNAAMWOORDEN** staat waar te neemen dat men insgelyks op 't geslacht lette, als *Myn*
va-

vader, Myne moeder, en Myn paerd. wyders dat de Betrekkelyke in geflacht en getal overeenkomen moeten, hoewel niet altyd in naamval, als het vólgende Werkwoord eenen anderen naamval beheericht, als De brief, welken gy my gegeeven hebt, heeft my behaagd. De man wiens vrouw doorgegaan is. Hy heeft eene vrouw wier schranderhejd boven andere uytmunt. De schaapen, die op stal stonden, wierden met boonen gemest. Hy heeft de ossen, welke hy geveyd had, tót eenen goeden prys verkóft.

Een groote misflag is het dat men tusschen de *Aanwyzende Voornaamwoorden hen en haar*, en de *Bezittende, hunne en haare* geen onderscheyd maakt. Onze beste Schryvers, 't is waar, slaan dit verschil naauwkeurig gade: *Want hen en hunne* zyn manlyk, en *haar en haare* vrouwelyk: Hierom moet men zeggen: *De menschen in 't gemeen letten'er niet op, en 't is hen zwaarlyk wys te maaken. De vrouwen* zagen 't wel; maar men kon 't haar evenwel niet doen begrypen. Alsmede, *De mannen* hebben hunne papieren, en *de vrouwen* haare handschoenen op den tafel laten leggen. *Uwe maan* zal haar licht niet intrekken. *Jef. 60. 20.* Het is ook quaalyk gezegd, *Ik vrees dat zy haar zullen vergiffen*: want men moet zeggen, *dat zy zich vergiffen zullen.* Insgeelyks is 't niet goed dat men zegt. *Hy heeft hem bezeerd*, zo men door *hem* den persoon zelven verstaat, want dan moet het *zich* zyn; dóch is 't een ander, dan moet het *hem* weezen.

In plaats van het Voornaamwoord *welke*, zegt men somtyds *wat*, als *Wat man kan dat doen? Wat vrouw zou zulks durven bestaan? Wat woorden*

den zyn magtig die zaak naar behooren zyt de drukken?

Men zegt ook, *Ik was gisteren tot zynent*, dat is, in zyn huys. *Ik meen tot uwent aan te komen: Wanneer zyt gy laast tot mynent geweest. Om onzent wille; Om haarent wille: Mynent halve, Uwent halve.*

Het Voornaamwoord *De gene* kan men dikwils gevoeglyk voorbygaan; want men zegt wel, *De gene, die ons quamen zien*; Maar *de gene* schynt daar eenigfins overtóllig; óf zo'er een Voornaamwoord noodig is, kan men zeggen, *Zy, die ons quamen zien*. Evenwel voegt het niet quaalyk dat men zegt, *De Heere bewaart de genen die hem vreezen*, waarvoor men ook zeggen kan, *De Heere bewaartze die hem vreezen*. Dit woordtje *ze*, wanneer het niet gebruykt wordt voor *zy*, maar voor *hen* óf *haar*, behoort altoos aan 't Werkwoord gehecht te zyn, als, *Ik hebze niet gezien. Wy vondenze niet s'huys*: dóch voor *zy* gebruykt wordende behoort het op zich zelve te staan, als, *Waar zyn ze? Konnen ze niet komen?*

De Ledekens *Het en Dat* worden dikwils in 't meervoudig getal gebruykt, als, *Het waare vroome luyden. Dat zyn sterke paerden.*

De WERKWOORDEN *Ik Ben, Ik Word, Ik Gaa, Ik Staa. Ik Loop, Ik Zit, Ik Blyf*, vereyfschen eenen *Nominativus*, als, *Ik ben een zwak man. De toorn is een korte dulheyd. Zy wordt eene bedaagde vrouw. Hy wierdt een geleerd man. Hy gaat recht overend. Wy stonden'er droog. Gy loopt langzaam. Hy zit stil. Het land blyft onbeweegelyk.*

N

Het

Het grootste gedeelte der *Werkwoorden* beheerscht eenen *Accusativus*, gelyk onder de *Naamwoorden* reeds met verscheydene voorbeelden getoond is, als, *Eenen hond slaan. Eenen ós dooden. Eenen vogel vangen. Zy baat haaren man. Men bondt hem vast. Ik bragt haar i'huys. Zy wist haaren man aardig te bepraaten.*

Sommige *Werkwoorden* beheerschen eenen *Dativus*, als, *Hy heeft zynen kinderen eenige boeken gegeven. Dat boek is my vereerd. Ik durf dat mynen vader niet vergen. Adams persoonlyke zonde allen zynen naakomelingen te laste leggen. Hy heeft zynen onderen bestolen. Ik wil hem niet benaadeelen. 't Komt u niet toe. Het betaamt haar niet. Het zou my verdrieten. Hy heeft het my afgenomen. Zyn nuurwerk is hem onstolen. Men heeft den volke die zaak voorgedraagen. Het is my afgeperst. De brief ontviel hem. Der dienstbaarbeyd onderworpen, Heb. 2. 15.*

Eenige *Werkwoorden* zyn 'er die eenen *Genitivus* beheerschen, als, *Ontferm u onzer: Gedenk myner: Hy bekrennt zich des niet; Hy wierdt des verwittigd. Zy schaamde zich zynen.* De woorden *Ontfermen* en *Gedenken* neemen ook wel een *Voorzetsel* by zich, in welken gevalle het *Naamwoord* van het *Voorzetsel* beheerscht wordt, als *Hy ontfermde zich over haar. Ik schaamde my over haar. Gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap.*

Men heeft ook *Werkwoorden* die, behalve den *Accusativus* dien ze beheerschen, eenen *Ablativus* by zich neemen, als, *Onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlossen. Hy heeft hen uit de dienstbaarheyd verlost, en van slaavernye bevryd.*

Wie

Wie zal my verlossen wyt het lighaam deezes doods! Rom. 8. Zy is van eenen dronkaard ontslagen.

Als men onderstellender, óf aanbeveelender, óf wenschender wyze spreekt, moet het Werkwoord in de *Aanvoegende óf Wenschende wyze* gesteld worden, als, *Ik meen u nóg te spreken, eer ik vertrekke. Dat by my eerst vraage, óf ik gereed ben. Men zie wel toe dat men 'er niet meê spótte. Hy gedooft niet dat ik haar bezoeke, óf by haar kome. Ach, zeyze, dat by tóch haast wederkome. Gave Gód dat ik hem nóg eens zage.*

Etlyke Werkwoorden vereyschen de Voornaamwoorden *My, U, Ons Zich*, als, *Ik verwonder my. Gy verwondert u 'onrecht. Ik schaam my. Schaam u wat. Men behoort zich te schaamen. Hy schaamde zich des niet. Ik wil my zulks niet vermeeten. Hy vermat zich zaaken die boven zyn vermoogen waaren. Hy ontzag zich niet dat te doen.*

Veele Werkwoorden, beheerschen een ander Werkwoord der *Onbepaalende Wyze*, als, *Hy beval hem te zwijgen. Zy dwong hem haaren zin te doen. Ik meen morgen by u te komen. Zy gaf my te verstaan.* Hierby kan men nóg deeze volgende voegen. *Hy heeft gezegd het te zullen doen. Hy oordeelde dien toeleg onmoogelyk te zyn. Hy zeyde niet daar van te wooten. Hy meende het niet te kunnen doen. Waar voor men anders zegt: Hy zeyde dat by het doen zoude. Hy oordeelde dat die toeleg onmoogelyk was. Hy zeyde dat by 'er niet van wist. Hy meende dat by 't niet doen kon.* Van de Spreekwyzen, daar twee *Infinitivi* op malkanderen volgen, als, *Ik heb haar hooren zeggen, enz.* is pag. 158. en 159. reeds gehandeld.

Nóg zyn 'er spreekwyzen waarin men de wootden *Gaan, Komen, Staan*, byna op een overtóllige wyze gebruykt, als *Ik gaa my wat vertreeden. Hy most gaan werken*, (dat is, aan zyn werk gaan). *Het ging er op een loopen. Hy quam te struykelen. Men quam wyt hem te hooren. Eer men zulks komt te doen. Alsdan komt de mensch te verstaan. Hy staat nooit weder te komen.* Maar ontrent dusdanige spreekwyzen moet men omzigtig zyn, dat men die niet te veel gebruyke; want dan worden ze walgelyk. Dóch men mag vryelyk zeggen: *Gy moet daar niet lang staan kyken. Het stondt geschapen dat wy haar moogelyk nooit weder gezien zouden hebben. Het komt my op tien guldens te staan. Zysloeg aan 't quynen. Ik wil u gebeden hebben.*

Sommige *Infinitivi*, welke men als *Zelfstandige Naamwoorden* gebruykt, worden ook geboogen, en neemen in den *Genitivus* eene *s* aan, als *Willens en weetens: Myns weetens niet. Myns bedunkens. De reden zyns zeggens. Verachtens waardig. Des drinkens zat.*

Men zegt *Dank weeten*, vólgens 't Fransch *Sçavoir gré*, en ook *Dank wyten*: Het eerste schynt goed, en 't laatste niet quaad.

De **DEELWOORDEN** kunnen somtyds zeer gevoeglyk gebruykt worden; maar men moet zórg draagen dat zulks niet te veel geschiede, want dan ontzenuwen zy den styl, en maaken eene lamme reede, daar ze anders dienen tót verkorting der bevoordinge, gelyk als, *Toen ik de deur wyging zag ik hem*, 't welk men door een *Deelwoord* dus kan verkorten, *Ter deure wylgaande zag ik hem*, óf *Uyt de*

de deur gaande zag ik hem. Zo zegt men ook, Op het veld komende, vond ik het gras nat. In zee gekomen, beliep ons een storm. En in plaats van, De mislagen, die daarin overgebleeven waaren, heb ik verhelpen, kan men cierlyk zeggen, De mislagen, daarin overgebleeven, heb ik verhelpen.

Sommige BYWOORDEN beheerschen eenen Genitivus, als Niets geheels: *Veel waters. Tyds genoeg: Ik had niet gelds genoeg.*

De t'ZAMENVOEGSELS, *Dat, Opdat, Als, Indien*, vereyschen doorgaans dat het volgende Werkwoord in de *Aanvoegende Wyze* gesteld worde, als *Hy wilde niet toestaan dat zy onder zyne oogen quam. Vergun my dat ik my verantwoorde. 't Is te duchten dat zy niet komen zal. Alzo lief heeft God de werreld gehad, dat hy zynen eeniggeboorenen Zoon gegeeven heeft, opdat een iegelyk die in hem geloofst niet en verderve, maar het eenwig leeven hebbe. Joh. 3. 16. Zo dra als ik daar gekomen zoude zyn. Zy zouden 't niet geloofd hebben, indien ik 'er niet zelf gekomen waare. Ik zoud het gedaan hebben, indien gy 't niet belét hadt.*

De VOORZETSELS neemen gemeenlyk eenen *Accusativus* óf *Ablativus* by zich, als *Aan den muur; Achter den boom: By hem. Door zynen raad. Naa hom: De vrouw met haaren man: Om den wynd leyden: Onder den blaauwen hemel. Op den tafel. Tegen mynen voet: Tegen den avond. Tot den grond toe: Volgens zynen raad. Hy stondt voor my. Wegens*

198 W. SEWELS *Nederduytsche*
dien man wierdt 'er niets gesproken: Hy quam zon-
der haar.

Op gebruykt men ook dus. *Op* het *Duytsch*: *Op* zyn *Engelsch*.

Te, *Ten*, en *Ter* worden dus gebruykt, *Hy woont te Rötterdam*: want *Tót* dient eygentlyk om de beweging na iets, óf na eene plaats uyt te drukken, als, *Hy quam tót ons. Hy bleef 'er tót den avond.* Dóch men zegt ook, *Hy is tót mynent*, dat is, *ten mynen huize.* Wyders staat aan te merken, dat *Te* en *Ten* by Onzydige óf Manlyke, en *Ter* by Vrouwelyke Naamwoorden gevoegd worden, als *Te Water*, *Te Lande*, *Ter Zee*; *Te paerde*, *Te voet. Te water en te brood zitten. Ten dage, Ten toon stellen. Ten deele, Ten eersten, Ten goede houden. Ten hoogsten, Ter plaatsse. Iemand ter dood brengen: Hier ter stede: Ter kamere van Amsterdam.*

Van de **TUSSCHENWERPSELS** valt niet zonderlings te zeggen. *Wee* en *Foei* schynen eenen *Dativus* te beheerschen, als, *Wee my! Foei u!* en achter *Och* óf, moct het *Werkwoord* in de *Wenschende Wyze* gesteld worden, als *Och óf God gave!*

Noopende de *Woordschikkinge* in 't algemeen, staat aan te merken, dat het *Naamwoord* doorgaans naa het *Werkwoord* geplaatst wordt, als *Zy zoende haaren man: Hy vatte haar by de hand: Hy bemindt zynen braeder*; dóch somtyds vervalt die órde, want men mag niet zeggen, *De kinderen behoorren te beminnen haune ouders*; maar de kinderen

moe-

moeten hunne onders bewinnen. Zy verzoeken ons hen by te staan.

De Hulpwoorden *Zal, en Heeft óf Hebben*, als zy op meer dan één Werkwoord opzigt hebben, behooren achter aan te komen, onaan gezien men by eenen van de Voorstanderen onzer taale leeft, *Daar ons geen slang op den weg ontmoeten, noch met zyn kop lang vermorzeld, in de hiel en zal byten.* Dit laatste zou goed zyn, indien de woorden, *op den weg ontmoeten*, niet voorgingen; maar dewyl het hulpwoord *zal* daar ook op ziet, most het de reede besluyten, en indien 'er stondt *byten zal*, dan was alles wel. 't Zelfde kan van 't volgende gezegd worden. *Die voor de kranke en gequetste soldaaten goede zorge gedraagen, hunne gasthuysen ingeruymd, en hun by hunne zieken herberge hebben verschafft.* Immers slaat hebben zo wel op *gedraagen en ingeruymd*, als op *verschafft*, en pakte daarom best het sluytwoord der reede gewoest te zyn. Deze bedenking heeft ook plaats in 't volgende gezég: *Dit bewygt Jesus, die den menschen, om goede werken te doen, geschapen, de ziel, met het lighaam vereenigende, hem die, als tot eené leydsvrouw ten goede, heeft gegeven: want heeft most achter, en niet voor het woord gegeven staan.*

Hoe de woorden eener reede zich somtyds met goeden val verscheydentlyk laten verplaatzen, heeft de Latynsche Schryver van de *Spraakkonstige Schets der Nederduytsche taale* zeer fraai aangewezzen in dit gezég, *1 Ik, 2 breng, 3 heden, 4 aan de bruyd, 5 den bloemkrans, 6 van de Hofstede, 7 te huys.*

Een en 't zelfde woord kort achter één te gebruyken, geeft niet alleen een haatelyk wangeluyd, maar is ook walgelyk; hierom moet men zich dan van een ander woord, dat de zelfde kracht heeft, bedienen: Het woordje *want*, kan men somtyds uytdrukken door *naardien*; voor *maar* kan men zeggen *dóch óf dan*; en voor *zyn* kan men *weezen* gebruyken, als, *Hy zal daar kunnen zyn, eer 't voor haar moogelyk is aldaar te weezen.*

Niemand verbeelde zich dat alle deeze voorgaande regelen der Spraakkonst in 't gemeen spreken behoorden waargenomen te worden; want dat zou zonder groote gemaaktheyd niet kunnen geschieden: maar in 't schryven acht ik dat men 'er zich wel naar schikken mag; zonder daarom te meenen dat alle Schryvers zich juyft in alles naar mynen styl moeten voegen: want ik meen dat goede Neerduytiche Schryvers in sommigen opzigte zo wel in styl moogen verscheelen; als eertyds *Cicero*, *Sallustius*, *Cesar*, *Livius*, &c. in 't Latyn, mids dat men de geslachten, en 't enkeld en meervoudig getal, behoorlyk in acht neeme. Ook acht ik dat de gemeene wyze van spreken noodzaakelyk van die des Predikstoels behoort te verscheelen; en dat men iets vertellende, geensins den trant van eenen Redenaar moet volgen; want dat gebrék in sommigen veroorzaakt wel dat 'er dan gezegd wordt: Hy lykt wel te preeken; óf, Hy is veel te gemaakt in zyn spreken; óf Hy spreekt als een Quakzalver. Zo behoeft men ook in eenen gemeenzamen brief niet overnaauwkeurig te zyn, óf te verre van den gemeenen spreektrant af te wyken, behoudelyk dat men straattaal vermyde. Dóch in den

schryf-

schryfftyl van verhevener zaaken dunkt my dat men zich niet alleen van laffe spreekwyzen niet bedienen mag, maar dat men ook het gemeen gebruik van spreken, 't welk echter niet ganschelyk verworpen moet worden, volgens Horatius,

Si volet usus,

Quem penes arbitrium est, & jus & norma loquendi,

niet altoos stiptelyk behoeft op te volgen: want hoewel het Latyn van Terentius met recht voor cierlyk gehouden wordt, en men zich in de gemeene spraak, óf in gemeenzaame brieven, met lóf daaraan mag houden, evenwel twyfel ik óf diergelyk een spreekwyze als men in de *Andria* vindt, *Davo istuc dedam jam negoti*, veylig van eenen Historischryver óf Redenaar mag gevolgd worden, 't en waare vertellender wyze, teweeten, dat iemand zo gezegd had. Even zo acht ik dat men in de gemeene Nederduytsche spreekwyze zich niet te veel aan de spraakkonstige régelen moet binden: want het zoud inderdaad vry gemaakt schynen, buyten een verhoog, te zeggen, *Ik ben daar by eenen quaadaardigen mensche geweest*: Ook schynt het niet inschikkelyk, zich in de gemeene spraak te bedienen van de woordtjes, *Invoege, Dermaate, enz.*

Van de
ZINSCHEYDINGEN.

Dewyl eene reede beſtaat uyt verſcheydene leden, is men gewoon, die doorzekere tekens te onderscheyden. Deeze tékens óf merken by de Latynſche benaamingen beſt bekend zynde, zal ik die ook alhier gebruyken.

[/] óf (,) noemt men een *Comma*, en is een teken van eene korte ophoudinge, óf ademhaalinge, als,

Komt / eanſchouwt de daaden des Heeren / die verwoeffingen op aarde aanrecht / die de oorlogen doet ophouden tot aan het eynde der aarde / den boog verbreekt / ende de spies aan twee ſlaat / de wagenen niet buur verbzandt. Pf. XLVI. 9, 10.

Van binnen uyt het harte des menſchen komen boozt / quaade gedachten / overſpelen / hoererpen / doodſlagen / dieberpen / gierigheden / boogheden / bedrog / ontuchtigheyt / booze ooge / laſtering / hobaerdy / onverſtand. Mark. VII. 21, 22.

De bzeze des Heeren is / te haaten het quaade / de hobaerdigheyt / den hoogmoed / en den quaaden weg. Spreuk. VIII. 13.

Zo 'er iemand is die met wind omgaat / en valſchelyk liegt / zeggende / Ik zal u profeteeren boozt wjn ende boozt ſterken dzank / dat is een Profheet derzes volks. Mich. II. 11.

Maar Ieſus antwoorde en zeyde tot hen / Gy dwaakt / niet weetende de Schriften / noch de kzaacht Gods. Matth. XXII. 29.

[;] Wordt

[;] Wordt een *Semicolon* genoemd, en is een teken van wat langer ophouding, als,

Zend uw licht / en uw waarheid / dat die mij leiden; dat ze mij brengen tot den berg uwer heilighed / en tot uwe wooning; ende dat ik ingaa tot Gods altaar. Ps. XLIII. 3, 4.

God / wy hebben 't met onze ooren gehoord / onze vaders hebben het ons verteld; gy hebt een werk gezocht in hunne dagen / in de dagen van ouds. Ps. XLIV. 2.

Laat mijne vervolgers beschaamd worden / maar laat mij niet beschaamd worden; laat hen verschrikt worden / maar en laat mij niet verschrikt worden. Jer. XVII. 18.

Ik zal eene voleping maaken met alle de heidenen / daar heene ik u verstrooid hebbe; maar met u en zal ik geene voleping maaken. Jer. XXX. 11.

Ik heb de pestilenci onder ulieden gezonden / naar de wyze van Egypte; ik heb uwe jongelingen door het zwaard gedood / ende uwe paerden gebanghlyk laaten wegvoeren: ende ik heb den stank uwer heilegeren zelfs in uwe neuze doen opgaan; nochtan en hebt gy u niet bekeert tot mij / spreekt de H E E R E. Amos IV. 10.

Veeltyds komt de *Semicolon* te pas voor de woorden *Maar*, *dóch*, *niettegenstaande*, *nóchtan*; echter is dit zulk een vaste regel niet, die geen uytzondering heeft: want somtyds vereyscht de reede dat men een *Colpn* voor die woorden stelt, en *maar* wordt altemets ook wel achter een *comma* gezét.

[:] Heeft de benaaming van *Kolon*, en is een teken dat doorgaans in 't midden van eenen zin gesteld wordt; wanneer het vólgende dient tót aanwy-

wyzinge der oorzaake van het gezeyde, óf tót bevestiginge van het voorgaande, óf tót aanwyzinge van het oogmerk deszelfs. als,

Ik zal niet eeuwighlyk twisten / noch ik en zal niet geduurighlyk vervolgen zyn: want de **Beest** zoude van vooz myn aangezichte overstelpc worden. *Jes. LVII. 16.*

Uwe **Zon** zal niet meer ondergaan / ende **uwe Maan** zal haar licht niet intrekken: want de **HEERE** zal u tot een eeuwigh licht weezen / ende de dagen **uwer** creuringe zullen een eynde neemen. *Jes. LX. 20.*

Die zich beroemt / beroemie zich hierin / dat hy verstaat / ende my kent / dat ik de **HEERE** ben / doende weldaandighepd / recht / en gerechtighhepd op der aarde: want in die dingen heb ik lust / spreekc de **HEERE**. *Jes. IX. 24.*

Genees my / **HEERE** / zo zal ik geneezen worden; behoud my / zo zal ik behouden worden: want gy zyt myn lof. *Jes. XVII. 14.*

Spreek nu tot de mannen van **Juda** / en tot de inwooners van **Jerusalem** / zeggende; zo zept de **HEERE**: Ziet ik formeer een quaad tegen ulieden / ende denk tegen ulieden eene gedachste. *Jes. XVIII. 11.*

Aldus zult gy zeggen tot den **Profeet**: **Wat** heeft u de **Heere** geantwoord? *Jes. XXIII. 37.*

Sint dat ik tegen hem gesproken hebbe / denk ik nog ernstighlyk aan hem: daarom rommelt myn ingewand over hem; ik zal my zoner zekerlyk ontfemen / spreekc de **HEERE**. *Jerm. XXX. 20.*

Ziet ik zal over **Juda** / en over alle inwooners van **Jerusalem** / brengen al het quaad dat ik tegen hen gesproken heb: omdat ik tot hen gesproken hebbe / maar zy niet gehoord en hebben / ende ik tot hen geroepen hebbe / maar zy niet en hebben geantwoord. *Jes. XXXV. 17.*

Ik

Ik de **HEERE** behoede dien / alle oogenblikk
zal ik hem bebochtigen : opdat de vband hem niet
en bezoeke / zal ik hem bewaaren nacht en dag.
Jef. XXVII. 3.

Ende Saulus stondt op van der aarde : ende als
hy zyne oogen open deede / zag hy niemand. Hand.
IX. 8.

De Heere zepde tot hem / Gaa heenen : want
deze is my een uytverhooren vat / om mynen naam
te draagen vooz de heydnen. Hand. IX. 15.

Maas deezzen zal ik wederkeeren / ende weder op-
bouwen den Tabernakel Davids / die verballen is /
en het gene daarvan verbzoken is / weder opbou-
wen / ende ik zal den zelven weder oprichten : op-
dat de overblyvende menschen den Heere zoeken.
Hand. XV. 16, 17.

Menigmaal wordt de *Kolon* gevoeglyk geplaatst
voor de woorden *Want*, *naardien*, *daarom*, *dewyl*,
omdat ; maar somtyds stelt men dat teken ook wel
voor 't woordtje *maar*, naar dat de zin der reede het
vereyscht.

[.] Deze Stip óf tittel word *Punctum* genoemd,
en dient tót een teken dat de zin der reede uyt is :
en achter deezze stip behoort altoos een Groote letter te
vólgén. als,

Komt / hoorz toe / alle gy die God vzeest / ende
ik zal vertellen wat hy aan myne ziele gedaan heeft.
Ik riep tot hem met mynen monde / ende hy wierdt
verhoogd onder myne tonge. Hadde ik na ongerech-
tighepd met myn harte gezien / de Heere zoude niet
gehoozd hebben. Ps. LXVI. 16, 17, 18.

'c En waare de Heere my eene hulp getweest waa-
re / myne ziel had byna in de stilte gewoond. Als
ik zepde / myn voet wankelt / utwe goedertierenhepd /
o Heere

o Heere / ondersteunde my. Pf. XCVI. 17, 18.

Looft / gij knechten des Heeren / looft den naam des Heeren. De naam des Heeren zij geprezen / van nu aan tot in eeuwigheid. Van den opgang der zonne af / tot haaren nedergang / zij de naam des Heeren geloofd. De Heere is hoog boven alle heydnen / boven de hemelen is zijne heerlijkheid. Pf. CXIII. 1, 2, 3, 4.

[?] Is een *Vraagteken*, en wordt achter eene vraag gesteld.

Heere / ik roep tot u den ganschen dag; ik strek myne handen tot u: Zult gij wonder doen aan de dooden? of zullen de overleedene opstaan / zullen ze u looben? Zal uwe goedertierenheid in 't graf verteld worden? uwe getrouwheid in 't verderf? Zullen uwe wonderen bekend worden in de duisternisse? ende uwe gerechtigheid in het land der vergetenheid? Pf. LXXXVIII. 10, 11, 12, 13.

Hoe lang zullen de godloozen / o Heere / hoe lang zullen de godloozen van vzeugde opspzingen? uytgieten? hard spzeeken? alle werkers der ongerechtigheid zich beroemen? Pf. XCIV. 3, 4.

Zoude die 't oog plant / niet hooren? zoude die 't oog formeert niet aanschouwen? zoude die de heydnen tuchtigt / niet straffen? Hy die den menschen weetenschap leert? vs. 9, 10.

Op slechte / hoe lang zult gij de slechtigheid be-
minnen? en de spotters booz zich de spottcrny be-
geeren? ende de zotten weetenschap haaten? Spreuk.
I. 22.

Ben ik dan een Vader / waar is myne eere? ende ben ik een Heer / waar is myne vzeze? zegt de Heere der heirschaaen tot u / o Priesters / ver-
achters myns naams. Maleach. I. 6.

De Zoon des menschen / als hy komt / zal hy ook

ook geloof binden op der aarde? Luk. XVIII. 8.

[!] Is een teken van verwonderinge en wytroeping, 't zy van droefheyd óf blydschap, als

Hoe dikwils verbitterden zy hem in de woestynne!
Deeden hem smarte aan in de wildernisse! Ps. LXX.
40.

Och dat gy my als een broeder waart / zuggende de borsten myner moeder! Hoogl. VIII. 1.

Hoe is 't goud zo verdonkerd! het goede sijn goud zo veranderd! hoe zyn de steenen des Hepligdoms booz aan op alle straaten verwoozpen! de kostelike kinderen Zions / tegen sijn goud geschat / hoe zyn ze nu gelyk gerekend den aardenen flesschen / het werk van de handen eens pottebakkers! Klaagl. IV. 1, 2.

Zo zegt de ~~HEERE~~ Heere / Wee over die dwaaze Profeten / die hunnen geest naawandelen / en 't gene zy niet gezien hebben! Ezech. XIII. 3.

Als hy nabij quam / en de stad zag / weende hy over haar / zeggende / Och of gy ook bekendet / ook nog in dezen uwen dag / 't gene tot uwe vzeede dient! Luk. XIX. 41, 42.

Dit teken [!] wordt doorgaans gesteld achter de Tusschenwerpsels *Ach! Helaas! Wee!*

( ) Deeze twee haakjes noemt men *Parenthesis*, zynde een Tusschenstelling óf invoegsel van eenige woorden, die doorgaans den zin wat klaarder óf omstandiger uytdrukken, welke echter zonder die ingevoegde woorden verstaanbaar is, als

En Pilatus antwoorde hen / zeggende / Wilt gy dat ik u den Koning der Jooden los laate? (want hy wist / dat hem de Overpriesters booz nyd overgeleverd hadden): maar de Overpriesters beweegden

den de schaare / dat hy haar liever Barrabas zonde
loslaaten. Mark. XV. 9, 10, 11.

Konnen wy niet weten welke deeze nieuwe leere
zy / daar gy van spreekt: want gy brenge eenige
vreemde dingen voor onze ooren. Wy willen dan
weten wat toch dit zy wil. (Die van Athenen
nu alle / en de vreemdelingen die zich daar onthiel-
den / besteedden hunnen tyd tot niet anders / dan
om wat nieuws te zeggen en te hooren.) Ende Pau-
lus staande in 't midden van den Areopagus / zeg-
de / Gy mannen van Athene / ik bemerk dat gy
allesins gelijk als godsdienstiger zyt. Hand. XVII.
19, 20, 21.

Van

Van de

(*) MAATKLANK.

De Maatklank is dat gedeelte der Spraakkonst, het welk aanwyft óf de lettergreepen lang óf kort zyn, waarop in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig moet gelét worden.

Woorden van ééne lettergreep uyt eene tweeklank bestaande, zyn doorgaans lang, als *Gaan, staan; Been, steen, veen; Boom, oom, zoon, rood, stroo; Groen, koen, zoen; Houd, koud, woud; Uur, muur, zuur*. Niettemin heeft deeze regel zyne uytzondering; want *Aan, meer, zeer, veel*, zyn beyde lang en kort, gelyk ook veele andere eendélige woordtjes, als *Dat, ik, om, op, tót, zo*.

De meeste woorden van twee lettergreepen zyn lang in de eerste sillabe, als *Adel, Adem, Beker, Beter, Bodem, Cedel, Dadel, Daaden, Dnyzend, Ezel, Enkel, Feytel, Fakkell, Geessell, Gével, Haggel, Hemel, Honderd, Iemand, Inspraak, Jaager, Jagthond, Kamer, Kével, Leger, Maatig, Meester, Neader, Novel, Oven, Oordeel, Peper, Quazel, Reden, Sabel, Suyker, Teder, Lepel, Vader, Vedel, Water, Weder, Weever, Yver, Yzer, Zalig, Zegel, Zeker*: Evenwel zyn veele hiervan uytgezonderd, als *Bevél, Besték, Cieraad, Faizant, Fregat, Gebrék, Gestél, Geval, Geweld, Gezég, Papier, Servét*: voorts alle Vrouwelyke naamen in *es* óf in uytgaande

o

de

(*) Profodia.

de, als *Prinfes, Voogdés, Vrindin, Slaavin, enz.*

Woorden van drie óf meer lettergreepen kunnen niet wel onder eenen vasten regel betrokken worden; maar men moet in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig met het oor te raade gaan, en alle hardigheyd vermyden. *Ademen, Beeldtenis, Edelheyd, ergernis, Heydendom, kinderen, regenten,* hebben de eerste sillabe lang, de tweede kort, en de derde, hoewel kort in de uytpraak, wordt in vaerzen als lang gebruykt. *Verkeeren, Verdeelen en Oordeelen,* hebben de voorste en laatste lettergreepen kort; want *Oordelen,* te zeggen, is 't woord *rabraaken.* *Kandelaar* heeft de middelste lettergreep kort, dóch hoewel de laatste zo wel als de voorste in Dicht lang is, nógtans moet zy in de gemeene uytpraak maar flauw gehoord worden, anders geeft het een groot wangeluyd. *Hovandj, slaaverny, tovery,* hebben de eerste en laatste lettergreep altoos lang. *Beduytsel, beginsel, beletsel,* hebben de middelste lang, en de voorste en laatste kort.

Woorden van vier lettergreepen schikken zich in dicht ook niet altyd naar de gemeene uytpraak: want *Gehoorzaamen* in een vaers komende, laat toe dat men de derde sillabe zo wel kort uytspreekt als in 't woord *Verledigen,* welks tweede en vierde lang zyn, gelyk ook de woorden *Behoudenis, Bekommering, Gehoorzaamheyd, Gevangenis, Geneegenheyd:* Maar in *Admiraalschap* zyn de eerste en derde lang, en de andere kort.

Uyt een korte en een lange lettergreep maakt men eenen Voet, waarvan 'er in Heldendicht zes gaan, 'twelk overhands berymd wordt; naamelyk op twee sloepende

pende rymen doet men twee staande volgen, gelyk H. L. Spiegel, in zynen Hartspiegel, dit al waargenomen heeft; want dus zegt hy in 't H. Bock.

**De koutwe nare nacht met duysterheid omhangen/
En streven weken al des uchtens rode wangen.
Ong aazden kreis genaakt het wenschelyk gezicht/
Der stralen groepzaam het des Hemels grote licht.**

Hieruyt blykt dat de laatste voet van een vaers met een slepend rym, uyt drie lettergreepen moet bestaan, waarvan de middelste lang is.

De Heer P. C. Hooft schreef, nu honderd jaar' geleeden, uyt Florence aan de Amsterdamsche Kamer in *Liefde Bloeyende*, eenen brief in dicht, welks begin aldus luydt:

Zyn groet zendt, die niet weet, ô konstryk Broeder-
tal,

Of hy u Meesters, of zyn Broeders noemen zal.
Terwyl het wit gebergt en moeiljyke wegen,
De bosschen en de zee, die tusschen ons gelegen,
En menig vruchtbaar veldt en akker my belet
Myn geest met uw gezang te voeden altemet:
Zo doe ik by gebrek van die gewoone weelden,
Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te beelden.
En daar ik u, noch ook uw kunst niet kan verstaan,
Laat ik deez Dichten, die nog ruw zyn, tot u gaan;
Getuygen van myn doen, en van myn wil een teeken,
Om zo gy niet tot my en kont, tot u te spreken.

De zoetvloeyende Vondel vangt zyne *Inwijzing* van het *Stadhuis t' Amsterdam*, aldus aan:

Gelyk nu d'ackerman de zeiffen slaat in d'airen,
En heenstreeft, door een zee van gout en goude
baren,

Zoo weckt ons Amsterdam, door overvloet van stof,
Om in den vruchtbren oest van zijnen rycken lof
Te weiden met de penne, en vrolijk in te wyen
De hoogtijdt van 't Stadthuis en burgerheerschap-
pyen,

Met een de jaarmerckt, die, met haeren open schoot,
Alle omgelegen steên en bondgenooten noodt
Op 't heerelyk bancket van allerhande gading,
Die 't nimmer zat gezicht genoeg en verzading
Belooft, door zo veel schar, gerief, verscheidenheên,
Als kunst en hantwerck hier nu stapelen op een.

Deezen trant heeft Vondel ook gehouden in zyne
Maagden-Brieven, en de Heer van Wulverhorst
verscheydenmaal in zyne Bybelstóffe.

De Heer van Zuylichem, Konstantyn Huygens,
begint zyne *Oogentroost* aldus:

Verdenk den Dichter niet die deezen Rym beleydt,
Hy heeft u van der jeughd met yd'le vrolikheyd,
Met jok voor jok bericht; en 't docht hem, in
die jaaren,

Dat woorden zonder zout en lachgen, zusters
waaren,

En 't docht u even zo; nu weeten gy en hy,
Het zuur en 't zoet gezicht te stellen, naat het zy.

Zyn *Hófwyk* vangt hy in deezer voege aan.

De groote web is af, en 't Hóf genoeg beschreeven:

Eens

Eens moet het Hófwyk zyn. wie kent den draad
van 't leeven,

Hoe kort hy is, hoe taai? de snaar die helderft luydt,
Scheidt d'eerste menigmaal van leeven en van luyt,

Verkracht en overrekt, óf met der tyd versleeten.

'k Heb overrekt geweest; maar ben 'er deur gebeeten:

Op 't slyten komt het aan; Twee dingen maaken 't
waar;

Of ik 't ontveynzen wou, myn' jaaren en myn haar.

De hoogdraavende Antonides laat zich in 't begin
van zynen *Ijstroom* aldus hooren.

My lust een tafereel tót lóf van 't Y te maalen,

Den grooten Koopstroom en zyn' rykdom op te haalen,

Te zetten in den dag, die op den voorgrond brandt

In volle kracht, en spreydt van daar aan allen kant

Zyn' stralen flauwer op verschieten, en gezigten;

Een houding, die zyn beeldt te schooner uyt doet
lichten.

De Heer Laurens Bake van Wulverhorst begint
het LXV. Hoofdstuk zynes *Uytbrejdinge van Jesaias*
met deeze vaerzen.

Waarheen wiltge, Israël, uw' losse schreeden wenden?

Waar loopt ge? ik word gezocht van die my nimmer
kenden,

Gevonden van een volk, dat my voorheen nooit zocht:

Voelt gy niet in uw hart een heete drift en togt,

Een' blaakend' yver; om in winkels en in hoeken,

Den Heyland, lang verwacht, in 't eynde eens op
te zoeken?

Lieft' zie ik dat een Heldendicht met een slepend rym begint, alhoewel zelfs onze beste Dichters zich daar onttrent geen en regel schynen gesteld te hebben. Ik zou meer wegens 't gene tót een gedicht vereyscht wordt, kunnen zeggen; dóch nadeemaal de Nederduytsche Rymkunst beknópt en fraai door den vermaarden Dichter A. Pels, in zyne vertaalinge van *Horatius Dichtkunst*, voorgedraagen is, zal 't niet quaalyk voegen dat ik zyn onderwys hier inlassche. Dus zegt hy dan:

Een zelfde klank op ééne óf meerder lettergreepen.
In 't eynd van 't vaers heet Rym, en moet óf staan,
óf sleepen.

Mén rymt op ééne greep, óf twee maar: want wanneer
Men nu zou rymen op drie greepen, óf op meer
Als *huldigungen* op het woord *beschuldigingen*,
Zou't rym niet deftig gaan; maar huppelen en sprin-
gen.

Als 't op één greep rymt, wordt het rym gezegd te staan.
't Heet sleepend als 'er twé zo op twé andre slaan,
Dat gy de laatste dof, en de eerste scherp hoort luiden,
Men wilde 't onlangs tót sieraad, en fraaiheid duiden,
Wanneer men 't sleepend rym meer rymen deê, dan
eens,

Als *bloot staan*, *groot gaan*; ja het scheen wat on-
gemeens;

Maar't zyn, myns oordeels, heel verkeerde fraayighe-
den,

't En zy ge een dicht zo rymt van boven tót beneden;
Want hoort ge in 't rym verschil tót tweemaal toe, zo
gaat

Het

Het voor geen sleepend, maar voor dubbel rym,
't welk staat.

Men rymt ook 't zelfde woord in twé verscheiden'
zinnen

Niet op malkand'ren, als de *spinnen* op het *spinnen*.

Want alhoewel het rym in 't Nederduitsch niet sluit,

't En ny de greepen slaan op een gelyk geluid

Aan't eind, moet róch't begin der letteren verscheelen,

Of anders is 't geen rym, maar 't zelfde in allen deelen.

Het sleepend rym, wanneer men 't saamen haalt uit twé

Verscheyden' woorden, op het einde, wraakt men meê,

Gelyk als *baat heeft* en *gehaat heeft*; wyl voor 't beste

En 't zoetste rym nu wordt gehouden als de leste

Der lettergreepen, in het sleepen, zachtlyk smelt.

In *haat heeft* doet de laatste een al te groot geweld.

Men bindt ons echter niet aan zulke nauwe wetten,

Dat juist in 't rym op elk een letter staa te letten;

O neen; wanneer de klank maar eens is rymt het

woord;

Zo mag men *kindsch* met *Prins* berymen, *Noord*

met *voort*,

En *kap* met *krab*, als van gelyken *kleedden*, *wisschen*

Wordt wel en voegelyk berymd met *lédén*, *miffen*.

Maar *bot* op *zót*, en *vol* op *ból* rymt ganschlyk niet;

Hoewel men in den schyn dezelfde letters ziet;

Om dat wy groot verschil van klank in de O bemerken.

Nu twist men, óf men *vreedde* op *leden* rymt: veel wer-

ken

Van oude Schryvers zyn op deeze wyz' gedicht,

Waar tegen het gebruyk der jong're Dicht'ren ligt:

Want Vondel, Vollenhove, en die in deeze tyden

Het vloeiendst rymen, ziet men zulks met voordacht

myden;

O 4

By

By hen zou *paden* op *genade* een misflag zyn:
 Zulks is nu 't oordeel van de meeste, en 't is ook 't myn'.
 Het ander wordt nu meest van ruige rymgezinden
 Gebruikt, om 't rymwoord met wat meer gemak te
 vinden.

My klinkt ook walg'lyk, en onaangenaam in 't oor,
 Wanneer ik niet dan staand óf sleepend rymen hoor
 In een gedicht; dies zult ge best doen, 't bei te mengen,
 Een keurig kenner wil nóg naauwelyks gehengen,
 Dat gy met sleepend rym, (schoon meenig 't anders
 waant)

Naa sleepend rym begint, óf ook met staand naa staand.

Somtyds bedient men zich van staand en sleepend
 rym overhands, gelyk dit vólgende gedichtje uyt-
 wyft; het welk in het jaar 1696. te Parys, in 't La-
 tyn opgesteld, en onder eene schildery van Ste. Ge-
 noveva, die men in de kerk ophing, gevoegd zyn-
 de, van my toen aldus vertaald wierdt.

(*) De Stad, door hongersnood en vrees van
 schraal gewas
 Gepraamd, verzoekt daarop haar' Schutsvrouw, Gód
 te smecken,

Dat

(*) Dus luydde het Latyn.

*Urbs jam passa famem, messisque incerta futuræ,
 Patronam implorans, supplicet illa Deo.
 Rumpuntur nubes, seges arida crevit ab undis;
 Opstluit fruges terra beata suas.
 Regia ne steriles timeas urbs amplius annos,
 Fundus non mendax stat Genoveva tibi.*

Dat hy het land besproeij' met eene regenplas:
 Het bidden wordt verhoord; men ziet de wolken
 breeken;

Het dorre graangewas groeit door den watervloed,
 En 't aardryk staat, door dit geluk, als opgetoogen.
 Vrees, Koninglyke Stad, geen dierte óf tegenspoed;
 Want Genoveef heeft uw verwachting niet bedroo-
 gen.

Dien zelfden trant hield ik ook toen ik voor ee-
 nige jaaren dit vólgende berymde.

Wat zoekt gy vreemdeling, het oude Rome in Romen,
 En vindt in Rome nu 't oud Rome niet meer staan?
 Aanschouw het muurwerk, door den tyd tót puyn
 gekomen;

Tree tót den Schouwburg, en zie 't woest gevaar-
 te eens aan.

Die stukken zyn't oud Rome, en schynen nóg, als lyken
 Van zulk een groote stad, een dreyygend bars gelaat
 Te toonen: want die stad gaf eertyds klaare blyken,
 Dat zy zich zelv' verwon, door haar' verheven staat.
 Gelyk zy door haar magt de waereld kon verwinnen,
 Verwon z'haar zelv', opdat 'er niets in 's waerelds
 rond

Nóg onverwónnen bleev'. Maar nu, nu ziet men
 binnen

't Verwonne Rome, dat eertyds zo steevig stondt,
 't Zeeghaftig Romen in zyn trótsle puyn begraven.

De Tyber niettemin ten blyk van Roomschen naam,
 Doet zyne gólven nóg al rólkende afwaards draaven,
 En voertze in zee, Dus is het wuft geval bequaam,

Om 't zwaarste meufelwerk, hoe vast ook, eens te
sloopen;

Terwyl't beweeglyk nat niet ophoudt steeds te loopen.

Gelyk de twee onderste regels van dit gedicht met
slepende rymen eyndigen, zo is 't ook doorgaans
gebruikelyk, dat de twee laatste regels van een zes-
regelg Bydicht op elkandren rymen, gelyk dit vól-
gende uytwyft, het welk ik byna twintig jaaren ge-
leeden maakte op den val van zekeren Gunsteling by
den ongelukkigen Koning Jakobus.

Senec. in Agam. — *Quidquid in altum*

Fortuna tulit, rustura levat.

Dus wisselvallig is veelyds 't geluk der Grooten;

Fórtuyn speelt met hen als een kaatsbal, die zyn vlugt
Van ondren opneemt, en gevoerd wordt door de lucht;
Maar eyndlyk weder op den grond komt neêr te stoo-
ren.

Elk spiegle zich dan aan deez' Gunstling, en zie toe
Dat hy, schoon hoog van staat, zyn' minder' niet misdoe.

Op het afbeeldsel van *Paus Sixtus den Vyfden* heb
ik voor deezen dit vólgende gepast.

Dit 's SIXTUS in zyn print, die eer hy 't Vatikaan
Beklom, door veynzery zachtzinnig wierdt geheeten,

Maar op der Pauzen troon zodra niet was gezeten,
Of zyne strengheyd wierd bespeurd in all' zyn' daân,
Het Recht gehandhaafd, en de straten van 't groot
Romen

Beveyligd, dat elk die betreên mogt zonder schroo-
men.

Het

Het punt dichtje (*) van Martialis op *Arria* en *Pætus*, is door my dus vertaald:

Toen *Arria*, zo kuyfch als dapper, 't scherpe zwaerd
 Had uyt haar ingewand getrokken, rood van bloede,
 Boodt zy 't haar *Pætus*' aan, en sprak gansch on-
 vervaerd,
 De wonde, die 'k my zelv' met onbezweeken moede
 Toebragt, doet my geen zeer, geloofme, *Pætus*;
 maar
 De steek, dien gy zult doen; die treft, die finart
 my zwaar.

't Gebeurt ook wel dat men een Heldendicht op
 vyfvoetige vaerzen doet draaven, gelyk *Vondel* zulks
 in zynen *Jeftha* gedaan heeft, en dien Held onder
 andere dus doet spreken:

Och dochter, och, uwe aengename woorden
 Zyn pylon, die myn hart noch eens vermoorden,
 Nu leef ik eerst, te recht beklagens waert,
 Of sterve, en voel al levende het zwaert,
 Het zwaert des doots, door mijnen boezem dringen.
 Geen vyant durf van buiten my bespringen:
 Hy zitme in 't hart: de strijt gaat aen in my:
 Daar kiezen mijn gedachten elk haer zy,
 Beginnen 't zwaert om stryt op zy te gorden.

Zy

(*) *Castra suo gladium cum traderet Arria Pæto,
 Quem de visceribus traxerat ipsa suis,
 Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit;
 Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.*

Zy zetten zich gewapent in slagorden.

Het vaders hart is al te naeu een velt.

Voor zulck een spijt, en gruwelyck geweld.

Waar heul gezocht? waer vinde ick troost en bystant?

Och, Jeftha heeft zich zelf alleen ten vyant:

Geen Efraim, noch Ammon rant hem aen

In 't hart. kon een gety oit stercker gaen,

Wanneer de zee op strant en steenrots barrent,

Ter helle daelt, en oprijft aan 't gestarrent?

Mijn eenig oir, ô dochter, ghy ontroert

Uw vaders bloet. waar worde ick heen gevoert?

Toen ik uyt Prudentius vertaalde 't gene hy *Agnes* doet spreken, wanneer zy, ter dood veroordeeld, den Beul na haar toe zag komen, berymde ik zyn Latyn aldus.

'k Verblyd my nu ik deezen aan zie komen;

Ik durf aanstonds dien wreedaard zonder schroomen

Genaaken, en zie liever 't bars gelaet.

Van hem die met zyn flikkrend zwaerd daar staat,

Dan dat 'er tót my quam een dartle jonker,

Die, opgeschikt gelyk een fiere pronker,

Een balsemgeur uytwaassemde, en myne eer,

Dat dierhaar pand, wou schenden. Nimmermeer

Kon zulk een quant myn kuyfch gemoed bekooren;

Maar deez', dien Beul, die my hier komt te vooren,

Bemin ik meer, en tred hem te gemoet.

Hy verw' zyn' kling aenstonds vry in myn bloed;

Laat hem het staal in mynen boezem wringen:

Want dat 's de weg om hemelwaards te dringen.

Dus streef ik als een' Bruyd van Christus heen,

En

En laat myn lyf gemarteld hier beneên,
 Terwyl myn' ziel na boven wordt gedreeven,
 Om eeuwig met myn' Heyland daar te leeven.

Dóch vyfvoetige vaerzen worden veeltyds over-
 hands gerymd, 't zy regel om regel, óf andersins.
 Aldus begint Vondel zyn *Engeleetroost*.

De Godtheit trock in 't lichaam van Marye,
 Het lichaam aen, op datze lyden zou,
 Tot 't menschdoms heil, wat wet en profecye,
 Had afgebeeld, en voorgespelt zoo trou.

Dus ziet men J. Oudaan aanheffen op *Salmasius*
 Koninglyke Verdediginge.

Nu volg niet meer d'ontzagb're Dwingelanden,
 Met koelen moede, in 't heetste van hunn' togt;
 Die 't staal, als stroom, verknerssen op hunn' tanden;
 Die klip en rots doen stuyven in de logt;
 Die steden, en gebouwen doen verzinken
 In vuur en moord, in storting, puyn, en bloed;
 Die vlooden, van hunn' kleppers, uyt doen drinken,
 En heir aan heir doen waaden door den vloed;
 Die met geweld, geheele zeen omvatten,
 Ja dammen zelfs haar' buyken met gebergt.

En dus begint Vondel zyne *Blyde Inkomst* van Ko-
 ninginne *Christine* te Rome.

Nu zing ick van geen Noorlantsche Amazoone,
 Die Theris zoon, den dappren oorlogshelt,

In

In zynen schijlt durf vaeren, op het velt,
 Voor Troje, om d'eer van een verwelkbte kroone:
 Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
 De stromen op te bijten met de bijl,
 De borst afzette, en speer en boog en pijl.
 Hanteeren kon, ten trots van alle braven:
 Het lust me nu *Christine* na te stappen,
 Van daar de kou den steilen Noortbeer terght,
 Te treên door 't sneeuw van 't Italiaensch geberght,
 Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Men maakt ook, inzonderheyd tót Lierdichten,
 veele vaerzen van viervoeten; dus heft Vondel de
 uytvaart van den Zeeheld *Marten Harpertsz. Tromp*
 aan.

Laat zich Eufope niet verwonderen,
 Al scheen de weerelt te vergaen,
 Toen nyt den Noortschen Oceaen,
 Dat oorlogs onweêr op quam dondren
 En buldren over duin, en strant,
 Een halven dagh, en noch een' heelen;
 Tweehondert dryvende kasteelen;
 De bare zee in lichten brant.

Dus begint ook L. Bake zeker gedicht aan den
 Heer van Dankelman.

Hoe ryst, Heer Everard, uw lóf
 Gevoerd op onvermoeide pennen,
 Van geenen Dichter naa te rennen;
 Hoe braaf hy, in die eedle stof,

Durft

Durft streeven met geleerde vaerzen,
 En heldetoonen, mild besproeid
 Van Pindus bron, of hoog geschoeid,
 Met konst, op Sofokleesfe laerzen.

En dus begint J. Vollenhoves *Kruystriontf.*

Wie leertme nu de beste klanken,
 Naardien myn' Zangheldinne pooght
 Myn' Heilant, aan het Kruis verhooght,
 In top te heffen en te danken?
 Onnodigh is 't, dat ik het verg'
 Apollo of Apolloos zoonen,
 Nu zy, belust op andre toonen,
 - Kiest voor Parnas den Dootshoofbergh.

Deezen zelfden trant hield ik toen ik *Howels* Kers-
 lied, te vinden in zyne *Brieven*, door my vertaald,
 berymde; het begint dus,

Geluk, ô heylig jaargety,
 Waarin een' bruyd, nóg jong van jaaren,
 Hoewel men haar in de echt zag paaren,
 Een' maagd bleef, vrolyk ende bly,
 Toen uyt haar wierdt een Zoon gebooren,
 De Heyland van het menschendom,
 Zó roemryk en befaamd alom.
 Nooit zag men zulk een zaak te vooren.

In den *Muyderberg* van wylen den Heer Jan Six
 ziet men dusdaanig een trant,

Wat

Wat brengt de drift der aardſche menſchen
Bekommering en hartzeer aan!

Wanneer zy, door een lonk, een traan,
Vervoerd, hunn' eyge ſchaade wenſchen.

Gelyk een moeder pait haar kind,
Al zou het ſchoon zyn pyn vermeerren,
Zo pait men ook, door luſt verblind,
't Hart dat nooit aſlaat van begeeren.

Wat baat verwachtmen? ach wat baat!

Daar zelf de hoop te vreezen ſtaat?

Toen ik nóg een jongeling was rôlde deeze vólgen-
de bedenking eens uyt myne pen.

Virg. — *dura rapit inclementia mortis.*

Wanneer men 's mórgens komt beoogen,
Naa dat de winter is vervloogen,
Hoe cierelyk het veldtapyt
Zich toont door veelerleye bloemen,
All' welker naamen op te noemen,
Verëyſchen zou byzond're tyd;

Dan kan men met vermaak bemerken,
Met welk een lieflykheyd Góds werken
Zich ſtellen voor ons oog ten toon.
Wat ziet men dan verſcheyden' kleuren
Van bloempjes, welker friiſſche geuren
Den plukker worden aangeboôn.

Dóch alhoewel de roode roozen
Heel vrolyk op haar' ſtruyken bloezen;

En

En schoon de purpre violét,
 Als ook de ruykende Angelieren,
 Den hóf op 't aangenaamst vercierén,
 Wiens bedden daarmee zyn bezét;

Wat is 't, wanneer de dondervlaagen,
 Vermengd met felle bliksemflagen,
 Des avonds komen nederflaan!
 De bloem, in de ochtend frisch ontlooken;
 Hangt dan verslenscht en neêrgedookeu,
 En kân niet langer recht op staan.

Met recht een voorbeeld van ons leeven,
 Wanneer de jeugd ons gaat begeeven,
 En wy na d'ouderdom toe treên;
 Dan vólgen dikwils ziekte en pynen,
 Die onze schoonheyd doen verdwynen,
 En stramheyd brengen in de leên.

Veeltyds ook doen de scherpe quaaalen
 Den brósschen mensch ten grave daalen,
 En toonen, dat ons leevens loop
 Zeer eygentlyk wordt vergeleeken
 By bloemen, die nu onbezweeken,
 Door stórm haast vallen overhoop.

Ook berymt men viervoetigē vaerzen veeltyds
 maar overhands, gelyk ik voor eenige jaaren, ten
 verzoeke van iemand, zeker Fransch gedichtje, op
 den Aartsbisschop van Kameryk, gepast, toen zyn
 uytgegeeven boek door den Paus veroordeeld wierdt,
 aldus vertaalde.

De hoogverheeven Stoel van Romén,
 Onbuygelyk voor uw verzoek,
 Is voor de waarheyd, zonder schroomen,
 Gezét, en zwicht niet voor uw boek;
 Maar stort zyn' fellen bliksem neder,
 Zo wél verdiend, op uwen kóp.
 't Is aan Louis, wiens gunst gy weder
 Verzoekt, dien Vórst zo hoog in tóp,
 En aan de uytmuntende bedryven
 Van 's Konings onvervalscht geloof,
 Dat men dit oordeel toe mag schryven,
 Waardoor men zal den naaneef doof
 Voor dwaaling zien, en met verblyden
 De Gódsdienst eeren, welke ons Land,
 By onze en onzer vaadren-tyden,
 Met kracht en klem heeft voortgeplant.

Menigmaal mengt men ook vaerzen van meerder
 en minder voeten onder één; gelyk ik zelf ook wel
 gedaan heb, onder anderen eens in zeker verjaardicht,
 waarvan het begin dus luydt:

Zo komt dan weêr die blyde dag,
 Die allereerst op aarde u heeft bescheenen,
 Die eerst in moeders arm u zag,
 Toen ge uwen nood niet klaagde, dan met weenen,
 Die dag, op zyne beurt zo vaak
 Gekomen, schaft nu stóffe u te begroeten,
 Hoe quyt ik my best in die zaak?
 Of waarmeê zal ik u naar waarde ontmoeten?

Van drie en een halve voet zyn de volgende vaersen van den Ridder Konstantyn Huygens,

Muyder Slot, onthoofde Romp,
Zedert u de glimp ontglomp,
Zedert ghy de stercke straalen
Westelick saeght van u dalen
Van het Sonne-lijke *Hoofst*,
Dat de sterckste Sterren dooft.

Van twee voeten zyn deeze, gedicht van dien zelfden Ridder.

Vochtig Zuyen,
Schort u buyen,
Over Muyen
Eenen dagh,
Dien ik gaeren
Sonder baren,
Stil, en klaer, en
Drooge zag.

D. V. Koornharts Graffschrift door H. L. Spiegel
bestaat uyt eenvoetige vaersjes, teweeten,

Du rust
Dies lust
En vzeeght
Was dueght;
En 't waar /
Hoe zwaar
't Duk viel.
Noch sticht
P 2

Zpt

Zyn dichte
 Geschyft:
 Maar 't Ipf
 Hier bleef/
 God heef
 De ziel.

Van éenen voet zyn inſgelyks deeze onderſtaande
 van den Heer Huygens.

Vrinden
 In den
 Haegh,
 Staech
 Klaegh ick,
 Laegh ik
 Weer
 Neer
 In den
 Linden,
 Die
 'k Sie.

Vrind
 In 't
 Peſt-
 Neſt,
 Daer de
 Waerde
 Naar de
 Aerde
 Heen
 Tre'en.

Gelyk hier eenige voeten onderloopen van ééne
 lettergreep, 't en waare men die maar halve voeten
 wilde noemen, zo gebeurt het ook wel dat men
 vaerzen maakt welker voeten uyt meer dan twee let-
 tergreepen beſtaan; als blykt uyt dit vólgende, door
 my voor deezen berymd.

Men vindt in de waereld nóg vreedzaame ſtonden
 Voor zielen die Gód den Heer hebben gevonden,
 Die door geen vergangklyke welluſt gelmoord,

Van

Van Gódyke liefde alleen worden bekoord.
 Zy leeven op aarde reeds als in den Hemel,
 En vlieden al 't ander verkeerde gewemel;
 Versmaaden de droomen der vlugtige tyd,
 Terwyl men gestadig na de eeuwigheyd glydt.
 Die hier dus na Hemelsche gaaven gaat streeven,
 Zal eeuwig naadeezen in heerlykheyd leeven.

In de *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst*
 vindt men een staaltje van een *Kettingdicht*, als

Adieu lief die ick heb bemint /
 Mint gy een ander / u toel beraad /
 Raad / of ik my &c.

Men ziet 'er ook dit vólgende *Kreeftdicht*, dat
 men van woord tót woord aarzeling leezen kan,
 blyvende 't zelve evenwel een goed rym, als,

Ontwaacht nu / gheesten / oozboort dueghd /
 Maacht gedichten / en kunstig u verheught.

In 't Latyn hebben sommige hun vernuft menig-
 vuldig ontrent dusdaanige gedichten getoond; on-
 der andere komt my te binnen dit vólgende kóppel-
 dichtje, door eenen schranderen Geest in Vlaandre
 opgesteld in 't jaar 1697. kort naa de geslootene Vreede.

*Prospicimus modo quod durabunt fœdera longo
 Tempore, nec nobis pax cito diffugiet.*

Ik schreef daarop te dier tyd aan eene schrandere
 P 3 Lief-

Liefhebberesse van taalgeleerdheyd, welke ik dit gedichtje toezond, *Hos versus, ita ut exarati sunt, legenti nihil sane praclarum occurrit; ast si quis ordine inverso legat, sic,*

Diffugiet citò pax nobis, nec tempore longo
Fœdera durabunt, quod modo prospicimus.

tunc non solum longè diversus efficitur sensus, sed & ingenium Auctoris mirum in modum inde cernitur: Et vereor sanè ne ille, quisquis tandem sit, revera vates fuerit, dum alii Poetæ id plerumque nomine tantum sunt.

Dit is maar voor zulke die 't verstaan kunnen: ondertusschen heeft de uytkomst getoond, dat myne vreeze niet ongegrond was; want de Roomsche Geestelykheyd, van welke ik geloof dat de maker van dit Gedichtje een Lid was, voorzag genoeg hoe 't 'er geschapen stond.

Men heeft in 't Latyn ook gedichtjes gemaakt, die letter voor letter van achteren in de zelfde orde volgen, als van vooren, gelyk dit bekende vaers uytwyft,

Roma tibi subito motibus ibit amor.

In 't Engelsch vindt men ook dit kreeftvaers,

Lewd did I live, evil I did dwell.

De Schryver der gemelde *Tweespraak*, dien men meent Hendrik Laurensz. Spiegel geweest te zyn, heeft

heeft van diergelyk een *Letter-kreeftdicht* ook in onze taale een staaltje opgesteld, aldus,

Medet sit woigt trowt 't is reden.

't Is waar dit is wat gebreklyk; maar het kan dienen tót een voorbeeld voor zulke, dient 't lust hun hoofd met diergelyk letterwerk te breeken, waartoe de gemelde Schryver onze taal zeer bequaam acht, om de veele volkomene kreeftwoorden die daarin zyn, als *Mom, pap, pop, pyp, egge, lepel, enz.* en de onvolkomene kreeftwoorden, die van achteren geleezen, een ander woord maaken, als *An* en *na*, *Klók* en *kólk*, *Room* en *moor*, *Pak* en *kap*, *Pan* en *nap*, *Pyn* en *nyp*, *Tam* en *mat*, *Kam* en *mak*, *Kool* en *look*, *Leger* en *regel*, enz.

Meer dusdanige woorden zou men in onze taal konnnen vinden, indien men 'er zyn werk van maakte; gelyk men ook, zo wel als de Hoogduytschen, Engelschen, en Franschen, een Nederduytsch Rym-woordenboek zou konnen opstellen, indien men lust en gelegenheyd had om zyne tyd daaraan te besteeden.

In 't Latyn heeft men vaerzen, waarin alle de letteren van 't A. B. C. te vinden zyn, als,

Duc Zephyre exurgens purum cum flatibus equor.
en

Gaza frequens Lybicos duxit Karthago triumphos.

In 't Engelsch vindt men dit volgende,

*It is a brave thing, to equalize works
Excellently performed.*

Die

Die kunst heeft zyne zinnen te spannen, zou moogelyk in uytſch ook iets diergelyks kunnen uytvinden.

Ik zal van Jaardichten, waarin het jaar door talletteren aangewezen wordt, ook wel eenige ſtaaltjes kunnen bybrengen; dóch dewyl zulke liefhebbery niet ygentlyk tót de Taalkunde behoort, meen ik genoeg gezegd te hebben, om deeze Nederduytsche Spraakkonst te brengen aan haar

E Y N D E.

D R U K F O U T E N.

Pag. 16. lin. 27. voor dar lees dat.

Pag. 49. lin. 2. van onderen lees Filosoof.

Pag. 189. lin. 21. lees ontnomen.

Pag. 191. lin. 5. lees Naamwoorden.

00.
17.
2.
2.
b.
m
r.

